

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Zhodnocení vývoje vyplacených dávek státní sociální podpory na území krajů

Development Evaluation of the Paid State Social Support Benefits in the Regions

Student: Bc. Michaela Kalandříková
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Bc. Jiří Bečica, Ph.D.

Ostrava 2017

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra veřejné ekonomiky

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Michaela Kalandříková**
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202T055 Veřejná ekonomika a správa
Téma: Zhodnocení vývoje vyplacených dávek státní sociální podpory na území krajů
Development Evaluation of the Paid State Social Support Benefits in the Regions

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Podpora rodin v České republice
 3. Analýza vývoje vyplacených dávek státní sociální podpory v ČR v letech 2010-2014
 4. Zhodnocení vyplacených dávek státní sociální podpory na území krajů ČR
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 568 s. ISBN 978-80-7478-921-2.
PEKOVÁ, J., J. PILNÝ a M. JETMAR. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 485 s. ISBN 978-80-7357-936-4.
PRŮŠA, L., P. VÍŠEK a R. JAHODA. *Alchymie nepojistných sociálních dávek*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 280 s. ISBN 978-80-7478-528-3.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Bc. Jiří Bečica, Ph.D.**

Datum zadání: 18.11.2016

Datum odevzdání: 21.04.2017

doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

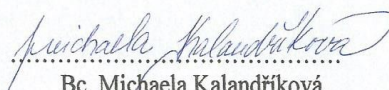

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím literatury uvedené v příloženém seznamu.

V Ostravě dne 21. 4. 2017

Bc. Michaela Kalandřiková

OBSAH

1 ÚVOD	5
2 PODPORA RODIN V ČESKÉ REPUBLICE	7
2.1 Sociální politika.....	7
2.2 Sociální zabezpečení v České republice	8
2.2.1 Sociální pojištění	10
2.2.2 Státní sociální podpora	11
2.2.3 Sociální pomoc.....	12
2.3 Finanční podpora rodin	14
2.3.1 Nepřímá finanční podpora rodin	15
2.3.2 Přímá finanční podpora rodin.....	17
3 ANALÝZA VÝVOJE VYPLACENÝCH DÁVEK STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V ČR V LETECH 2010 - 2014	32
3.1 Demografické údaje ČR v letech 2010 – 2015	32
3.2 Vývoj na trhu práce ČR v letech 2010 – 2015	34
3.3 Životní podmínky domácností ČR v letech 2010 – 2015	36
3.4 Analýza vyplacených dávek SSP v ČR v letech 2010 – 2015.....	38
3.4.1 Rodičovský příspěvek	39
3.4.2 Pohřebné.....	41
3.4.3 Porodné.....	42
3.4.4 Přídavek na dítě	44
3.4.5 Příspěvek na bydlení	45
3.4.6 Sociální příplatek	46
3.5 Souhrnná analýza vyplacených dávek SSP v ČR v letech 2010 – 2015	47
4 ZHODNOCENÍ VYPLACENÝCH DÁVEK STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY NA ÚZEMÍ KRAJŮ ČR.....	50
4.1 Vývoj demografických a ekonomických údajů na území krajů ČR	50
4.2 Vývoj výdajů na dávky SSP na území krajů ČR	56
4.2.1 Rodičovský příspěvek	59
4.2.2 Pohřebné.....	61

4.2.3 Porodné.....	63
4.2.4 Přídavek na dítě.....	65
4.2.5 Příspěvek na bydlení	68
2.4.6 Sociální příspěvek.....	70
4.3 Zhodnocení	71
4.3.1 Faktory působící na dávky SSP.....	71
4.3.2 Zhodnocení vývoje výdajů dávek SSP.....	73
5 ZÁVĚR.....	75
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	78
SEZNAM ZKRATEK.....	83
PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE	
SEZNAM PŘÍLOH	
PŘÍLOHY	

1 ÚVOD

Sociální zabezpečení je určeno jak pro jednotlivé občany, tak pro celé rodiny, které se nacházejí v zákonně uznatelné nepříznivé sociální situaci či jejich životní situace vyžaduje podporu ze strany státu. Podpora rodin je uskutečňována prostřednictvím systému státní sociální podpory, který je jedním ze systému sociálního zabezpečení. Dávky, které jsou poskytovány ze systému státní sociální podpory, představují přímou finanční podporu rodin. Tato podpora směřuje především k nízkopříjmovým rodinám, které je opravdu potřebují a splňují legislativní podmínky pro přiznání nároku na dávku. K podporám rodin dochází také nepřímo formou různých daňových opatření. Cílem těchto opatření je ponechat rodinám, co nejvíce finančních prostředků a snížit tak jejich závislost na sociálních dávkách. Stát se tak pomocí přímé a nepřímé podpory rodin snaží navrátit k tradičnímu systému rodiny, jelikož rodina je považována za základní kámen každé společnosti. V posledních letech totiž dochází k poklesu plodnosti a navýšení počtu rozvedených manželství. K tomuto dochází následkem toho, že lidé začali upřednostňovat kariéru před rodinným životem. Z tohoto důvodu je nutné se zaměřovat na rodinnou politiku a posilovat podporu rodin.

Tato diplomová práce vymezuje přímou a nepřímou podporu rodin, se zaměřením na dávky státní sociální podpory. **Cílem práce** je provést analýzu vývoje výdajů na dávky státní sociální podpory na území krajů České republiky v letech 2010 až 2015. **Dílčím cílem práce** je pak stanoveno zhodnocení krajů České republiky z hlediska vynaložených výdajů na dávky státní sociální podpory na jednoho obyvatele. Dále pak zjištění a formulace vlivů, které mohou vést ke změnám ve vývoji. Sledovanými vlivy jsou faktory demografické, trhu práce a legislativní.

Pro dosažení těchto cílů jsou použity metody analýzy a komparace. Analýza je vědecká metoda založená na rozložení celku na jednodušší části. Cílem analýzy je zjistit podstatné a nutné vlastnosti jednodušších částí celku, a poznat tak jejich podstatu a zákonitosti. Komparativní metoda si pak zakládá na srovnání vlastností dvou různých jevů, systémů, údajů atd.

V souvislosti s daným cílem práce je stanovena hypotéza, která zní: *Výdaje na dávky státní sociální podpory jsou především ovlivňovány faktory demografickými a trhu práce.*

Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol, z nich první je úvod a poslední kapitolou je závěr.

V druhé kapitole jsou nastíněny základní pojmy sociální a rodinné politiky, zejména je pak vymezená přímá a nepřímá podpora rodin. Vzhledem k zaměření této práce je tato kapitola více věnována přímé podpoře rodin, tedy dávkám státní sociální podpory. Jednotlivé dávky jsou charakterizovány z hlediska jejich účelu, podmínek pro přiznání nároku a také případně jejich výše.

Třetí kapitola je z části zaměřena na vývoj vybraných faktorů sledované za celou Českou republiku. Jedná se o faktory demografické a trhu práce. Dále jsou pak zpracovány a analyzovány získané údaje o vynaložených prostředcích na jednotlivé dávky státní sociální podpory a počtu poskytnutých dávek v rámci celé České republiky za stanovené období 2010 až 2014, vzhledem k dostupnosti dat je toto období rozšířeno o rok 2015. Přičemž v rámci analýzy jsou také popsány legislativní změny, které nastaly u jednotlivých dávek.

V kapitole čtvrté je vývoj výdajů na dávky státní sociální podpory zhodnocen na území všech čtrnácti krajů České republiky také za dané období 2010 až 2015. Tento vývoj je sledován pomocí podílu výdajů v krajích České republiky k celkovým výdajům na dávky státní sociální podpory a také jako podíl výdajů na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na obyvatele ve všech krajích. Údaje jsou přepočteny na podíly z důvodu zřetelnějšího srovnání mezi jednotlivými kraji. V rámci této analýzy jsou také zhodnoceny v jednotlivých krajích vlivy vybraných faktorů, kterými jsou zvoleny počet obyvatel, počet živě narozených, úmrtnost a podíl nezaměstnaných osob. V poslední části této kapitoly je pak zhodnoceno působení vlivů faktorů demografických, trhu práce a legislativních změn.

Pro vypracování této diplomové práce je vycházeno z legislativy platné k 31. 12. 2016, dále pak z odborné literatury zabývající se sociální politikou a systémem státní sociální podpory, statistických ročenek z oblasti práce a sociálních věcí. Čerpáno je také z informací dostupných na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí a na internetových stránkách Českého statistického úřadu.

2 PODPORA RODIN V ČESKÉ REPUBLICE

Rodina je považována za nejstarší a základní sociální jednotku společnosti. Ve většině zemí zvláště pak těch vyspělých je právě rodině věnována zvláštní pozornost. Rodina je v těchto zemích podporována prostřednictvím opatření rodinné politiky, jež je součástí sociální politiky státu.

Sociální politika je dlouhodobě diskutované a rozsáhlé téma, proto bude tento pojem blíže charakterizován. V rámci několika dalších podkapitol budou vymezeny základní pojmy, které se vážou právě k sociální politice. Nejdříve bude specifikován systém sociálního zabezpečení v České republice (ČR), jenž je tvořen třemi na sebe navazujícími relativně samostatnými systémy. Dále pak bude pozornost věnována především rodinné politice se zaměřením na přímou a nepřímou podporu rodin.

2.1 Sociální politika

V moderní společnosti se od sociální politiky očekává, že přinese určité předpoklady, podmínky, podněty a také motivaci pro rozvoj každého jedince, a tím tedy i prosperitu celé společnosti. Krebs (2015, s. 17) ve své publikaci tedy obecně pojímá sociální politiku, jako politiku, která se primárně orientuje k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji jeho osobnosti a kvality života.

Ovšem výše uvedené pojetí sociální politiky je pouze jedním z mnoha. Pojem sociální politika není totiž v literatuře jednoznačně vymezen a problematikou jeho pojetí se zabývá mnoho autorů. Dalším vymezením sociální politiky, kterou Krebs (2015, s. 19) ve své publikaci uvádí je, že sociální politiku je nutno – a v jistém slova smyslu především – vnímat jako celek, jako určitý systém s četnými vnitřními komplikovanými vazbami a i s vazbami na ostatní prvky společenského systému. Sociální politika je tedy úzce vázána i na své společenské okolí. Je tedy vždy specifická v každé zemi a době, ale jsou jí vlastní i určité společné znaky.

Z tohoto i z ostatních pojetí sociální politiky bude vždy vyplývat, že se jedná o politiku směřující k člověku, k jeho rozvoji, ke zdokonalení jeho životních podmínek a tím i celé společnosti.

V sociální politice jde o sledování celé soustavy cílů, jejichž prostřednictvím dochází k naplnění cíle obecného. Obecným cílem této politiky je zdokonalování životních podmínek lidí a rozvoj osobnosti člověka.

K naplnění cílů a celé podstaty sociální politiky napomáhají základní principy, o které se tato politika opírá. Těmito principy jsou:

- a) princip sociální spravedlnosti – lze definovat jako pravidla, podle nichž je ve společnosti rozdělováno bohatství a životní příležitosti mezi jednotlivé občany či sociální skupiny,
- b) princip sociální solidarity – týká se hlavně utváření a rozdělování životních podmínek a prostředků jedinců a sociálních skupin v zájmu naplňování ideje sociální spravedlnosti,
- c) princip ekvivalence – předpoklad, že rozdělování důchodů, statků a služeb jedincům bude rovnocenné, tedy odpovídající jejich výkonům a pracovní zásluze,
- d) princip subsidiarity - dle tohoto principu je každý jedinec povinen pomoci sám sobě, případně mu musí pomoci rodina, stát je vyzýván k pomoci až na poledním místě, kdy jsou všechny ostatní možnosti vyčerpány,
- e) princip participace – možnost jedince se podílet, participovat, na společenském životě.

Tyto principy se rovněž prolínají i do dalších systémů a politik, které jsou součástí sociální politiky.

Sociální politika by měla především chránit jedince před dopadem nepříznivých událostí. Její hlavní a nejstarší funkcí je tedy funkce ochranná. Dalšími podstatnými funkcemi této politiky je funkce přerozdělovací, homogenizační, stimulační a preventivní. Jak tvrdí Krebs (2015, s. 56), funkce sociální politiky spolu vzájemně souvisí, působí komplexně a vztahují se k velice rozmanitým objektům, tedy k člověku jako pracovní síle, k člověku ve stavu nouze, k rodině, k pacientovi apod.

2.2 Sociální zabezpečení v České republice

Sociální zabezpečení (SZ) je nástrojem sociální politiky, které slouží k naplnění jejich úkolů a cílů. V širším slova smyslu je SZ chápáno jako podpora státu směřující k jejich občanům při událostech, v kterých si nejsou schopni sami pomoci. U některých z těchto sociálních událostí je předpoklad pouhé dočasnosti (např. nezaměstnanost), naopak u jiných událostí je očekáván jejich dlouhodobý či trvalý charakter (např. invalidita). V rámci dané události

se pak bere v úvahu forma pomoci, výše dávky či délka podpůrné doby atd. Stát může své občany podpořit při těchto událostech finančně, věcně či také službou.

Krebs (2015, s. 183) sociální zabezpečení obecně chápe, jako soubor institucí, zařízení a opatření, jejichž prostřednictvím a pomocí se uskutečňuje předcházení, zmírňování a odstraňování následků sociálních událostí občanů. Oblastí SZ se taktéž zabývá Stiglitz ve své publikaci *Economics of the public sector*.

Do SZ je možné zahrnout poskytnutí pomoci lidem v případě nemoci, nezaměstnanosti, zdravotního poškození a invalidity, pracovního úrazu a nemoci z povolání, těhotenství a mateřství, rodičovství, stáří, úmrtí živitele.

SZ v ČR je tvořeno třemi na sebe navazujícími samostatnými systémy, které poskytují pomoc ve výše jmenovaných životních událostech. Těmito systémy jsou:

- a) systém sociálního pojištění,
- b) systém státní sociální podpory,
- c) systém sociální pomoci.

Tyto systémy se pak od sebe odlišují na základě situace, kterou řeší, dále způsobem jakým jsou dávky v daných systémech financovány a způsobem organizačního zabezpečení těchto systémů. Prostřednictvím těchto zmíněných systémů je rodinám poskytována podpora pro předcházení či řešení určitých sociálních událostí.

Financování SZ v ČR je založeno na průběžném financování (taktéž PAYGO (Pay as you go)) na základě mezigenerační solidarity. Tedy stávající generace aktivního obyvatelstva hradí výdaje na dávky předcházející generace (současné důchodce) a sociálně potřebné občany. Rozhodujícím zdrojem pro financování SZ v ČR je tedy pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, což je upraveno zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon stanovuje především poplatníky pojistného, vyměřovací základ, rozhodné období, sazby pojistného a odvody pojistného. Poplatníci pojistného jsou členění do základních skupin, jež jsou zaměstnavatelé, zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné, osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění a zahraniční zaměstnanci.

Výše pojistného je pak stanoveno na základě procentní sazby z vyměřovacího základu za příslušné rozhodné období. Pojistné je příjmem do státního rozpočtu.

Organizační uspořádání SZ v ČR je upraveno zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Dle tohoto zákona k orgánům sociálního zabezpečení řadíme:

- a) ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV),
- b) Českou správu sociálního zabezpečení (ČSSZ),
- c) Okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ),
- d) ministerstvo vnitra,
- e) ministerstvo spravedlnosti,
- f) ministerstvo obrany.

MPSV řídí a kontroluje státní správu v SZ, také řídí ČSSZ, zajišťuje úkoly vyplývající z mezinárodních smluv v SZ a další. ČSSZ je ústřední organizací, jež zejména zabezpečuje správu a výplatu důchodů v ČR. OSSZ rozhoduje ve sporných případech o vzniku a zániku důchodového pojištění, vrací zaměstnanci přeplatek na pojistném, vedou potřebnou statistiku a účetní evidenci o SZ atd.

2.2.1 Sociální pojištění

Smyslem systému sociálního pojištění (SPJ) je odložení části spotřeby jedince pro případ budoucí sociální události tak, aby si zajistil při této události určitý životní standard. SPJ je tedy projevem odpovědnosti jedince nejen k sobě, ale také ke své rodině.

Cílem SPJ je finanční zabezpečení jedince a jeho rodiny při sociálních událostech, které lze předvídat, a rovněž jsou spojeny se ztrátou příjmů z výdělečné činnosti. V ČR jsou za tyto sociální situace považovány stáří, ztráta pracovní schopnosti a ztráta živitele. Systém sociálního pojištění není přímo určen pro podporu rodin s dětmi, ale také se na této oblasti podpory podílí, což bude přesněji specifikováno v rámci přímé finanční podpory rodinám.

V podmínkách ČR SPJ zahrnuje dva systémy, které řeší zmíněné sociální události. Jedná se o důchodové a nemocenské pojištění.

V rámci **důchodového pojištění** jsou řešeny sociální události, které souvisí s dlouhodobou ztrátou příjmu z výdělečné činnosti. K těmto událostem řadíme stáří, dlouhodobou ztrátu pracovní schopnosti z důvodu nemoci (invalidita) a ztrátu živitele. Důchodové pojištění je v ČR upravováno zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, a dále také je doplněn

zákonem č. 426/2011 Sb., důchodové spoření a doplňkovým penzijním spořením podle zákona č. 427/2011 Sb. Z důchodového pojištění jsou poskytovány tyto důchody:

- a) starobní (včetně tzv. předčasného starobního důchodu),
- b) invalidní,
- c) vdovský a vdovecký,
- d) sirotčí.

Výše těchto důchodů je pak složena ze základní výměry a z procentní výměry. Přičemž základní výměra se stanoví procentní sazbou z průměrné mzdy a procentní výměra je pak stanovena procentní sazbou z výpočtového základu. Důchody jsou vypláceny ČSSZ.

Peková (2012, s. 238) ve své publikaci uvádí, že systém **nemocenského pojištění** je určen pro výdělečně činné osoby, které v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (nemoc, úraz, mateřství, nařízená karanténa, ústavní péče nebo komplexní péče lázeňská apod.) jsou zabezpečovány dávkami z nemocenského pojištění. Toto pojištění je v ČR upraveno zákonem č. 187/2006 Sb, o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Z nemocenského pojištění jsou vypláceny čtyři druhy dávek, a to:

- a) nemocenské,
- b) ošetrovné,
- c) vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství,
- d) peněžitá pomoc v mateřství.

Nemocenské je vypláceno v případě události, kdy je pojištěnec v dočasné pracovní neschopnosti. Ošetrovné je pak vypláceno pojištěnci jako podpora při ošetřování člena domácnosti. Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství pak náleží zaměstnankyni, která koná práci, jež ohrožuje její těhotenství a z tohoto důvodu je dočasně převedena na jinou práci, při níž dosahuje bez svého zavinění nižšího příjmu než na pozici dosavadní. Tyto dávky nemocenského pojištění jsou vypláceny za kalendářní dny a vyplácí je OSSZ.

2.2.2 Státní sociální podpora

Systém státní sociální podpory (SSP) je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Tento systém je jednotný na celém území a je především určen na podporu rodin s dětmi. SSP pro její účely chápe rodinu jako soužití rodičů a nezaopatřených dětí ve společné domácnosti. Přičemž u příspěvku na bydlení jsou společně posuzovány všechny osoby, které jsou v bytě hlášeny k (trvalému) pobytu.

Prostřednictvím systému SSP jsou za spoluúčasti státu pokrývány náklady na výživu a ostatní základní potřeby dětí a rodin, a při některých dalších sociálních událostech. Sociální situace, které jsou v rámci tohoto systému podporovány, jsou například narození dítěte, péče rodičů o ně v raném stádiu, jeho výchovu po celou dobu přípravy na povolání a jiné. Taktéž u tohoto systému je uplatňována solidarita od rodin bezdětných k rodinám s dětmi a od rodin s vyššími příjmy k nízkopříjmovým rodinám.

V rámci tohoto systému jsou vypláceny sociální dávky, které se člení na testované a netestované. Testované dávky jsou poskytovány v závislosti na výši příjmů občanů a rodin, nikoliv jejich majetek. Netestované dávky jsou pak poskytovány při vzniku sociální události bez ohledu na výši příjmu. K dávkám SSP v rámci jejich členění patří:

1. testované

- a) přídavek na dítě,
- b) příspěvek na bydlení,
- c) porodné.

2. netestované

- a) rodičovský příspěvek,
- b) pohřebné.

Tyto dávky jsou řazeny mezi dávky nárokové, takže pokud žadatel splní všechny podmínky stanovené zákonem, musí mu být daná dávka přiznána a vyplacena. Jmenované dávky jsou financovány z daní, tedy ze státního rozpočtu. Blíže budou jmenované dávky SSP popsány v rámci podkapitoly finanční podpora rodin.

Součástí SSP byly i dávky pěstounské péče. Od 1. 1. 2013 jsou dávky pěstounské péče, ale upraveny zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Z důvodu, že dávky pěstounské péče nejsou od tohoto data již součástí SSP, nebude se tato práce těmto dávkám blíže věnovat.

2.2.3 Sociální pomoc

Smyslem systému sociální pomoci (SP) je zabezpečení základních životních potřeb osob v obtížné sociální události. Jedná se o situace absolutního nedostatku hmotných prostředků či sociální situace, které jedinec není schopen řešit sám nebo s pomocí své rodiny. SP je tedy řešením pro případy hmotné a sociální nouze, kdy není v silách jedince se zaopatřit vlastními silami, ani není sociální pojištěn a rovněž nesplnil podmínky pro přiznání nároku na SSP.

Lze říci, že SP soustřeďuje pozornost na osoby, které jsou v hmotné nouzi. Takovými osobami mohou být dlouhodobě nezaměstnaní, senioři, zdravotně postižení a jiní.

SP upravuje mnoho právních pramenů. K těm hlavním patří zejména zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Právní předpisy, které se vážou k SP, pak upravují základní formy SP, kterými jsou sociální poradenství, sociálně-právní ochrana, pomoc ve stavu hmotné nouze a sociální služby.

Kahoun (2013, s. 342) člení dávky SP dle právního předpisu a okruhu situací do tří skupin:

1. dávky pro osoby zdravotně postižené (podle zákona č. 329/2011 Sb.,)

- a) příspěvek na mobilitu,
- b) příspěvek na zvláštní pomůcku;

2. dávky systému hmotné nouze (dle zákona č. 111/2006 Sb.,)

- a) příspěvek na živobytí,
- b) doplatek na bydlení,
- c) mimořádná okamžitá pomoc;

1. příspěvek na péči (dle zákona č. 108/2006 Sb.,).

Tyto uvedené dávky a jednotlivé formy SP jsou financovány zejména ze státního rozpočtu a z rozpočtu územního samosprávného celku. Dále se na financování mohou podílet dobrovolné organizace (např. charitativní organizace) a dále pak se může účastnit i samotný jedinec (např. pobyt v ústavu sociální péče). Plnění SP pak může mít podobu peněžitou i věcnou. Systém SP se taktéž podílí na podpoře rodin, i když k tomu není primárně určen. Jak se tento systém účastní na podpoře rodin, bude popsáno v rámci další podkapitoly této práce.

Od roku 2012 byl sjednocen proces výplaty nepojistných dávek sociální ochrany. Od tohoto roku jsou tak dávky SSP, pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením vypláceny jediným orgánem, kterým je Úřad práce ČR.

2.3 Finanční podpora rodin

Prostorem, v němž dochází k formování osobnosti člověka, tvorbě lidského kapitálu a také výchově a růstu budoucích generací je označován jako rodina. Rodina je tak považována za nejstarší a základní jednotku společnosti. Rodina je často pojímána jako soubor společně bydlících a hospodařících manželů či partnerů s dítětem nebo dětmi, nebo alespoň jeden partner pečující o dítě či děti. Na prosperitě rodiny závisí nejen udržitelný rozvoj naší společnosti, ale také rozvoj kulturní, sociální a ekonomický. Ve většině států se tak rodina stala předmětem zvláštní podpory, jež je uskutečňována prostřednictvím opatření rodinné politiky.

Rodinná politika ve své podstatě tvoří souhrn aktivit a opatření za úmyslem podpory rodiny. Je politikou průřezovou, tudíž zasahuje do mnoha oblastí života společnosti. Těmito oblastmi jsou např. bydlení, školství, zdravotnictví či trh práce. Na druhou stranu musí tato politika respektovat autonomii a schopnost rodin rozhodovat se samostatně. Rodinná politika je tak zaměřována na podporu rodin ve výkonu jejich přirozených funkcí a na jejich potřeby ve všech jejich vývojových fázích.

V ČR byla podpora rodin s dětmi upravována zákonem o rodině č. 94/1963 Sb. Tento zákon byl ovšem k 1. 1. 2014 zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník. Oblast podpory rodin s dětmi je upravována i mnoha dalšími právními předpisy, zejména pak zákonem o státní sociální podpoře. Dále MPSV zpracovává v rámci oblasti podpory rodin s dětmi Národní koncepci podpory rodin s dětmi a Národní strategii ochrany práv dětí. Prostřednictvím těchto dokumentů jsou stanoveny opatření a cíle na podporu rodin v ČR tak, aby jim bylo vytvořeno prostředí, v němž budou moci naplňovat své rodinné hodnoty, funkce a pečovat o závislé členy rodiny.

Finanční podpora rodinám je v ČR uskutečňována prostřednictvím dvou hlavních oblastí a to v oblasti daňových opatření a v oblasti systému sociálního zabezpečení. Pomocí oblasti daňových opatření jsou rodiny podporovány nepřímou. Zatímco v oblasti systému sociálního zabezpečení je podpora realizována přímo.

2.3.1 Nepřímá finanční podpora rodin

Nepřímá finanční podpora rodin je v ČR uskutečňována prostřednictvím daňových opatření, jejímž smyslem je ponechat v rodinném rozpočtu, co nejvíce finančních prostředků. Principem daňové podpory rodin je tak zajistit, aby rodina byla co nejvíce soběstačná a snížila se její závislost na sociálních dávkách. Aby rodina mohla využít poskytovaných výhod a bylo tak dosaženo zmíněného principu musí být alespoň jeden člen rodiny pracující osobou. Daňová opatření se v ČR řídí zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Nepřímá finanční podpora je v ČR realizována především těmito daňovými opatřeními:

- a) sleva na dani na manžela/manželku,
- b) daňové zvýhodnění na vyživované dítě,
- c) daňová uznatelnost nákladů zaměstnavatele na péči o dítě,
- d) sleva na dani pro rodiče za umístění dítěte.

Sleva na manžela/manželku je poskytována ve výši 24 840 Kč ročně. Jestliže je manžel/manželka držitelem průkazu ZTP/P, zvyšuje se částka na dvojnásobek, tedy na 49 680 Kč. Poplatník tuto slevu může uplatnit, pokud žijí ve společně hospodařící domácnosti a příjem manžela/manželky nepřesáhl za zdaňovací období (kalendářní rok) částku 68 000 Kč. Do vlastního příjmu manžela/manželky nejsou zahrnovány například dávky SSP, dávky péstounské péče ovšem s výjimkou odměny péstouna, dávky osobám se zdravotním postižením, dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na péči, sociální služby a další.¹

Daňové zvýhodnění na vyživované dítě má poplatník právo uplatnit na dítě žijící s ním ve společně hospodařící domácnosti. Daňové zvýhodnění může poplatník uplatnit formou slevy na dani, daňového bonusu nebo kombinací obou těchto forem. Slevu na dani může poplatník uplatnit až do výše daňové povinnosti za příslušné zdaňovací období. Pokud je daňové zvýhodnění vyšší než daňová povinnost, je vzniklý rozdíl daňovým bonusem. Tento vzniklý daňový bonus může poplatník uplatnit, pokud jeho výše činí alespoň 100 Kč, maximálně však do částky 60 300 Kč ročně.

V roce 2016 činilo daňové zvýhodnění na vyživované dítě výše 13 404 Kč ročně (tj. 1 117 Kč měsíčně) na jedno dítě, 17 004 Kč ročně (tj. 1 417 Kč měsíčně) na druhé dítě, na třetí a každé

¹ Související podmínky upraveny v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 35ba, odst.1, písm. b.

další dítě pak výše 20 604 Kč ročně (tj. 1 717 měsíčně). Daňové zvýhodnění je uplatňováno měsíčně.²

Mezi **daňově uznatelné náklady** mohou zaměstnavatelé podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 24, odst. 2, písm. zw, zařadit také výdaje na provoz vlastního zařízení péče o děti předškolního věku nebo příspěvky na provoz zařízení o děti předškolního věku zajišťovaný jinými subjekty pro děti vlastních zaměstnanců.

Slevu na dani za umístění dítěte do předškolního zařízení může uplatnit pouze jeden z rodičů vyživující dítě, pokud s dítětem žije ve společné hospodářské domácnosti. Předškolním zařízením se rozumí mateřská škola podle školského zákona nebo obdobné zařízení v zahraničí, zařízení služby péče o dítě v dětské skupině a zařízení péče o dítě předškolního věku provozovaného na základě živnostenského oprávnění. Slevu na dani lze uplatnit ve výši odpovídajícím výdajům za umístění dítěte v předškolním zařízení. Musí se tedy jednat o prokazatelné výdaje vynaložené za umístění, nikoliv například za stravu, kroužky a další služby nezahrnuté do výdajů za umístění dítěte. Za každé vyživované dítě lze uplatnit slevu maximálně do výše minimální mzdy (v roce 2016 činila minimální mzda 9 900 Kč). Tuto slevu je možné uplatnit pouze za celý kalendářní rok.³

V nepřímé finanční podpoře sehrává určitou roli také daň z přidané hodnoty prostřednictvím určité skupiny výrobků. Daň z přidané hodnoty se skládá ze tří sazeb, jedná se o sazbu základní, první a druhou sníženou sazbu. Základní sazba daně ve výši 21 % je uplatňována na většinu zboží a služeb. Sníženým sazbám pak podléhají skupiny výrobků a služeb, jež také představují jistou formu zvýhodnění pro rodiny s dětmi. První snížená sazba DPH činí 15 % a je uplatňována například na teplo, chlad, knihy, zdravotnické prostředky, ortopedické pomůcky, dětské sedačky do automobilů, ubytovací a stravovací služby s výjimkou alkoholických výrobků. Druhá snížená sazba DPH pak činí 10 %, kterou je zatížena především kojenecká výživa, léky, knihy a hudebniny pro děti. Seznam všech služeb a zboží podléhajících sníženým sazbám daně DPH lze naléznout v přílohách zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

² Související podmínky upraveny v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 35c - § 35d.

³ Související podmínky upraveny v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 35ba, odst. 1, písm. g a § 35bb.

2.3.2 Přímá finanční podpora rodin

Jak již bylo zmíněno, podpora rodinám zejména ta finanční je vykonávána prostřednictvím všech tří systémů SZ. V závislosti na charakteru sociální události pak záleží, z jakého systému SZ bude rodina zabezpečena.

Část zabezpečení rodin s dětmi může být součástí zabezpečení v nemoci, což je v ČR realizováno v rámci systému SPJ. Další část může být zahrnuta v programu, kterým je rodinám poskytována pomoc ve stavu hmotné nouze. Tato pomoc je v ČR uskutečňována prostřednictvím systému SP. Existují však i programy speciálně zaměřené na rodiny s dětmi. Za tento program lze považovat v ČR systém SSP.

Přímá finanční podpora je prováděna za pomoci vyplácení dávek ze systémů SZ. Jedná se konkrétně o tyto dávky:

1. dávky nemocenského pojištění

- a) peněžitá pomoc v mateřství,
- b) ošetrovné,
- c) vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

2. dávky sociální pomoci

- a) příspěvek na živobytí,
- b) doplatek na bydlení,
- c) mimořádná okamžitá pomoc,
- d) příspěvek na mobilitu,
- e) příspěvek na zvláštní pomůcku,
- f) příspěvek na péči.

3. dávky státní sociální podpory

- a) rodičovský příspěvek,
- b) přídavek na dítě,
- c) porodné,
- d) pohřebné,
- e) příspěvek na bydlení.

1. Dávky nemocenského pojištění

a) Peněžitá pomoc v mateřství

Peněžitá pomoc v mateřství (PPM) též nazývána jako mateřská náleží z nemocenského pojištění. Tato dávka je vyplácena v souvislosti s těhotenstvím, mateřstvím a péčí o novorozené dítě. V případě, že jsou splněny stanovené podmínky, nahrazuje PPM příjem a náleží pojištěnci, tedy zaměstnancům a osobám samostatně výdělečně činným (OSVČ). Pojištěncem se pak rozumí fyzická osoba, která se účastní na pojištění, tzn. žena i muž.

Podmínky pro splnění nároku na dávku:

- a) ode dne, kdy je dávka přiznána, trvá účast na nemocenském pojištění nebo trvá ochranná lhůta z dřívějšího pojištění a v posledních dvou letech před tímto dnem trvala účast na nemocenském pojištění po dobu alespoň 270 dnů;
- b) OSVČ je dále povinna se účastnit na nemocenském pojištění jako OSVČ po dobu aspoň 180 kalendářních dnů v posledním roce přede dnem počátku podpůrčí doby;
- c) u žen, jejichž pojištěné zaměstnání skončilo v době těhotenství, činí ochranná lhůta pro vznik nároku na PPM tolik kalendářních dnů, kolik činilo toto jejich poslední zaměstnání, maximálně však 180 kalendářních dnů.

PPM je poskytováno ode dne, který je určen pojištěnkou v období od počátku 8. do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Podpůrčí doba činí 28 týdnů, v případě, že se pojištěnce narodí dvě a více dětí činí podpůrčí doba 37 týdnů. Tuto dávku náležící z titulu porodu dítěte je možné pobírat nejdéle do 1 roku věku dítěte.

Pojištěnci, který převzal do trvalé péče dítě na základě rozhodnutí příslušného orgánu z důvodu úmrtí matky nebo z dlouhodobého závažného onemocnění matky činí podpůrčí doba 22 týdnů. Při převzetí dvou a více dětí pak činí podpůrčí doba 31 týdnů. PPM náležící z titulu převzetí dítěte do náhradní péče lze pobírat do 7 let věku dítěte a 31 týdnů.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, taktéž umožňuje střídání matky dítěte s jejím manželem či otcem dítěte v péči o dítě. Toto střídání je umožněno na základě písemné dohody a splnění zákonných podmínek. Písemná dohoda umožňující střídání může být uzavřena nejdříve od počátku 7. týdne po porodu a musí být uzavřena na minimální dobu 7 kalendářních dnů po sobě jdoucích. Četnost střídání pak nijak omezena není.

PPM je poskytováno za kalendářní dny a její výše je 70 % denního vyměřovacího základu (DVZ). Výše denního vyměřovacího základu se zjišťuje z rozhodného období stanoveného ke dni nástupu na PPM, případně pak ke dni převzetí dítěte do trvalé péče.

Stanovený DVZ pak dále podléhá redukci, kdy do první redukční hranice je počítáno 100 %, z částky nad první redukční hranicí do druhé redukční hranice se počítá 60 %, z částky na druhou redukční hranicí do třetí redukční hranice se počítá 30 %, k částce nad třetí redukční hranicí se již pak nepřihlíží.

V roce 2017 došlo k navýšení redukčních hranic ve srovnání s rokem 2016. Tuto změnu zobrazuje tab. 1.

Tab. 2.1 Výše redukčních hranic (v Kč)

	2016	2017
1. redukční hranice	901	942
2. redukční hranice	1 351	1 412
3. redukční hranice	2 701	2 824

Zdroj: Sdělení MPSV č. 343/2016 Sb. Vlastní úprava.

Výše tří redukčních hranic je vyhlášována MPSV od 1. ledna kalendářního roku formou Sdělení ve Sbírce zákonů.

b) Ošetřovné

Na ošetřovné má nárok zaměstnanec, který nemůže pracovat z důvodu ošetřování nemocného člena domácnosti či péče o zdravé dítě mladší 10 let a to z důvodu uzavření školského nebo dětského zařízení. Přičemž toto uzavření bylo zapříčiněno havárií, epidemií nebo jinou nepředvídanou událostí. Tato dávka nemocenského pojištění také náleží v případě, kdy byla dítěti nařízena karanténa nebo osoba pečující o dítě sama onemocněla, a proto nemůže o dítě pečovat.

Podmínkou pro splnění nároku na dávku je trvání účasti na nemocenském pojištění a žití zaměstnaného ve společné domácnosti s ošetřovaným. Podmínka žití ve společné domácnosti neplatí v případě ošetřování nebo péče o dítě mladší 10 let rodičem.

U ošetřovného počíná podpůrní doba prvním kalendářním dnem potřeby ošetřování a činí nejdéle 9 kalendářních dnů. Pokud se jedná o osamělého zaměstnance, který trvale pečuje aspoň o jedno dítě ve věku do 16 let, jež neukončilo povinnou školní docházku, činí podpůrní doba nejdéle 16 kalendářních dnů.

Od prvního kalendářního dne činí výše ošetrovného 60 % redukovaného DVZ za kalendářní den. DVZ se pro účely této dávky stanovuje a redukuje stejným způsobem, jako při výpočtu PPM.

c) Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství (VPTM) je poskytován zaměstnankyni, která vykonává práci, jež je těhotným ženám zakázána nebo dle lékařského posudku ohrožuje její těhotenství. Na základě těchto důvodů je zaměstnankyně dočasně převedena na jinou práci, čímž bez jejího zavinění dosahuje nižšího výdělku, než získávala při výkonu původní práce.

Úprava pracovních podmínek, jsou taktéž považovány za převedení na jinou práci. Úprava může spočívat například ve snížení normovaného výkonu práce, zproštění výkonu některých pracovních činností zakázaných těhotným ženám nebo zproštění výkonu noční práce.

VPTM se vyplácí za kalendářní dny, v nichž trvalo převedení na jinou práci. Těhotné zaměstnankyni je příspěvek nejdéle poskytován do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Ve stanovených případech se VPTM vyplácí nejdéle do konce 9. měsíce po porodu a u zaměstnankyň, jejichž schopnost kojit je ohrožena, pak po dobu kojení.

Výše příspěvku se stanovuje jako rozdíl mezi redukovaným DVZ zjištěným ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměrem jejích započitatelných příjmů připadajícím na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení. U VPTM se postupuje při stanovení a redukcí DVZ stejně jako u PPM.

Ke konci roku 2017 se předpokládá, že vejde v platnost nová dávka, kterou budou moci využít otcové po narození dítěte, jedná se o dávku tzv. otcovská poporodní péče. Předpokládá se, že z nemocenského pojištění bude otcí dítěte po dobu jednoho týdne vypláceno 70 % vyměřovacího základu z jeho výdělku. Nástup bude umožněn v období šesti týdnů ode dne narození dítěte. Týdenní otcovské volno nebude možné přerušit.

2. Dávky sociální pomoci

a) Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je dávkou pomoci v hmotné nouzi, která je poskytována osobě či rodině při nedostatečném příjmu. Nárok na tento příspěvek vzniká osobě či rodině, pokud

po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky na živobytí.

Částka příspěvku na živobytí je určena pro každou osobu individuálně, a to podle hodnocení její snahy a možností. Pro vytyčení částky živobytí pro rodinu se jednotlivé částky živobytí osob sčítají. Částka živobytí se odvíjí od částek existenčního a životního minima.

Životní a existenční minimum je upraveno zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Stanovené částky určené pro jednotlivé osoby podle tohoto zákona jsou zachyceny v tab. 2.2.

Tab. 2.2 Částky životního a existenčního minima (v Kč za měsíc)

Životní minimum	Částka
Jednotlivec	3 410
První osoba v domácnosti	3 140
Druhá a další osoba v domácnosti od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem	2 830
Nezaopatřené dítě od 15 let do 26 let věku	2 450
Nezaopatřené dítě od 6 do 15 let věku	2 140
Nezaopatřené dítě do 6 let věku	1 740
Existenční minimum	2 200

Zdroj.: Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Vlastní úprava.

Výše příspěvku na živobytí se určuje jako rozdíl mezi živobytím osoby či rodiny a jejich příjmem, od kterého se odečtou přiměřené náklady na bydlení. Za přiměřené náklady na bydlení jsou považovány odůvodněné náklady na bydlení (tj. nájem, služby spojené s bydlením a náklady za energii), maximálně však do výše 30 % (v Praze 35 %) příjmu osoby či rodiny.

b) Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je řešením při nedostatku příjmu k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačuje vlastní příjem osoby či rodiny ani po poskytnutí příspěvku na bydlení ze systému SSP.

Nárok na tuto dávku má vlastník bytu, nebo jiná osoba užívající byt na základě smlouvy, rozhodnutí či jiného právního titulu, pokud jeho příjem je po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení nižší než částka jeho živobytí. Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí. Doplatek na bydlení lze přiznat osobě i v případě,

kdy ji příspěvek na živobytí nebyl přiznán, jestliže příjem osoby či rodiny přesáhl částku živobytí, ale nepřesáhl 1,3 násobek částky živobytí osoby či rodiny.

Výše doplatku na bydlení je určen tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení zůstala osobě či rodině částka na živobytí.

c) Mimořádná okamžitá pomoc

Prostřednictvím mimořádné okamžité pomoci je poskytována pomoc v situacích nepříznivého a mimořádného charakteru, kdy je nezbytné bezprostředně poskytnout pomoc.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanovuje několik situací, v kterých je tato dávka poskytována:

- a) v případě, kdy osoba nesplňuje podmínky pro poskytnutí opakovaných dávek, ale kvůli nedostatku finančních prostředků jí hrozí újma na zdraví. Dávka je pak určena ve výši, která doplní příjem osoby do výše existenčního minima. Pokud se jedná o nezaopatřené dítě pak do částky životního minima (ŽM);
- b) dávka může být poskytnuta, pokud je osoba postihnuta vážnou mimořádnou událostí. K mimořádné události řadíme živelnou pohromu, větrnou pohromu, ekologickou havárii, požár a další. Mimořádná okamžitá pomoc je poskytnuta do výše patnácti násobku částky ŽM jednotlivce (tj. 51 150 Kč);
- c) další situací, kdy je možné dávku poskytnout je situace, v které nemá osoba dostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje spojené zejména se zaplacením správního poplatku při prokázání ztráty osobních dokladů, vydání duplikátu rodného listu atd. Výše dávky je poskytnuta až do výše daného jednorázového výdaje;
- d) dále pokud osoba nemá dostatek prostředků k nákupu nebo opravě nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby. Částka, která bude poskytnuta, se stanovuje až do výše těchto výdajů, ovšem maximálně do výše 10 násobku částky ŽM jednotlivce (tj. 34 100 Kč) v průběhu kalendářního roku;
- e) při nedostatku finančních prostředků k uhrazení odůvodněných nákladů, které vznikly v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí a také na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí. Dávku lze poskytnout až do výše těchto výdajů, maximálně však také do výše 10 násobku částky ŽM jednotlivce (tj. 34 100 Kč) v průběhu kalendářního roku;
- f) poslední situací, která je vymezena zákonem, je ohrožení sociální vyloučením. Týká se to situací osob vracejících se z vězení, z dětského doma a z pěstounské péče

po dosažení zletilosti nebo po ukončení léčby chorobných závislostí. V tomto případě je možné dávku poskytnout až do výše 1 000 Kč. Však součet dávek, které byly poskytnuty v kalendářním roce, nesmí přesáhnout 4 násobek částky ŽM jednotlivce (tj. 13 640 Kč).

d) Příspěvek na mobilitu

Příspěvek na mobilitu je opakující se nároková dávka určená osobám se zdravotním postižením ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a k podpoře jejich sociálního začleňování.

Tato dávka je určena osobě staršího 1 roku:

- a) která má nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením ZTP nebo ZTP/P (dle pravidel od 1. 1. 2014),
- b) která se opakovaně v kalendářním měsíci za úhradu dopravuje nebo je dopravována,
- c) které nejsou poskytovány pobytové sociální služby (dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů) v domově pro osoby se zdravotním postižením, v domě pro seniory, v domě se zvláštním režimem nebo ve zdravotnickém zařízení ústavní péče (z důvodů hodných zvláštního zřetele lze příspěvek na mobilitu také přiznat osobě, které je poskytována pobytová sociální služba).

Nárok na výplatu příspěvku na mobilitu nenáleží za kalendářní měsíc, kdy je oprávněné osobě po celý tento kalendářní měsíc poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace.

Výše této dávky činí 400 Kč měsíčně. Je vyplácena tzv. zpětně, tedy do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za který příspěvek na mobilitu náleží.

e) Příspěvek na zvláštní pomůcku

Příspěvek na zvláštní pomůcku je taktéž jedna z dávek určená osobám se zdravotním postižením.

Nárok na tuto dávku má osoba, která má těžkou vadu nosného či pohybového ústrojí nebo těžké sluchové postižení anebo těžké zrakové postižení charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav je pro tyto účely považován zdravotní stav, který dle poznatků lékařské vědy trvá nebo má trvat déle než 1 rok.

Požádat o příspěvek na zvláštní pomůcku určený na pořízení motorového vozidla nebo speciálního zadržního systému může osoba, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí anebo těžkou či hlubokou mentální retardaci charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, a zdravotní stav osoby nevylučuje poskytnutí tohoto příspěvku. Seznam druhů a typů zvláštních pomůcek, který je určen osobám se zdravotním postižením a na něž je poskytován tento příspěvek, je ustanoven ve vyhlášce č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů.

Způsob určení výše příspěvku na zvláštní pomůcku a další podmínky pro jeho poskytnutí jsou uvedeny v zákoně č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

f) Příspěvek na péči

Příspěvek na péči náleží osobám starším 1 roku, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu jsou závislé na pomoci jiné fyzické osoby při zvládání základních životních potřeb dle rozsahu stanoveného zákonem o sociálních službách.

Z tohoto příspěvku pak daná osoba uhrazuje pomoc, kterou jim na základě jejich rozhodnutí může poskytovat osoba blízká, asistent sociální péče, registrovaný poskytovatel sociálních služeb, dětský domov nebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu.

Výše příspěvku na péči se odvíjí od stupně závislosti na pomoci jiné fyzické osoby. Při posuzování stupně závislosti dané osoby se zohledňuje schopnost zvládat základní životní potřeby, kterými jsou například mobilita, orientace, komunikace, stravování, tělesná hygiena a další. Na základě schopnosti zvládat tyto základní potřeby rozlišuje zákon o sociálních službách čtyři stupně závislosti. Tab. 2.3 znázorňuje výši příspěvku na péči v jednotlivých stupních závislosti platných od 1. 8. 2016.

Tab. 2.3 Výše příspěvku na péči

Stupeň závislosti	Výše příspěvku za kalendářní měsíc v Kč	
	osoba do 18 let věku	osoba starší 18 let věku
I. – lehká závislost	3 300	880
II. – středně těžká závislost	6 600	4 400
III. – těžká závislost	9 900	8 800
IV. – úplná závislost	13 200	13 200

Zdroj.: Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Vlastní úprava.

Z tab. 2.3 je zřejmé, že výše přiznaného příspěvku je vyplácen za kalendářní měsíc a odvíjí se od stupně závislosti a věku osoby.

3. Dávky státní sociální podpory

a) Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek (RP) je dávkou SSP poskytovanou bez ohledu na výši příjmu. Na rodičovský příspěvek má nárok rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladším v rodině. Příspěvek lze čerpat až do celkové částky 220 000 Kč a to nejdéle do 4 let věku dítěte. Pro nárok na tento příspěvek je považována i osoba, které bylo dítě svěřeno do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Dále má nárok také osoba, která pečuje o osvojené dítě nebo o dítě, jehož rodič zemřel či osoba pečující o dítě manžela.

Podmínka celodenní péče o dítě je považována za splněnou a RP náleží v situacích, kdy:

- a) dítě, které je mladší 2 let navštěvuje jesle nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 46 hodin v kalendářním měsíci;
- b) dítě pravidelně dochází do léčebně rehabilitačních zařízení či do mateřské školy nebo její třídy, která je zřízena pro zdravotně postižené děti či do jeslí zaměřených na vady zraku, sluchu, řeči a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně;
- c) zdravotně postižené dítě navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně;
- d) dítě navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně, pokud jeho oba rodiče nebo osamělý rodič jsou osobami závislými na pomoci jiné osoby ve stupni III a IV;
- e) rodič si zajistí péči o dítě jinou zletilou osobou v době, kdy je výdělečně činný nebo je studentem soustavně se připravujícím na budoucí povolání;

docházka do uvedených zařízení není sledována u dětí starších 2 let.

Rozhodující pro stanovení nároku a výše rodičovského příspěvku je výše DVZ pro stanovení PPM nebo nemocenského v souvislosti s porodem nebo převzetím dítěte podle zákona o nemocenském pojištění. Pokud alespoň jednomu z rodičů v rodině je možné stanovit k datu narození nejmladšího dítěte 70 % násobku DVZ, pak si rodič může volit výši a tím také délku

pobírání příspěvku. Jestliže lze stanovit uvedený DVZ u obou rodičů, vychází se při stanovení výše příspěvku z toho vyměřovacího základu, který je vyšší.

Maximální měsíční výše RP je stanovena s vazbou na DVZ:

- a) jestliže 70 % 30 násobku DVZ je nižší nebo rovno 7 600 Kč, pak RP může činit nejvýše 7 600 Kč;
- b) pokud 70 % 30 násobku DVZ převyšuje 7 600 Kč, je výše příspěvku omezena touto částkou, maximálně výše RP pak může činit 11 500 Kč měsíčně.

Rodič má také možnost volit si výši RP až do částky 7 600 Kč i v případě, když kde dni narození nejmladšího dítěte v rodině nelze stanovit DVZ pouze z toho důvodu, že během pobírání RP z titulu péče o dříve narozené dítě uplynula podpůrčí doba pro nárok na PPM a nárok na RP na nejmladší dítě vzniká bezprostředně po nároku na RP náležející na starší dítě. V případě, že není možné ani jednomu z rodičů stanovit uvedený DVZ, pak náleží příspěvek v pevně stanovených měsíčních částkách 7 600 Kč do konce 9. měsíce věku a po té ve výši 3 800 Kč do 4 let věku dítěte.

Volbu výše RP je oprávněn provést pouze rodič, který uplatnil nárok na tento příspěvek. Měnit volbu výše RP lze vždy nejdříve však po uplynutí 3 celých kalendářních měsíců po sobě jdoucích.

Příjem rodiče není sledován. Rodič je oprávněn při nároku na výplatu RP zlepšovat sociální situaci rodiny výdělečnou činností, ale rodič musí v té době zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou.

Jestliže se v rodině narodí další dítě, pak nárok na RP na starší dítě zaniká, a to také v případě, že na narozené dítě náleží RP ihned od narození ve stejné výši, v jaké doposud náleželo na starší dítě. Tuto změnu je nutné ohlásit příslušnému orgánu, aby nevznikl přeplatek na dávce.

V průběhu roku 2017 má dojít ke změně ve smyslu zjednodušení pravidel pro vyplácení a čerpání RP. Plánuje se zrušení současného omezení horní hranice (11 500 Kč) měsíční výše RP a bude umožněno čerpat dávku až do výše PPM (asi 32 000 Kč). Toto umožní celkovou částku RP (220 000 Kč) vyčerpat za kratší dobu. Dále dojde také ke zrušení podmínky sledování docházky dítěte do předškolních zařízení a bude se již sledovat jen řádná péče o dítě v rodině.

b) Pohřebné

Pohřebné je taktéž dávkou SSP poskytovanou bez ohledu na výši příjmu. Touto jednorázovou dávkou se přispívá na náklady, které jsou spojeny s vypravením pohřbu.

Nárok na tuto dávku má osoba, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, či osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte. Podmínkou pro splnění nároku na pohřebné je, že zemřelá osoba (s výjimkou mrtvě narozeného dítěte) měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR. V případě, že splňují podmínky nároku na pohřebné více osob, náleží tato dávka jen jednou a to té osobě, která uplatnila nárok na dávku jako první.

Výše pohřebného je stanovena pevnou částkou, která činí 5 000 Kč.

c) Porodné

Porodné je dávka SSP, která je poskytována v závislosti na výši příjmu v rodině. Porodné je poskytováno rodině s nízkými příjmy, které se takto jednorázově přispívá na náklady související s narozením prvního nebo druhého živého dítěte.

Nárok na porodné má rodina, jejíž příjem v kalendářním čtvrtletí předcházejícím narození dítěte byl nižší než 2,7 násobek životního minima rodiny. Nárok na tuto dávku vzniká dnem porodu dítěte.

Tato dávka náleží ženě, která porodila své první nebo druhé živé dítě. V případě, že žena, která dítě porodila, zemřela, splnila podmínky nároku na porodné a dávka jí nebo jiné osobě nebyla vyplacena, má nárok na porodné otec.

Nárok na porodné má také osoba, která převzala do trvalé péče nahrazující péči rodičů dítě mladší jednoho roku, a toto dítě bylo prvním nebo druhým dítětem této osoby, bez ohledu na to, jestli první dítě porodila nebo převzala do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Nárok na porodné vzniká dnem právní moci rozhodnutí o převzetí dítěte. I v tomto případě musí být splněna podmínka, že rozhodný příjem rodiny nepřevyšuje 2,7 násobek ŽM rodiny.

Výše porodného je stanovenou pevnou částkou, jež činí 13 000 Kč na první živě narozené dítě, při narození druhého živého dítěte pak porodné náleží ve výši 10 000 Kč. Tato dávka je vyplácena jednorázově.

d) Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je dávka, která se odvíjí od výše příjmu rodiny. Jedná se o základní, dlouhodobou dávku, která je poskytována rodinám s dětmi. Tato dávka má pomáhat rodině krýt náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí.

Nárok na přídavek na dítě má nezaopatřené dítě žijící v rodině, jejíž příjem nepřesahuje 2,4 násobek ŽM. Pro nárok na dávku je posuzován příjem rodiny za předcházející kalendářní rok.

Do doby zletilosti dítěte, tedy do 18 let, podává žádost zákonný zástupce nebo osoba, která je soudem nebo zákonem zmocněna za dítě jednat. Dávka je následně i této osobě vyplácena. Po dosažení zletilosti si zletilé nezaopatřené dítě žádá o dávku samo a po té je mu také vypláceno.

Přídavek na dítě je vyplácen ve třech výších na základě věku nezaopatřeného dítěte, což zachycuje tab. 2.4. Tato dávka je poskytována měsíčně.

Tab. 2.4 Výše přídavku na dítě (v Kč)

Věk nezaopatřeného dítěte	Výše přídavku na dítě
do 6 let	500
od 6 do 15 let	610
od 15 do 26 let	700

Zdroj.: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Vlastní úprava.

e) Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení je vyplácen na krytí nákladů na bydlení rodinám či jednotlivcům s nízkými příjmy.

Na tento příspěvek má nárok vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě hlášen k trvalému pobytu, jestliže

- jeho náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35), a zároveň
- součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35) není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení.

Poskytování příspěvku podléhá testování příjmů rodiny a nákladů na bydlení za rozhodné období, čímž je předchozí kalendářní čtvrtletí. Do rozhodného příjmu rodiny

jsou započítávány příjmy všech společně posuzovaných osob. Za příjem je rovněž považován příspěvek na dítě a rodičovský příspěvek. Za společně posuzované osoby se pak považují všechny osoby, které jsou v témže bytě hlášeny k trvalému pobytu.

Náklady na bydlení tvoří u bytů užívaných na základě nájemní smlouvy nájemné a náklady za plnění poskytované s užíváním bytu, jestliže nejsou tyto náklady zahrnuty do nájemného. U družstevních bytů a bytů vlastníků srovnatelné náklady, které činí za kalendářní měsíc. U všech bytů jsou dále také započítávány náklady za plyn, elektřinu, vodné, stočné, odvoz odpadu a centrální vytápění.

V tab. 2.5 je zobrazena výše nákladů srovnatelných s nájemným u bytů vlastníků a družstevních bytů pro stanovené období od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2017.

Tab. 2.5 Výše nákladů srovnatelných s nájemným u bytů vlastníků a družstevních bytů (v Kč)

Počet osob v rodině	Částka za kalendářní měsíc
jedna	1 944
dvě	2 660
tři	3 478
čtyři a více	4 194

Zdroj.: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Vlastní úprava.

Částky, které se započítávají, v případě vytápění bytů pevnými palivy jsou pro totéž stanovené období zachyceny v tab. 2.6.

Tab. 2.6 Výše nákladů při vytápění pevnými palivy (v Kč)

Počet osob v rodině	Částka za kalendářní měsíc
jedna	711
dvě	973
tři	1 272
čtyři a více	1 572

Zdroj.: Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Vlastní úprava.

Náklady na bydlení se pro nárok a výši příspěvku na bydlení stanoví jako jejich průměr za předcházející kalendářní čtvrtletí. Do nákladů na bydlení se dle zákona o SSP započítávají:

- uhrazené a doložené náklady na bydlení pokud rodina v bytě, na který je uplatňován nárok na příspěvek na bydlení v rozhodném období žila,
- náklady na bydlení uhrazené v původním bytě, pokud se stejný okruh společně posuzovaných osob přestěhoval do nového bytu a v původním bytě jim byl poskytován tento příspěvek,

- c) 80 % příslušných normativních nákladů na bydlení, pokud rodina v rozhodném období, nebo po jeho část v bytě, na který je uplatňován nárok na příspěvek na bydlení nežila.

Normativní náklady na bydlení jsou stanoveny jako průměrné celkové náklady na bydlení podle velikosti obce a počtu členů v domácnosti.

Výše částek normativních nákladů na bydlení jsou uvedeny v příloze 1.

Výše příspěvku na bydlení činí za kalendářní měsíc rozdíl mezi normativními náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficient 0,35). V případě, že jsou náklady na bydlení nižší než normativní náklady na bydlení, náleží příspěvek na bydlení ve výši rozdílu mezi těmito náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30 (na území hlavního města Prahy koeficient 0,35). Pokud rozhodný příjem rodiny, z něhož se vychází při stanovení výše příspěvku na bydlení, nedosahuje částky životního minima rodiny, započítává se pro stanovení výše příspěvku na bydlení jako rozhodný příjem rodiny částka odpovídající životnímu minimu této rodiny.

Podmínky pro získání nároku na jednotlivé dávky SSP jsou uplatněny na názorných příkladech včetně vypočtené výše dávky v příloze 2.

Součástí dávek SSP byla i dávka sociální příplatek. Jednalo se o dávku poskytovanou v závislosti na výši příjmu. Do 31. 12. 2010 náležel sociální příplatek rodiči, který pečoval o alespoň jedno nezaopatřené dítě. Účelem této dávky, tak bylo pomoci rodinám s nízkými příjmy krýt náklady související s výchovou a výživou jejich nezaopatřených dětí. Pro získání nároku na tuto tak bylo vázáno na podmínku péče o nezaopatřené dítě a na příjem rodiny, jenž nedosahoval ani dvojnásobku ŽM rodiny. Zákonem byl výslovně vyloučen nárok na sociální příplatek z titulu péče o dítě svěřené do pěstounské péče, či do osobní péče poručníka a dále také z titulu péče o dítě, které je v plném zaopatření ústavu. Do výše sociálního příplatku se kromě příjmů rodiny, také promítali další skutečnosti, které ovlivňovaly výši nákladů rodiny. Jednalo se zejména o zdravotní stav dítěte, současně narozené děti do tří let věku, dítě studující na střední škole v denní formě nebo na vysoké škole v prezenční formě atd.

Od 1. 1. 2011 došlo k novelizaci zákona o SSP prostřednictvím, které byly taktéž upraveny podmínky této dávky. Od tohoto data náležela dávka sociální příplatek pouze rodinám, které se starali o zdravotně postiženého člena rodiny. Okruh byl tedy zúžen na případy, kdy rodič

pečoval o dlouhodobě nemocné dítě, dlouhodobě zdravotně postižené dítě či dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě. Nebo se mohlo jednat o případy, kdy aspoň jeden z rodičů byl dlouhodobě těžce zdravotně postižený nebo je nezaopatřeným dítětem, které je dlouhodobě zdravotně postižené či nemocné. Nárok na dávku byl stále vázán na hranici příjmů v rodině, která nesměla přesáhnout dvojnásobek ŽM rodiny. Výše dávky pak závisle na výši příjmu rodiny a stupni postižení dítěte a rodiče. S účinností od 1. 1. 2012 byl sociální příspěvek zrušen.

I když je přímá finanční podpora rodinám uskutečňována prostřednictvím všech tří systémů SZ, bude se dále tato práce zabývat pouze dávkami SSP, které jsou k podpoře rodin přímo určeny. Přičemž dále se práce věnuje zejména dávkám, které jsou vypláceny podle aktuálního zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

3 ANALÝZA VÝVOJE VYPLACENÝCH DÁVEK STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V ČR V LETECH 2010 – 2014

Záměrem této kapitoly je provést analýzu vývoje vyplacených dávek SSP v ČR ve stanoveném období 2010 až 2014, vzhledem k dostupnosti dat bude toto období rozšířeno také o rok 2015.

Dávky SSP jsou ovlivňovány řadou faktorů. Především jsou tyto dávky ovlivňovány vládními nařízeními a zákonnými normami, dále se může jednat také o demografický vývoj, situaci na trhu práce či příjmovou situaci obyvatelstva a další. V rámci této kapitoly je tak i poukázáno na některé faktory, které na dávky SSP působí. Ovšem především se tato kapitola zabývá vývojem počtu vyplacených dávek, vynaloženými prostředky na dávky SSP a to jak z hlediska souhrnného, tak z hlediska jednotlivých dávek SSP.

3.1 Demografické údaje ČR v letech 2010 – 2015

Na základě údajů získaných z Českého statistického úřadu (ČSÚ) je možné sledovat demografický vývoj obyvatelstva ČR ve stanoveném období 2010 až 2015. K 31. 12. 2015 byl počet obyvatel 10 553 tis., což oproti roku 2010 představuje nárůst o 21 tis. obyvatel. Z údajů uvedených v tab. 3.1 je také patrné, že vývoj počtu obyvatel má kolísavý charakter.

Z rozdělení obyvatelstva do třech hlavních věkových skupin (0 - 14, 15 - 64, 65+) je zřejmé, že nedochází k nárůstu počtu obyvatel plošně. K nárůstu počtu obyvatel ve sledovaném období dle tab. 3.1 dochází ve skupině 0 - 14 let a zejména pak ve skupině 65 a více let. Ve skupině 65 a více let byl za období 2010 až 2015 zaznamenán nárůst o 2,8 %, což poukazuje na proces stárnutí populace ČR, který plynule roste od počátku 80. let 20. století. Počet obyvatel produktivního věku (skupina 15 - 64) vykazuje v období let 2010 až 2015 pokles o 3,8 %.

Tab. 3.1 Vývoj počtu obyvatel v ČR v letech 2010 – 2015 (k 31.12.)

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet obyvatel celkem (v tis.)		10 532,8	10 505,4	10 516,1	10 512,4	10 538,3	10 553,8
Z toho (%)	Muži	49,1	49,1	49,1	49,1	49,1	49,1
	Ženy	50,9	50,9	50,9	50,9	50,9	50,9
	0-14 let	14,4	14,7	14,8	15	15,2	15,4
	15 – 64 let	70,1	69,1	68,4	67,6	67	66,3
	65 a více let	15,5	16,2	16,8	17,4	17,8	18,3

Zdroj.: ČSÚ, 2015. Vlastní úprava.

Porodnost a úmrtnost jsou faktory, které mohou také ovlivnit dávky SSP. Tyto faktory se zejména vážou k dávkám porodné a pohřebné. Tab. 3.2 zachycuje vývoj porodnosti a úmrtnosti ve sledovaném období.

Tab. 3.2 Vývoj porodnosti a úmrtnosti v ČR v letech 2010 - 2015

Porodnost	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Narození celkem	117 446	108 990	108 955	107 117	110 252	111 162
Živě narození	117 153	108 673	108 576	106 751	109 860	110 764
Mrtvě narození	293	317	379	366	392	398
Úmrtnost	106 844	106 848	108 189	109 160	105 665	111 173

Zdroj.: ČSÚ, 2015. Vlastní úprava.

Z tab. 3.2 vyplývá, že vývoj porodnosti v období 2010 až 2015 má taktéž kolísavý charakter jako vývoj počtu obyvatel. V roce 2015 bylo evidováno 111 162 narození celkem, z toho bylo 110 764 živě narozených a 398 mrtvě narozených. Do roku 2013 lze zaznamenat u celkového počtu narozených klesající trend. K značnému poklesu o 8 480 celkově narozených došlo mezi lety 2010 a 2011. Od roku 2014 začíná počet celkově narozených mírně narůstat. U živě narozených ve sledovaném období je projevován stejných charakter. V roce 2015 došlo u živě narozených k nárůstu o 904 oproti roku 2014. U počtu mrtvě narozených lze vysledovat nárůst ve sledovaném období, což souvisí se změnou definice plodu po potratu, tedy definice mrtvě narozeného dítěte (k této změně došlo k 1. 4. 2012 zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů).

U počtu úmrtí lze v daném období sledovat především nárůst, s výjimkou roku 2014, kde byl zaznamenán pokles počtu úmrtí na 105 665. V roce 2015 pak došlo k meziročnímu zvýšení počtu o 5 508 na 111 173 úmrtí.

3.2 Vývoj na trhu práce ČR v letech 2010 – 2015

Jak bylo řečeno v úvodu této kapitoly, systém SSP je ovlivňován řadou faktorů. Jedním z nich je také vývoj na trhu práce. Je to zejména z toho důvodu, že pro přiznání nároku na některé dávky SSP je rozhodující příjem rodiny. Situace na trhu práce tak napomáhá objasnit možné příčiny, na základě kterých si některé rodiny nejsou schopny zajistit své potřeby a jsou tak závislé na pomoci státu.

V tab. 3.3 je zachycen vývoj ekonomicky aktivního obyvatelstva ve sledovaném období 2010 až 2015. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo neboli pracovní sílu tvoří zaměstnaní a nezaměstnaní, přičemž za zaměstnané jsou považovány osoby starší 15 let a více let, které byly v rozhodném období v placeném zaměstnání jako zaměstnanci. Ve sledovaném období můžeme u tohoto ukazatele zaznamenat fluktuaci. Na základě dříve uvedených údajů o celkovém počtu obyvatel je pro lepší srovnání poměřeno ekonomicky aktivní obyvatelstvo k celkovému počtu obyvatel v ČR. V roce 2010 tvořil podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva k celkovému počtu obyvatel v ČR 50,10 %. Do roku 2015 se tento podíl nepatrně zvýšil na 50,3 %. Lze tedy říci, že více jak polovina obyvatel je průceschopná. Ovšem je nutné přihlídnout také odlišným podmínkám pro získání zaměstnání. Jiné podmínky má zdravá osoba a jiná osoba se zdravotním postižením.

Dále tab. 3.3 zaznamenává vývoj počtu uchazečů o zaměstnání, což je počet osob evidovaných na příslušném úřadu práce. I u tohoto ukazatele je možné rovněž zaregistrovat spíše kolísavý charakter. V letech 2014 a 2015 je u tohoto ukazatele zaregistrován výrazný pokles oproti předchozím sledovaným letům. Z ukazatele uchazeči o zaměstnání také vyplývá další ukazatel, který je sledován a to dosažitelní uchazeči. Za dosažitelné uchazeče jsou považováni uchazeči o zaměstnání, kteří mohou okamžitě nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa. Vývoj tohoto ukazatele ve sledovaném období odpovídá ukazateli uchazeči o zaměstnání, tedy je také kolísavý s výjimkou let 2014 a 2015, kdy je rovněž zaznamenán pokles. Na poklesu v těchto dvou letech se podepisuje rostoucí ekonomika v ČR, ale také tomu napomáhá podpora aktivní politiky zaměstnanosti, rozrůstající se portfolio projektů určených konkrétním skupinám uchazečů o zaměstnání a proaktivní komunikace Úřadu práce ČR se zaměstnavateli.

Tab. 3.3 Ekonomicky aktivní obyvatelstvo a uchazeči o zaměstnání v ČR v letech 2010 – 2015 (v tis.)

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ekonomicky aktivní obyvatelstvo		5 268,9	5 223,0	5 256,9	5 306,0	5 297,9	5 309,9
Uchazeči o zaměstnání		561 551	508 451	545 311	596 833	541 914	453 118
Z toho:	Dosažitelní	546 484	491 958	530 994	582 457	525 975	436 547
	Muži	286 575	250 482	271 931	300 632	265 645	217 433
	Ženy	259 909	241 476	259 063	281 825	260 330	219 114
	Zdravotně postižení	69 499	63 092	62 038	62 789	61 146	58 584

Zdroj.: ČSÚ, 2015. Vlastní úprava.

Aby každý uchazeč o zaměstnání mohl být zaměstnán, muselo by pro každého z nich existovat volné pracovní místo a pokud možno takové pracovní místo, které by odpovídalo kvalifikaci daného uchazeče o zaměstnání. Ovšem takovéto ideální podmínky nikde ve světě neexistují. Tab. 3.4 tak uvádí vývoj počtu volných pracovních míst a počet dosažitelných uchazečů na 1 volné pracovní místo ve sledovaném období 2010 až 2015, které znázorňují možnosti pro získání zaměstnání. Ve stanoveném období počet volných pracovních míst vykazuje zejména nárůst, s výjimkou roku 2012, kdy tento ukazatel mírně poklesl. K významnému nárůstu došlo v letech 2014 a 2015, rovněž se jednalo o zmíněný projev vlivu rostoucí ekonomiky a proaktivní komunikace Úřadu práce ČR se zaměstnavateli. Prostřednictvím nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti byla také vytvářena nová pracovní místa. Snížení počtu uchazečů o zaměstnání a zvýšení počtu volných pracovních míst měl za následek pokles počtu dosažitelných uchazečů na 1 pracovní místo v daném období. V roce 2010 tento ukazatel evidoval 17,7 a do roku 2015 evidoval pokles na 4,3 uchazečů na 1 volné pracovní místo.

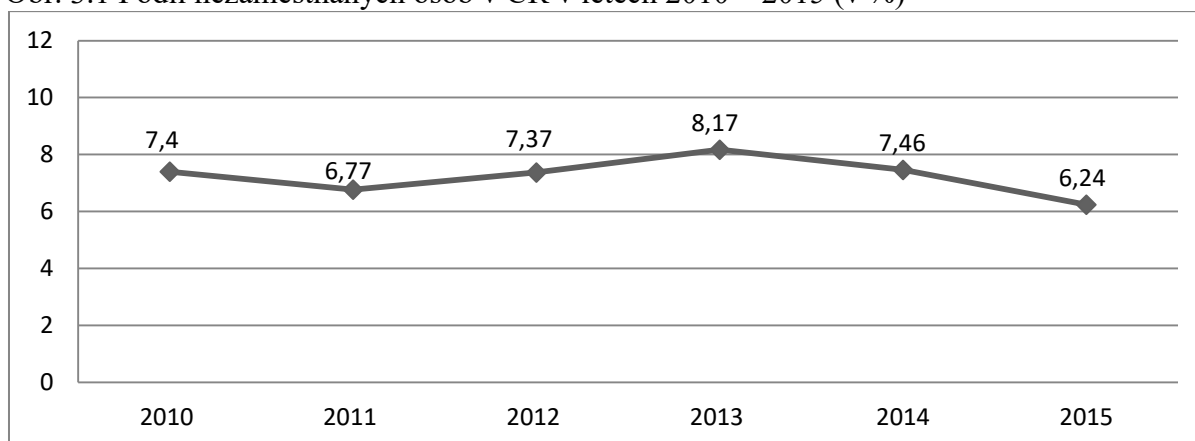
Tab. 3.4 Volná pracovní místa a počet dosažitelných uchazečů na 1 prac. místo v ČR v letech 2010 – 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Volná pracovní místa	30 803	35 784	34 893	35 178	58 739	102 545
Počet dosažitelných uchazečů na 1 pracovní místo	17,7	13,7	15,2	16,6	9,0	4,3

Zdroj.: ČSÚ, 2015. Vlastní úprava.

Dalším podstatným ukazatelem vývoje trhu práce je podíl nezaměstnaných osob. Tento ukazatel nahrazuje od roku 2013 míru registrované nezaměstnanosti, čímž došlo ke sjednocení vykazování tohoto ukazatele MPSV a ČSÚ. Podíl nezaměstnaných osob vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. Obr. 3.1 zachycuje vývoj podílu nezaměstnaných osob v ČR ve sledovaném období.

Obr. 3.1 Podíl nezaměstnaných osob v ČR v letech 2010 – 2015 (v %)

Zdroj.: ČSÚ, 2015. Vlastní úprava.

Stejně jako u předchozích ukazatelů lze také u tohoto ukazatele sledovat kolísavý vývoj. V roce 2013 byla evidována nejvyšší hodnota ze stanoveného období ve výši 8,17 %, kdy došlo k mírnému nárůstu ekonomicky aktivního obyvatelstva a především uchazečů o zaměstnání. Naopak nejnižší hodnota byla vykázána v roce 2015 ve výši 6,24 %.

3.3 Životní podmínky domácností ČR v letech 2010 – 2015

Kromě demografických údajů a vývoje trhu práce jsou v této podkapitole uvedeny údaje týkající se domácností. Tyto údaje jsou uvedeny, jelikož se nárok na vyplácení určitých dávek SSP odvíjí od příjmů rodiny, z nezaopatřenosti dítěte v rodině či nákladů na bydlení.

Počet domácností uvedených v tab. 3.5 narostl za sledované období o 174 985 domácností, přičemž průměrný počet členů domácností vykazuje pokles. Tento pokles je možné považovat také za důsledek poklesu narozených dětí či nárůst počtu osob, které žijí v domácnosti sami. Dalšími důležitými údaji v této tabulce jsou uvedeny příjmy a náklady na bydlení. Tyto údaje jsou podstatné, protože často jsou příčinou vzniku nároku a ovlivňují také výši dávek SSP. Oba tyto údaje vykazují ve stanoveném období rostoucí tendenci. Přičemž u průměrného čistého měsíčního příjmu na osobu došlo k navýšení o 1 208 Kč. U průměrných měsíčních nákladů na bydlení došlo k navýšení pouze o 534 Kč.

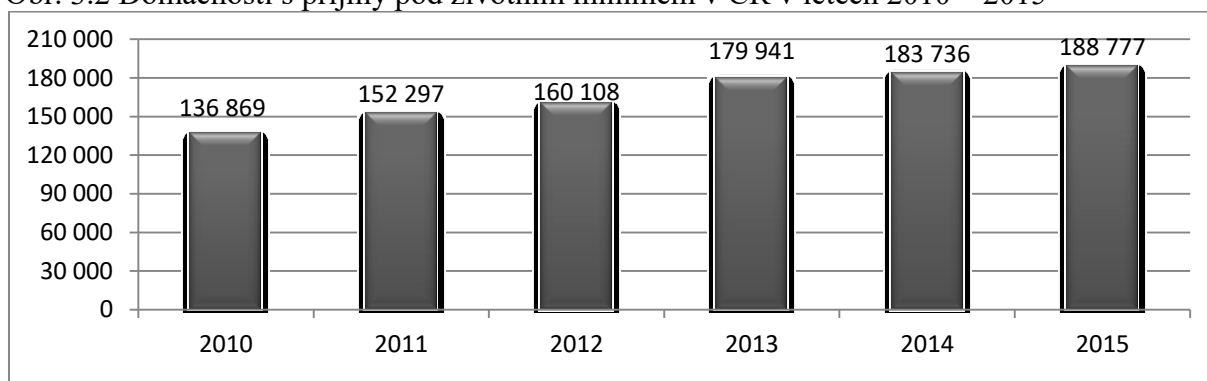
Tab. 3.5 Vybrané údaje o domácnostech v ČR v letech 2010 – 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet domácností	4 149 665	4 180 620	4 254 867	4 282 499	4 304 496	4 324 650
Průměrný počet členů domácností	2,51	2,50	2,42	2,41	2,40	2,39
Průměrné čisté měsíční příjmy na osobu (v Kč)	11 927	12 050	12 288	12 478	12 772	13 135
Průměrné měsíční náklady na bydlení (v Kč)	5 006	5 199	5 398	5 596	5 602	5 540

Zdroj.: ČSÚ, 2015. Vlastní úprava.

Podstatným ukazatelem, který se také váže k dávkám SSP je počet domácností nacházejících se pod úrovní ŽM. Na což má vliv velikost domácnosti a v úvahu je také bráno počet a věk dětí nacházejících se v domácnosti. Tento ukazatel nám tak znázorňuje, kolik rodin se nachází v sociální situaci a jejich příjmy nejsou dostačující pro zajištění základních potřeb rodiny. Obr. 3.2 zachycuje domácnosti s příjmy pod životním minimem v ČR ve sledovaném období 2010 až 2015.

Obr. 3.2 Domácnosti s příjmy pod životním minimem v ČR v letech 2010 – 2015

Zdroj.: ČSÚ, 2015. Vlastní úprava.

V tomto období můžeme u domácností s příjmy pod ŽM sledovat nárůst počtu těchto domácností. V roce 2010 byl počet těchto domácností nejnižší a činil 136 869 domácností s příjmy pod ŽM, což je 3,30 % z celkového počtu domácností. Do roku 2015 se počet těchto domácností zvýšil o 51 908 domácností s příjmy pod ŽM, tedy na počet 188 777. Podíl těchto domácností k celkovému počtu domácností se tak navýšil na 4,37 %. Pokud vynásobíme počet těchto domácností průměrným počtem členů v domácnosti, zjistíme tak, že v roce 2015 bylo zhruba 451 tisíc osob odkázaných na finanční pomoc státu.

3.4 Analýza vyplacených dávek SSP v ČR v letech 2010 – 2015

Dále se tato práce zabývá dávkami SSP a to z hlediska jejich počtu a vynaložených finančních prostředků v rámci ČR. Jak bylo zmíněno, od roku 2013 nejsou dávky pěstounské péče součástí dávek SSP, proto k nim nebude přihlíženo. Pro analýzu počtu vyplacených dávek a vynaložených výdajů na dávky SSP budou data použity ze Statistických ročenek z oblasti práce a sociálních věcí a to za sledované období 2010 až 2015.

Testované dávky SSP (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné) se vážou k výši ŽM rodiny. Vývoj výše ŽM ve sledovaném období 2010 až 2015 zachycuje příloha 3.

Tab. 3.6 zachycuje vývoj vyplacených dávek a výdajů na dávky SSP v ČR. Z této tabulky je patrné, že výdaje na dávky SSP vykazují flukтуаční trend. Nejvíce bylo vynaložených prostředků v roce 2010 a to ve výši 39 785,65 mil. Kč. Následující sledované léta zachycují pokles vynaložených výdajů s výjimkou roku 2013, kdy došlo k mírnému nárůstu. Navýšení výdajů v roce 2013 lze považovat za důsledek zrušení dávky sociální příplatek. Zrušení této dávky způsobilo, že došlo k čerpání jiných dávek SSP, jejichž výše byly po zrušení této dávky navýšeny. Za sledované období 2010 až 2015 došlo k poklesu výdajů na dávky SSP o 4 818,57 mil. Kč.

Taktéž u počtu vyplacených dávek SSP lze zaznamenat flukтуаční trend, i když výkyvy navyšujícího se počtu vyplacených dávek již není tak zjevný. V roce 2010 byl počet 13 739,94 mil. nejvyšší, následující roky se počet vyplacených dávek SSP pohyboval okolo 11 000 tis. Za vybrané období 2010 až 2015 klesl počet vyplacených dávek o 2 603,20 mil., v roce 2015 bylo tedy evidováno 11 136,74 mil. vyplacených dávek SSP.

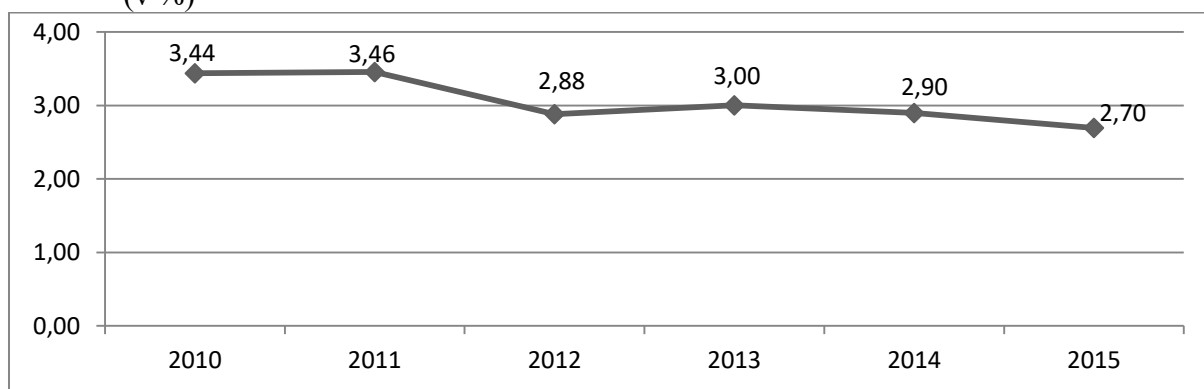
Tab. 3.6 Počet vyplacených dávek a výdaje na dávky SSP v ČR v letech 2010 – 2015 (v mil.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Výdaje na dávky SSP (Kč)	39 785,65	34 941,18	34 219,55	35 227,70	35 118,68	34 967,08
Vyplacené dávky SSP (počet)	13 739,94	11 717,68	11 251,69	11 448,18	11 339,00	11 136,74

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Obr. 3.3 zobrazuje, jak se výdaje na dávky SSP podílí na výdajích státního rozpočtu ČR. Tento podíl se ve sledovaném období pohybuje kolem 3 % a má kolísavou tendenci.

Obr. 3.3 Podíl výdajů na dávky SSP na výdajích státního rozpočtu ČR v letech 2010 – 2015 (v %)

Zdroj.: Státní rozpočet. Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

V dalších částech se tato práce zabývá analýzou jednotlivých dávek SSP a to rovněž z hlediska počtu vyplacených dávek a vynaložených finančních prostředků v rámci celé ČR.

3.4.1 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek lze označit za jednu z nejnákladnějších dávek SSP. Výši vynaložených prostředků na rodičovský příspěvek ovlivňuje úroveň porodnosti a také změny v právní úpravě. K významné změně právní úpravy této dávky došlo v roce 2012. Od tohoto roku se tato dávka vyplácí do vyčerpání jednotné částky 220 000 Kč, podle zvolené délky pobírání, nejdéle však do čtyř let věku nejmladšího dítěte. Před touto právní úpravou tedy v letech 2010 až 2012 závisela doba a výše čerpání na zvolené formě čerpání, tedy na rychlejší, klasické či pomalejší formě čerpání.

Dalším zmiňovaným vlivem na výši výdajů této dávky je úroveň porodnosti. Z již uvedeného tab. 3.2 vykazuje ukazatel živě narozených kolísavý trend. Do roku 2013 má počet živě narozených klesající úroveň, což má za následek také snížení počtu příjemců a tím tedy pokles vynaložených prostředků na tuto dávku. Od roku 2014 ukazatel počtu živě narozených

vykazuje rostoucí charakter, ovšem dle tab. 3.7 výdaje a počet vyplacených dávek rodičovského příspěvku zaznamenává stále klesající trend. Tento protichůdný jev lze pravděpodobně považovat za důsledek zmíněné právní úpravy v roce 2012.

Tab. 3.7 Vývoj rodičovského příspěvku v letech 2010 – 2015 (v mil.)

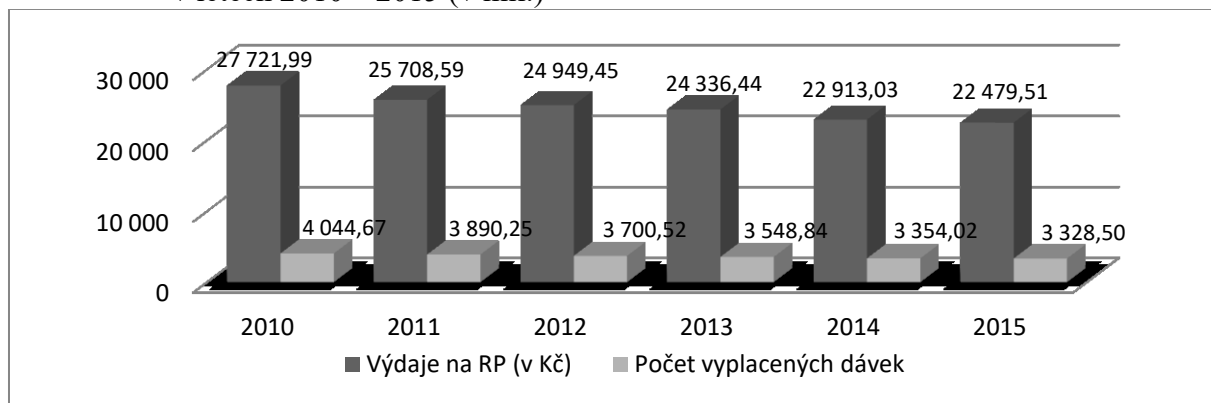
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Výdaje na dávky (v Kč)	27 721,99	25 708,59	24 949,45	24 336,44	22 913,03	22 479,51
Vyplacené dávky (počet)	4 044,67	3 890,25	3 700,52	3 548,84	3 354,02	3 328,50

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Ve stanoveném období 2010 až 2015 poklesly výdaje na rodičovský příspěvek o 5 242,48 mil. Kč, jak je zřejmé z tab. 3.7. Mezi roky 2010 až 2011 je evidován nejvýznamnější pokles o 2 013,40 mil. Kč, následující roky se vyznačují již mírným poklesem. Stejně jako u vynaložených prostředků na tuto dávku, tak i počtu vyplacených dávek lze pozorovat klesající trend. Od roku 2010 do 2015 klesl počet vyplacených dávek o 716,17 mil.

Vývoj výdajů na rodičovský příspěvek a počet vyplacených dávek ve sledovaném období také zachycuje obr. 3.5.

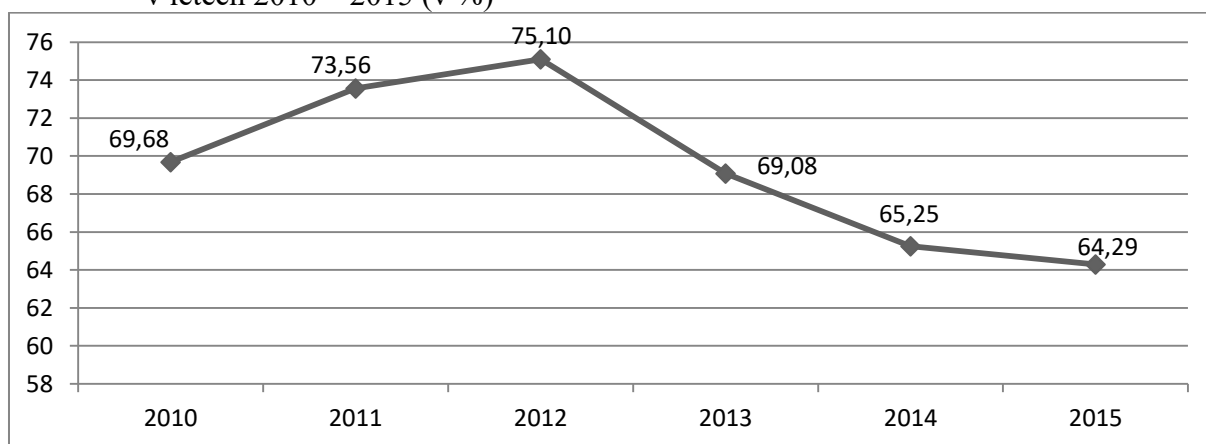
Obr. 3.5 Vývoj výdajů na rodičovský příspěvek a počet vyplacených dávek v letech 2010 – 2015 (v mil.)

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Obr. 3.6 zobrazuje podíl výdajů na rodičovský příspěvek k celkovým výdajům na dávky SSP ve stanoveném období.

Obr. 3.6 Podíl výdajů na rodičovský příspěvek k celkovým výdajům na dávky SSP v letech 2010 – 2015 (v %)

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní zpracování.

K výraznému nárůstu podílu výdajů na rodičovský příspěvek k celkovým výdajům na dávky SSP došlo v letech 2011 a 2012, kdy se tento podíl pohyboval od 73 do 75 %. V roce 2015 tento podíl vykázal nejnižší hodnotu a to 64,29 %.

3.4.2 Pohřebné

Pohřebné se ve sledovaném období vyznačuje z hlediska vynaložených prostředků jako nejméně nákladná dávka SSP. Tato dávka je řazena mezi dávky netestované a je vyplácena jednorázově pevně stanovenou částkou ve výši 5 000 Kč. V průběhu let 2010 až 2015 se tato stanovená částka neměnila. Vývoj pohřebného vzhledem k výdajům a vyplacených dávek zachycuje tab. 3.8.

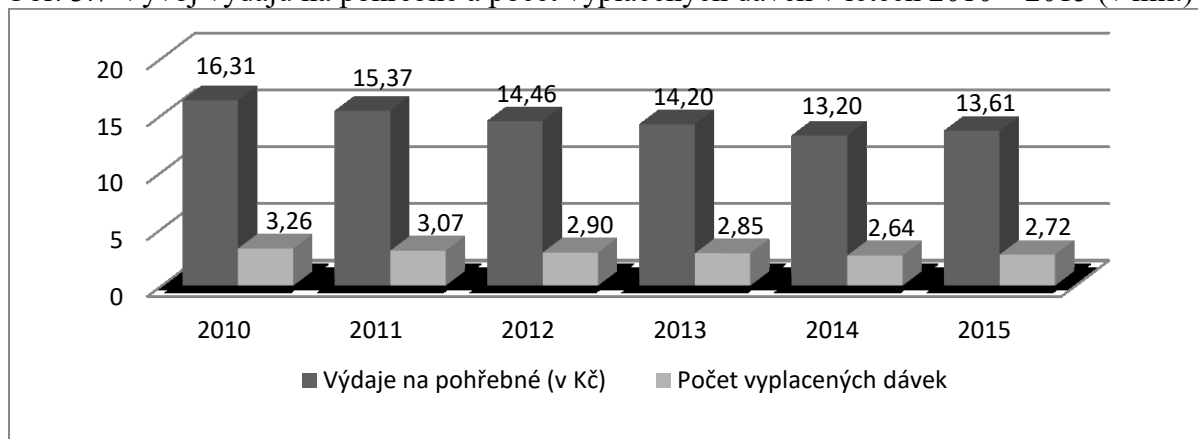
Tab. 3.8 Vývoj pohřebného v letech 2010 – 2015 (v mil.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Výdaje na dávky (Kč)	16,31	15,37	14,46	14,20	13,20	13,61
Vyplacené dávky (počet)	3,26	3,07	2,90	2,85	2,64	2,72

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Výdaje na pohřebné a počet vyplacených dávek vykazuje snižující se tendenci. Vývoj této dávky se odvíjí od úmrtnosti v ČR, která ve sledovaném období dle tab. 3.2 zaznamenává spíše flukтуаční trend. Tyto mírné výkyvy je možné přisoudit k podmínkám nároku na získání této dávky. Nárok na pohřebné má totiž pouze osoba, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti nebo osoba, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte s trvalým pobytem na území ČR. Obr. 3.7 zachycuje počet vyplacených dávek a výdaje na pohřebné ve stanoveném období.

Obr. 3.7 Vývoj výdajů na pohřebné a počet vyplacených dávek v letech 2010 – 2015 (v mil.)

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Jak je patrné i z obr. 3.7, výdaje ve sledovaném období zaznamenávají pokles, s výjimkou mezi léty 2014 a 2015, kde výdaje na pohřebné vykázaly mírný růst o 0,41 mil. Kč. Celkově ovšem výdaje v období od roku 2010 do roku 2015 poklesly o 2,70 mil. Kč. Počet vyplacených dávek na pohřebné vykazují stejný trend jako výdaje. Ve sledovaném období počet poskytnutých dávek poklesl o 0,54 mil.

3.4.3 Porodné

Dle výdajů patří porodné k druhé nejméně nákladné dávce SSP v období let 2010 až 2015. Tato dávka ve sledovaném období byla podrobována změnám právní úpravy. Do roku 2011 se jednalo o dávku netestovanou, ovšem s účinností od 1. 1. 2011 došlo k zásadní právní úpravě této dávky. Od tohoto data se porodné stalo dávkou testovanou, tedy dávkou závislou na výši příjmu rodiny, který nesměl přesáhnout 2,4 násobek ŽM. Přičemž pro jeho stanovení bylo započítáváno i nově narozené dítě. Dále vznikl nárok na porodné pouze v případě porodu prvního živě narozeného dítěte. Přitom do roku 2011 vznikl nárok na porodné i v případě narození mrtvého dítěte. Takovéto změny podmínek pro získání dávky měly za následek snížení počtu rodin s nárokem na tuto dávku. Kromě změny podmínek pro získání dávky se také změnila výše porodného. Do roku 2011 byla výše porodného stanovena pevnou částkou ve výši 13 000 Kč na každé narozené dítě. Nicméně po změně právní úpravy byla výše porodného stanovena ve výši 13 000 Kč v případě narození jednoho dítě, pokud se narodilo dvě a více dětí poskytovalo se porodné ve výši 19 500 Kč.

Další změna právní úpravy nastala s účinností od 1. 1. 2015. Na porodné od tohoto data vzniká nárok v případě narození prvního nebo druhého dítěte, a pokud posuzované příjmy rodiny jsou nižší než 2,7 násobek ŽM. Změna se také dotkla výše porodného. Od roku 2015

je výše porodného stanovena částkou 13 000 Kč na první živě narozené dítě, při narození druhého živě narozeného dítěte činí částka 10 000 Kč.

Za sledované období zachycuje vývoj porodného tab. 3.9. Výdaje a počet vyplaceného porodného vykazuje především kolísavý charakter s výjimkou roku 2015, kdy byl zaznamenán nárůst těchto sledovaných ukazatelů. Takovýto vývoj lze označit za projev výše jmenovaných změn právní úpravy porodného.

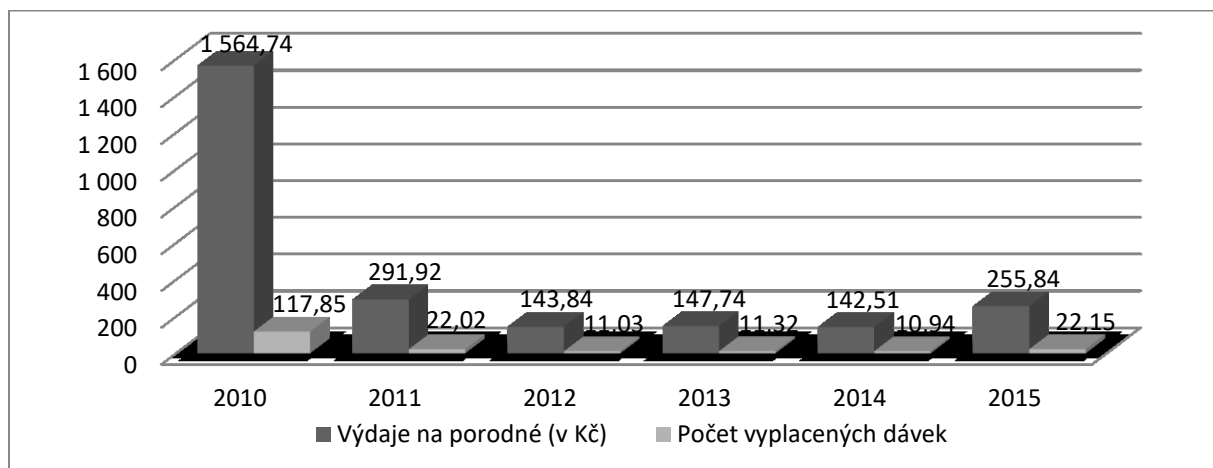
Tab. 3.9 Vývoj porodného v letech 2010 – 2015 (v mil.)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Výdaje na dávky (Kč)	1 564,74	291,92	143,84	147,74	142,51	255,84
Vyplacené dávky (počet)	117,85	22,02	11,03	11,32	10,94	22,15

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Obr. 3.8 zobrazuje vynaložené finanční prostředky a počet vyplacených dávek porodného na území ČR v letech 2010 až 2015.

Obr. 3.8 Vývoj výdajů na porodné a počet vyplacených dávek v letech 2010 – 2015 (v mil.)

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Podle obr. 3.7 vykazuje porodné v letech 2010 až 2014 pokles ve výdajích o 1 422,423 mil. Kč. Naopak mezi lety 2014 a 2015 výdaje mírně narůstají o 113,33 mil. Kč, tedy na 255,84 mil Kč. U počtu vyplacených dávek je vývoj shodný jako u vynaložených prostředků. V období 2010 až 2014 se počet vyplacených dávek snížil o 106,91 mil. Mezi roky 2014 a 2015 počet vyplacených dávek zaznamenal více jak dvojnásobný nárůst, tedy o 11,21 mil. dávek porodného.

3.4.4 Přídavek na dítě

Podmínky nároku na čerpání přídavku na dítě, které byly popsány v druhé kapitole této práce, jsou platné již od 1. 1. 2010. Od tohoto roku tedy platí, že nárok vzniká v případě, kdy rodina nepřevyšuje 2,4 násobek ŽM. A výše dávky je stanovena pro dané kategorie ve výši 500 Kč, 610 Kč, a 700 Kč. Ve sledovaném období tak nedošlo k právním úpravám těchto stanovených podmínek. Ovšem mezi lety 2011 a 2012 došlo k navýšení ŽM. Na základě této změny získaly nárok na tuto dávku i ty rodiny, které v roce 2011 neměly nárok vzhledem k jejich příjmům.

Přídavek na dítě je třetí nejnákladnější dávkou SSP. Tab. 4.0 zachycuje vývoj přídavku na dítě ve sledovaném období 2010 až 2015.

Tab. 4.0 Vývoj přídavku na dítě v letech 2010 – 2015 (v mil.)

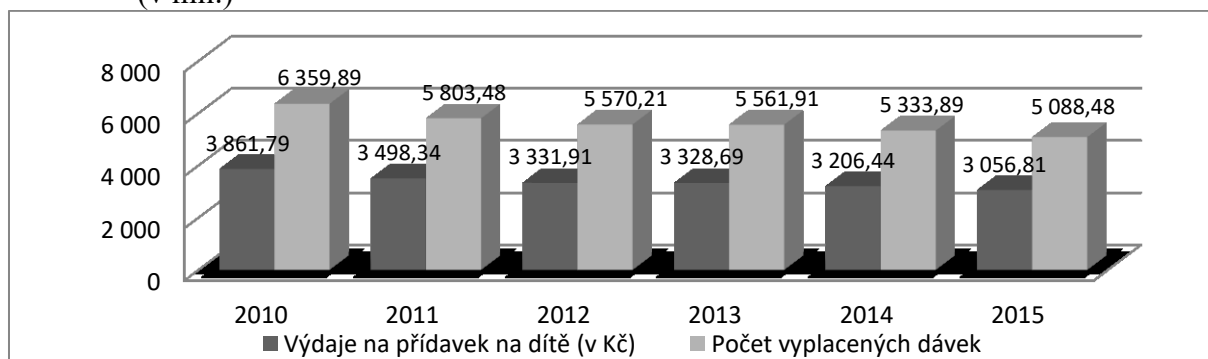
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Výdaje na dávky (Kč)	3 861,79	3 498,34	3 331,91	3 328,69	3 206,44	3 056,81
Vyplacené dávky (počet)	6 359,89	5 803,48	5 570,21	5 561,91	5 333,89	5 088,48

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Dle obr. 3.2 počet domácností nacházejících se pod úrovní ŽM v daném období narůstá. Na základě toho by bylo možné očekávat tento trend také u vynaložených prostředků a počtu vyplacených přídavků na dítě. Nicméně ve sledovaném období lze zaznamenat, že objem finančních prostředků a také počet vyplacených dávek mírně klesá. Tento opačný jev je nejspíše důsledek klesajícího počtu živě narozených dětí a zvyšující se počet jednočlenných domácností.

Vývoj vynaložených prostředků a počet vyplacených přídavků na dítě v rámci ČR v letech 2010 až 2015 zachycuje obr. 3.9.

Obr. 3.9 Vývoj výdajů přídavku na dítě a počet vyplacených dávek v letech 2010 – 2015 (v mil.)

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Objem vynaložených prostředků na přídavek na dítě vykazují v letech 2010 až 2015 pokles o 804,98 mil. Kč, dle obr. 3.9. Počet vyplacených dávek převyšuje vynaložené prostředky na tuto dávku, přesto i zde je zaznamenán klesající trend. Za stanovené období počet vyplacených dávek poklesl o 1 271,41 mil. dávek, tedy na 5 088,48 mil. dávek.

3.4.5 Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení je příjmově testovaná dávka, která se posuzuje na základě skutečných nákladů na bydlení, které jsou porovnávány s výší příjmů na bydlení.

Během sledovaného období docházelo u této dávky ke každoročním změnám vlivem rozhodnutí vlády o navýšení normativních nákladů na bydlení. Meziroční navyšování normativních nákladů je reakcí zejména na zvyšování nákladů na bydlení a méně příznivé příjmové situace domácností.

Příspěvek na bydlení se řadí k druhé nejnákladnější dávce SSP. Vývoj příspěvku na bydlení v rámci ČR ve stanoveném období 2010 až 2015 zobrazuje tab. 4.1.

Tab. 4.1 Vývoj příspěvku na bydlení v letech 2010 – 2015 (v mil.)

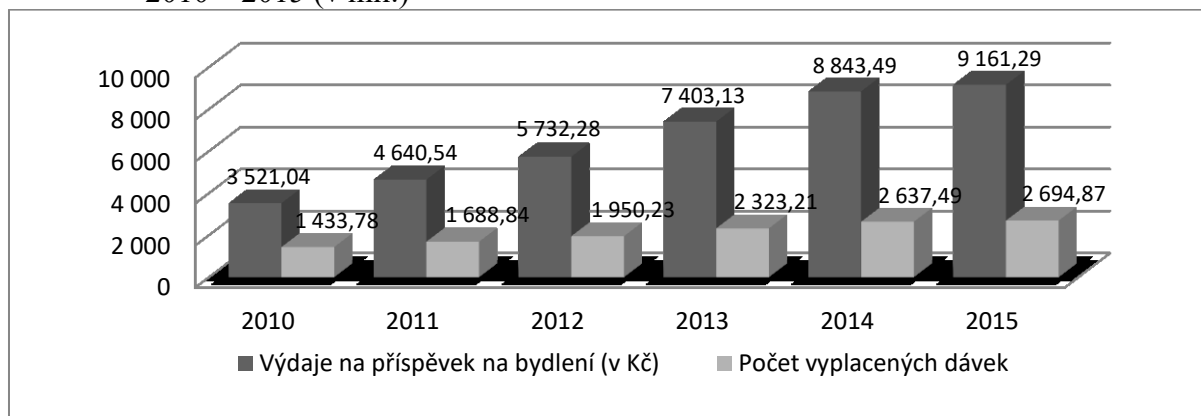
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Výdaje na dávky (Kč)	3 521,04	4 640,54	5 732,28	7 403,13	8 843,49	9 161,29
Vyplacené dávky (počet)	1 433,78	1 688,84	1 950,23	2 323,21	2 637,49	2 694,87

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Ve sledovaných letech příspěvek na bydlení zaznamenává výrazný přírůstek, což lze předpovídat vzhledem k meziročnímu navyšování normativních nákladů na bydlení. U počtu vyplacených dávek je také vykazován rostoucí charakter.

Obr. 4.0 zachycuje vývoj výdajů vynaložených na dávku a počet vyplacených dávek v ČR ve stanovených letech.

Obr. 4.0 Vývoj výdajů příspěvku na bydlení a počet vyplacených dávek v letech 2010 – 2015 (v mil.)

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Z obr. 4.0 je patrné, že objem vynaložených prostředků na příspěvek na bydlení vykázal nárůst o 5 640,25 mil. Kč a v roce 2015 výdaje tak dosáhly výše 9 161,29 mil. Kč. U počtu vyplacených dávek také docházelo k pozvolnému nárůstu na 2 694,87 mil. dávek. Od roku 2010 do roku 2015 počet vyplacených dávek narostl o 1 261,09 mil. dávek.

3.4.6 Sociální příplatek

Jak již bylo řečeno, sociální příplatek byl s účinností od 1. 1. 2012 zrušen. Než byla tato dávka zrušena, docházelo ještě k právním úpravám. Do roku 2011 sloužil sociální příplatek ke krytí potřeb nezaopatřených dětí a byl tak určen sociálně slabým rodinám. Od 1. 1. 2011 došlo k právní úpravě této dávky na základě, které byla tato dávka poskytována rodičům, kteří pečují o dlouhodobě nemocné či postižené dítě. Nárok na tuto dávku měly rodiny, u nichž celkový příjem všech členů domácnosti nepřevýšil dvojnásobek ŽM rodiny.

Tab. 4.2 zaznamenává vývoj sociálního příplatku v letech, ve kterých byla dávka vyplácena, než došlo k jejímu zrušení.

Tab. 4.2 Vývoj sociálního příplatku v letech 2010 – 2012 (v mil.)

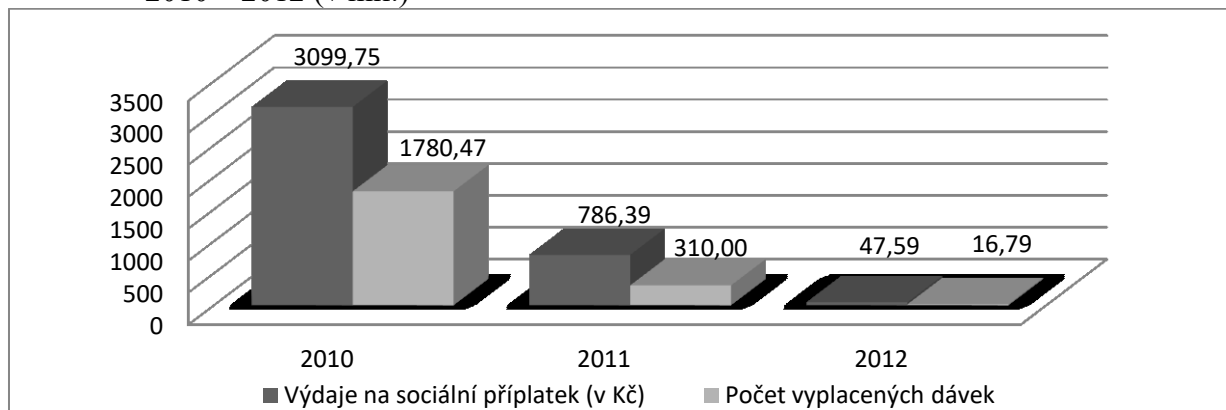
	2010	2011	2012
Výdaje na dávky (Kč)	3 099,75	786,39	47,59
Vyplacené dávky (počet)	1 780,47	310,00	16,79

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2012. Vlastní úprava.

Přestože sociální příplatek patřil k nejnákladnějším dávkám v systému SSP lze zaznamenat v posledních třech letech jeho vyplácení značný pokles. Tento vývoj nastal vlivem zmíněných úprav pro získání nároku na tuto dávku.

Výdaje poskytnuté na sociální příplatek a počet vyplacených dávek v rámci ČR znázorňuje obr. 4.1 za období 2010 – 2012, kdy byla dávka ještě vyplácena.

Obr. 4.0 Vývoj výdajů na sociální příplatek a počet vyplacených dávek v letech 2010 – 2012 (v mil.)

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2012. Vlastní úprava.

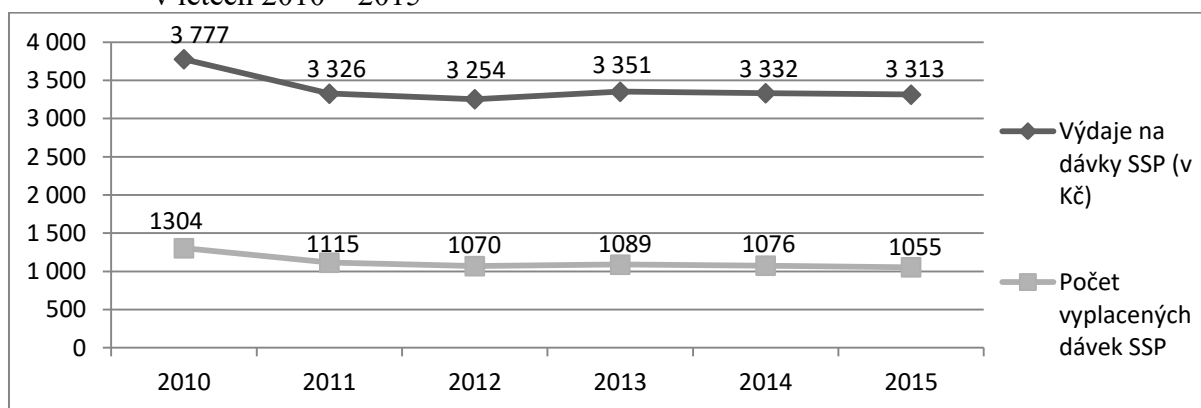
Výdaje vynaložené na sociální příplatek poklesly v letech 2010 až 2012 o 3 052,16 mil. Kč, tedy na 47,59 mil. Kč. Taktéž u počtu vyplacených dávek byl zaznamenán v daných letech významný pokles o 1 763,68 mil. dávek. V roce 2012 tak bylo ještě vyplaceno 16,79 mil. dávek.

3.5 Souhrnná analýza vyplacených dávek SSP v ČR v letech 2010 – 2015

Za sledované období 2010 až 2015 vykazují vynaložené výdaje a počet obyvatel kolísavý charakter. Pro lepší vypovídací schopnost a srovnání vývoje vynaložených výdajů a počet vyplacených dávek SSP v jednotlivých letech je nutno data upravit. Jednoduchým způsobem pro lepší srovnání je zvoleno přepočtení získaných hodnot na jednoho obyvatele. Takto se získá výše vynaložených prostředků, které byly teoreticky vyplaceny na jednoho obyvatele v ČR bez ohledu na jeho pohlaví či věk.

Obr. 4.1 zobrazuje zjištěné hodnoty vynaložených prostředků a počtu vyplacených dávek na jednoho obyvatele na území ČR ve stanoveném období 2010 až 2015.

Obr. 4.1 Vývoj vynaložených výdajů a počet vyplacených dávek na obyvatele v ČR v letech 2010 – 2015

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

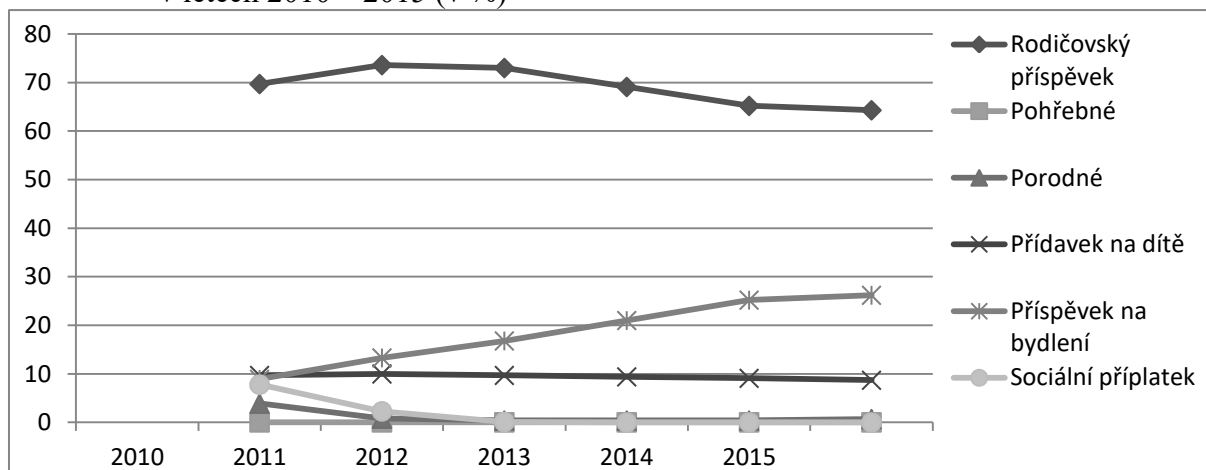
Je zřejmé, že i po přepočtení hodnot na jednoho obyvatele je vykazován kolísavý trend. V roce 2010 je hodnota výdajů na dávky SSP poskytnuté na jednoho obyvatele nejvyšší 3 777 Kč. Nadcházející roky pak tato hodnota kolísá zhruba kolem 3 300 Kč s výjimkou roku 2012, kdy tato hodnota poklesla na nejnižší hodnotu 3 254 Kč. Od roku 2010 do roku 2015 pak vynaložené prostředky na dávky SSP na obyvatele poklesly o 464 Kč.

U počtu vyplacených dávek SSP na jednoho obyvatele se projevuje také kolísavý trend. Nejvyšší počet vyplacených dávek na jednoho obyvatele je vyplaceno v roce 2010 a to ve výši 1 304 mil. dávek. Dále pak počet poskytnutých dávek na jednoho obyvatele kolísá. V roce 2015 je vyplaceno nejméně dávek na jednoho obyvatele a to 1 055 mil. dávek.

Po přepočtení hodnot je patrné, že vývoj počtu obyvatel nemá na vývoj vynaložených finančních prostředků a počet vyplacených dávek SSP zásadní vliv. Na vývoj výše těchto sledovaných ukazatelů spíše dopadají změny v právní úpravě pro získání nároku na jednotlivé dávky. Největší propad je zaznamenán mezi lety 2010 a 2011 a to jak u výše vynaložených výdajů tak i počtu vyplacených dávek SSP. Tento propad vznikl zejména důsledkem uplatňování tzv. „balíčku sociálních škrťů“, který byl přijat za účelem snižování zadluženosti státu a to rovněž i v rámci úspor při vyplácení státních sociálních dávek. Především se toto opatření dotklo porodného, kdy bylo vyplácení této dávky omezeno pouze na první narozené dítě v rodině a také bylo určeno pouze rodinám s příjmem do 2,4 násobku ŽM. Další podstatný dopad toto opatření mělo na dávku sociálního příplatku, která byla postupně zcela zrušena. V roce 2013 byly provedeny další právní úpravy podmínek pro získání nároku na dávky a došlo tak k nárůstu výdajů a počet vyplacených dávek SSP.

Dále pro lepší srovnání je sledován podíl jednotlivých dávek na celkových výdajích na dávky SSP. Tento podíl zachycuje ve sledovaném období 2010 až 2015 na území ČR obr. 4.2.

Obr. 4.2 Podíl jednotlivých dávek na celkových výdajích na dávky SSP v ČR v letech 2010 – 2015 (v %)

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Ve sledovaném období dosahuje nejvyššího podílu na celkových výdajích dávka rodičovský příspěvek. Tato dávka se podílela 64 – 73 % na celkových výdajích na dávky SSP a patří k nejnákladnější dávce SSP. V rámci stanoveného období je ovšem zřejmé, že u této dávky dochází k poklesu podílu na celkových výdajích na dávky SSP. K tomuto poklesu dochází zejména od roku 2013. Nejnižší podíl 64,3 % byl vykázán za rok 2015. Druhou nejvíce nákladnou dávkou SSP je příspěvek na bydlení, který se v daném období podílel okolo 8 – 26 % na celkových vynaložených prostředcích na dávky SSP. U této dávky je v daném období zaznamenán naopak rostoucí charakter podílu na celkových výdajích. Od roku 2010 do roku 2015 tento podíl vzrostl o 17,3 %. Tento nárůst lze považovat za projev každoročně se zvyšujících normativních nákladů v rámci stanovených kritérií této dávky. Další nákladnou dávkou je přídavek na dítě. Výdaje vynaložené na tuto dávku se podílí okolo 8 – 10 % na celkových výdajích na dávky SSP. U této dávky ve sledovaném období nedochází k značným výkyvům s výjimkou v roce 2015, kdy došlo poklesu podílu této dávky na celkových výdajích na 8,7 %. Dávky porodné a pohřebné se na celkových výdajích zásadně nepodílí. Ve stanoveném období se podíl těchto dvou dávek pohyboval pod úrovní 0,5 % na celkových výdajích na dávky SSP.

4 ZHODNOCENÍ VYPLACENÝCH DÁVEK STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY NA ÚZEMÍ KRAJŮ ČR

Finanční prostředky vynaložené na dávky SSP jsou v ČR přerozdělovány do jednotlivých krajů. V rámci této kapitoly jsou tak zhodnoceny výdaje na dávky SSP na území daných krajů v ČR ve stanoveném období 2010 až 2015.

Jak v ČR, tak i na území krajů jsou dávky SSP ovlivňovány řadou faktorů. Na úrovni jednotlivých krajů jsou tak sledovány vybrané faktory, které mají na výdaje na dávky SSP zásadní vliv.

4.1 Vývoj demografických a ekonomických údajů na území krajů ČR

Z vybraných faktorů je v rámci všech krajů v ČR sledován především vývoj počtu obyvatel, vývoj počtu živě narozených a zemřelých a dále pak z ekonomických údajů je poukázáno na vývoj podílu nezaměstnaných osob. Tyto údaje jsou sledovány z důvodu návaznosti na jednotlivé dávky SSP.

Za dané období 2010 až 2015 zachycuje vývoj počtu obyvatel v jednotlivých krajích ČR tab. 4.3.

Tab. 4.3 Vývoj počtu obyvatel na území krajů ČR v letech 2010 - 2015 (v tis.)

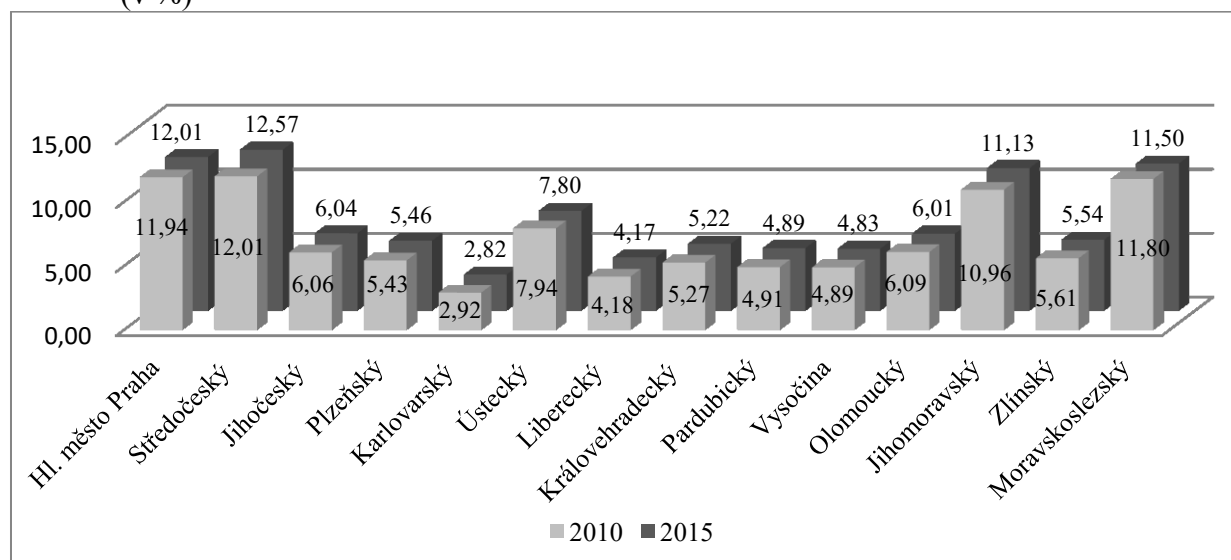
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hl. město Praha	1 257,2	1 241,7	1 246,8	1 243,2	1 259,1	1 267,4
Středočeský	1 265,0	1 279,3	1 291,8	1 302,3	1 315,3	1 326,9
Jihočeský	638,7	636,1	636,6	636,7	637,3	637,8
Plzeňský	572,0	571,7	572,7	573,5	575,1	576,6
Karlovarský	307,4	303,2	301,7	300,3	299,3	297,8
Ústecký	836,0	828,0	826,8	825,1	824,0	822,8
Liberecký	439,9	438,6	438,6	438,6	438,9	439,6
Královehradecký	554,8	553,9	552,9	551,9	551,6	551,4
Pardubický	517,2	516,4	516,4	516	516,4	516,1
Vysočina	514,6	511,9	511,2	510,2	509,9	509,5
Olomoucký	641,7	638,6	637,6	636,4	635,7	634,7
Jihomoravský	1 154,7	1 166,3	1 168,7	1 170,1	1 172,9	1 175,0
Zlínský	590,4	589,0	587,7	586,3	585,3	584,7
Moravskoslezský	1 243,2	1 230,6	1 226,6	1 221,8	1 217,7	1 213,3

Zdroj.: ČSÚ, 2015. Vlastní úprava.

Největší počet obyvatel ČR žije ve Středočeském, Moravskoslezském, Hl. městě Praha a Jihomoravském kraji. Jedná se o kraje, kde žije více jak 1 milion obyvatel. Ke krajům s nejmenším počtem obyvatel se pak řadí kraj Karlovarský a Liberecký. V těchto krajích nežije ani 500 tisíc obyvatel. V ostatních krajích se počet obyvatel pohybuje v rozmezí 500 až 850 tisíc obyvatel. Skoro u všech krajů byl ve sledovaném období od roku 2010 až 2015 zaznamenán pokles počtu obyvatel. Výjimkou jsou však kraje Jihomoravský, Hl. město Praha a kraj Plzeňský, kde je vykazován růst počtu obyvatel.

Obr. 4.3 znázorňuje podíl počtu obyvatel v jednotlivých krajích na celkovém počtu obyvatel v ČR v roce 2010 a 2015.

Obr. 4.3 Podíl počtu obyvatel v krajích na celkovém počtu obyvatel v ČR za rok 2010 a 2015 (v %)

Zdroj.: ČSÚ, 2010 a 2015. Vlastní úprava.

Nejvyšší podíl počtu obyvatel za léta 2010 a 2015 je zaznamenán za Středočeský kraj. V roce 2010 podíl v tomto kraji vykazuje hodnotu 12,01 %, přičemž v roce 2015 je evidováno nepatrné zvýšení o 0,56 % na hodnotu 12,57 %. Druhý nejvyšší podíl vykazuje Hl. město Praha, kde také dochází k mírnému zvýšení podílu z 11,94 % na 12,01 %. V Jihomoravském kraji rovněž dochází k navýšení podílu počtu obyvatel na celkovém počtu obyvatel o 0,17 %, tedy v roce 2015 dosahuje podíl 11,13 %. V ostatních krajích dochází k mírnému poklesu podílu počtu obyvatel, s výjimkou Plzeňského a Ústeckého kraje je naopak zaznamenán nepatrný nárůst. Nejnižší hodnota podílu počtu obyvatel je evidována v Karlovarském kraji.

Dále byl v rámci jednotlivých krajů sledován vývoj počtu živě narozených, který je zaznamenán v tab. 4.4.

V roce 2010 byl nejvyšší počet živě narozených evidován ve Středočeském kraji, ovšem od tohoto roku počet živě narozených v tomto kraji klesá. Vyšší počet živě narozených je pak také vykazován u Hl. města Praha, Jihomoravského a Moravskoslezského. Stejný trend jako u kraje Středočeského se pak projevuje i ve všech ostatních krajích ČR.

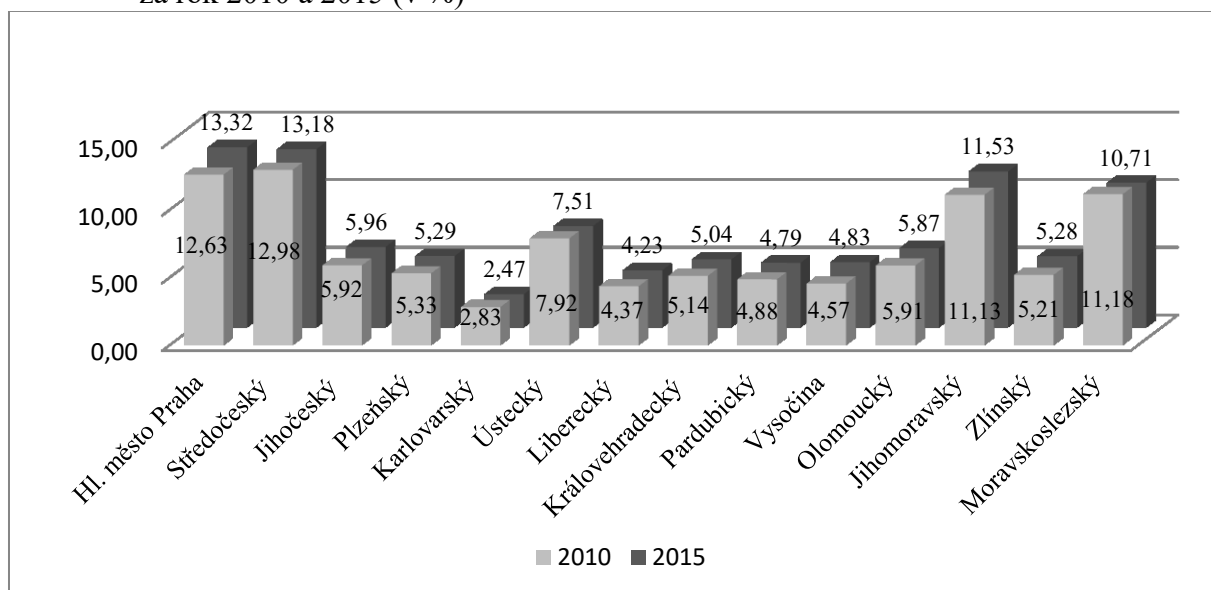
Tab. 4.4 Vývoj počtu živě narozených na území krajů ČR v letech 2010 - 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hl. město Praha	14 792	13 968	14 176	13 867	14 624	14 759
Středočeský	15 212	14 531	14 428	14 218	14 572	14 602
Jihočeský	6 933	6 379	6 655	6 374	6 437	6 600
Plzeňský	6 242	5 566	5 768	5 510	5 674	5 861
Karlovarský	3 313	3 014	2 820	2 826	2 764	2 731
Ústecký	9 275	8 645	8 215	8 060	8 292	8 313
Liberecký	5 120	4 645	4 592	4 535	4 435	4 683
Královehradecký	6 021	5 437	5 467	5 451	5 518	5 582
Pardubický	5 721	5 312	5 385	5 077	5 410	5 302
Vysočina	5 357	5 075	5 148	4 920	5 334	5 349
Olomoucký	6 922	6 311	6 303	6 322	6 400	6 498
Jihomoravský	13 040	12 404	12 339	12 403	12 802	12 771
Zlínský	6 106	5 570	5 493	5 585	5 599	5 847
Moravskoslezský	13 099	11 807	11 787	11 603	11 999	11 866

Zdroj.: ČSÚ, 2015. Vlastní úprava.

Podíl počtu živě narozených v jednotlivých krajích na celkovém počtu živě narozených v ČR za rok 2010 a 2015 znázorňuje obr. 4.4.

Obr. 4.4 Podíl počtu živě narozených v krajích na celkovém počtu živě narozených v ČR za rok 2010 a 2015 (v %)

Zdroj.: ČSÚ, 2010 a 2015. Vlastní úprava.

Středočeský kraj a Hl. město Praha se podílejí počtem živě narozených na celkovém počtu živě narozených v ČR v roce 2015 okolo 13 %. Ve srovnání s rokem 2010 dochází u těchto krajů k navýšení podílu počtu živě narozených, přičemž výraznější nárůst je zaznamenán u Hl. města Praha o 0,69 %. Významně se také podílí Jihomoravský kraj, kde dochází ke zvýšení podílu z 11,13 % na 11,53 %. Dalším krajem, který vykazuje vyšší podíl je kraj Moravskoslezský. V tomto kraji je ovšem mezi lety 2010 a 2015 vykázáno snížení podílu z 11,18 % na 10,71 %, tedy téměř o 0,5 %. V Karlovarském kraji je evidován podíl nejnižší na celkovém počtu živě narozených v ČR a to v roce 2010 a 2015 pod hodnotou 3 %.

V tab. 4.5 je zachycen vývoj úmrtnosti v jednotlivých krajích za sledované období 2010 až 2015.

Tab. 4.5 Vývoj úmrtnosti na území krajů ČR v letech 2010 - 2015

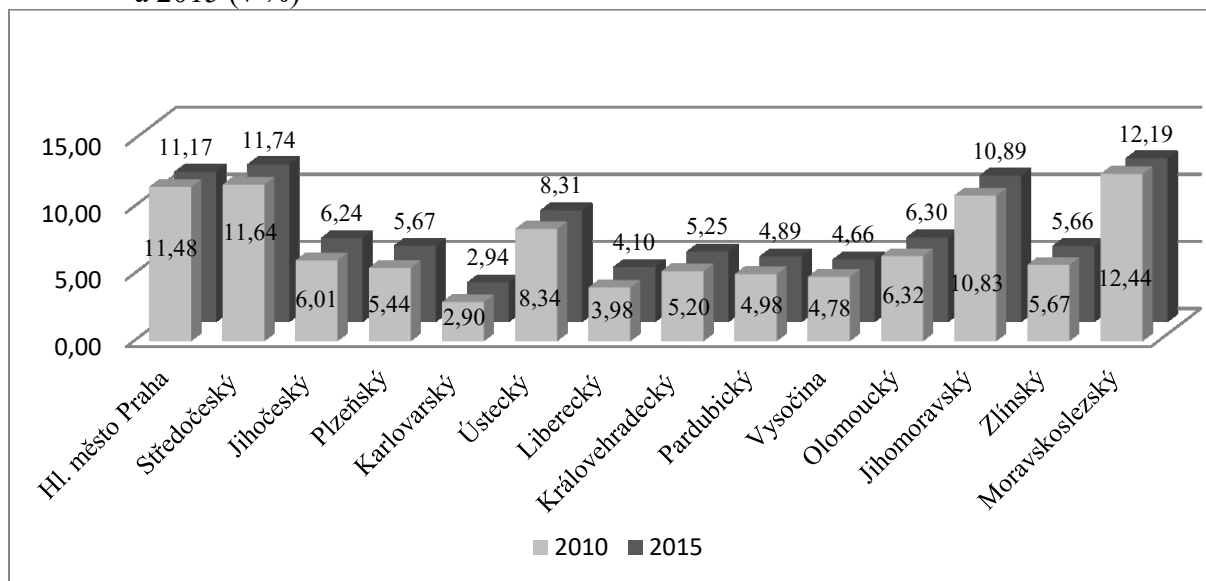
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hl. město Praha	12 266	12 092	12 411	12 149	12 118	12 420
Středočeský	12 440	12 621	12 752	12 924	12 301	13 049
Jihočeský	6 416	6 374	6 504	6 604	6 428	6 933
Plzeňský	5 816	5 888	6 003	6 061	5 761	6 307
Karlovarský	3 097	3 080	3 072	3 186	3 151	3 268
Ústecký	8 912	8 841	8 959	9 277	8 846	9 238
Liberecký	4 251	4 228	4 386	4 423	4 346	4 558
Královohradecký	5 553	5 748	5 825	5 918	5 614	5 836
Pardubický	5 320	5 365	5 403	5 392	5 123	5 440
Vysočina	5 105	5 031	5 223	5 129	4 880	5 178
Olomoucký	6 748	6 559	6 701	6 830	11 399	7 000
Jihomoravský	11 566	11 466	11 709	11 629	6 461	12 106
Zlínský	6 061	6 171	6 093	6 354	6 120	6 290
Moravskoslezský	13 293	13 384	13 148	13 284	13 117	13 550

Zdroj.: ČSÚ, 2015. Vlastní úprava.

Ve sledovaném období úmrtnost za celou ČR vykazuje rostoucí trend. Tento trend se projevuje rovněž ve všech krajích. V Moravskoslezském kraji je evidována za dané období nejvyšší úmrtnost ze všech krajů. Počet zemřelých v tomto kraji se pohybuje kolem 13 tisíc obyvatel. Druhá nejvyšší úmrtnost je dosahována ve Středočeském kraji. V tomto kraji za stanovené období je nejvyšší počet zemřelých 13 049 obyvatel vykázán v roce 2015. Také v Hl. městě Praha a v Jihomoravském kraji je dosahováno vysokého počtu zemřelých oproti dalším krajům. V Karlovarském a Libereckém kraji je pak evidován nejnižší počet zemřelých ve srovnání s ostatními kraji.

Obr. 4.5 zobrazuje podíl počtu zemřelých na území krajů na celkovém počtu zemřelých v ČR za rok 2010 a 2015.

Obr. 4.5 Podíl počtu zemřelých v krajích na celkovém počtu zemřelých v ČR za rok 2010 a 2015 (v %)

Zdroj.: ČSÚ, 2010 a 2015. Vlastní úprava.

Za léta 2010 a 2015 je nejvyšší podíl počtu zemřelých kolem 12 % na celkovém počtu zemřelých v ČR vykázan v Moravskoslezském kraji. Hl. město Praha a Středočeský kraj se na celkovém počtu zemřelých v ČR podílí okolo 11 %. Přičemž u Hl. města Praha dochází k poklesu z 11,48 % na 11,17 %, naopak u Středočeského kraje se projevuje nepatrné navýšení. Dalším krajem, který vykazuje vyšší podíl počtu zemřelých je kraj Jihomoravský, zde je také zaznamenáno mírné navýšení. U ostatních krajů v letech 2010 a 2015 dochází převážně k nárůstu podílu počtu zemřelých.

Z ekonomických faktorů pak byl v rámci jednotlivých krajů sledován vývoj podílu nezaměstnaných osob. Tento vývoj je zachycen v tab. 4.6.

Tab. 4.6 Vývoj podílu nezaměstnaných osob na území krajů v letech 2010 – 2015 (v %)

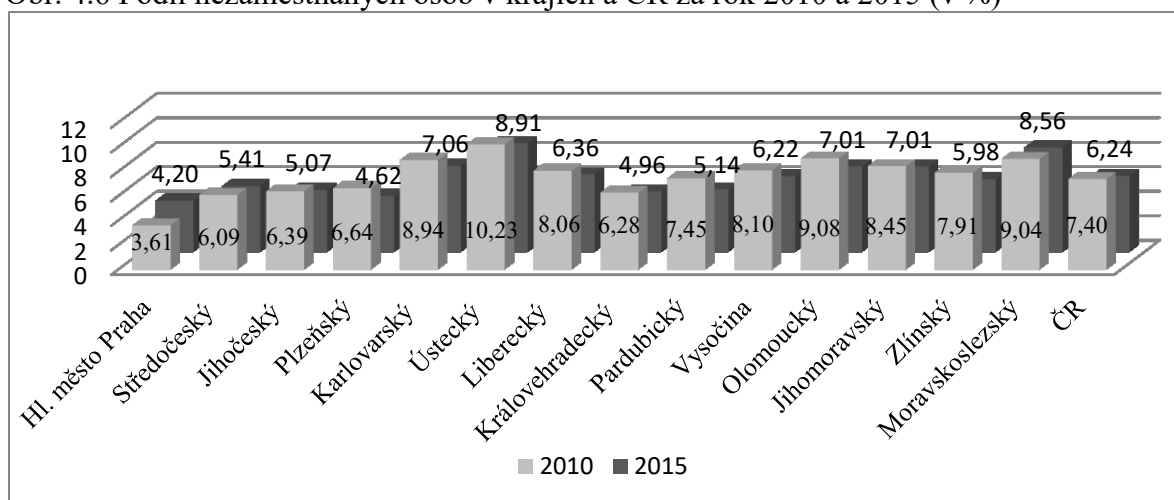
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hl. město Praha	3,61	3,59	4,16	5,14	5,03	4,20
Středočeský	6,09	5,62	6,13	6,9	6,36	5,41
Jihočeský	6,39	5,81	6,37	7,1	6,2	5,07
Plzeňský	6,64	5,75	5,94	6,45	5,70	4,62
Karlovarský	8,94	7,98	8,50	9,33	8,21	7,06
Ústecký	10,23	9,79	10,46	11,47	10,67	8,91
Liberecký	8,06	7,34	7,75	8,46	7,72	6,36
Královehradecký	6,28	5,68	6,55	7,31	6,36	4,96
Pardubický	7,45	6,5	7,03	7,45	6,22	5,14
Vysočina	8,1	7,16	7,63	8,05	7,35	6,22
Olomoucký	9,08	8,33	8,93	9,79	8,82	7,01
Jihomoravský	8,45	7,61	8,15	8,94	8,25	7,01
Zlínský	7,91	7,00	7,82	8,34	7,36	5,98
Moravskoslezský	9,04	8,31	9,17	10,47	9,80	8,56

Zdroj.: ČSÚ, 2015. Vlastní úprava.

V Ústeckém kraji je ve srovnání s ostatními kraji dosahováno nejvyššího podílu nezaměstnaných osob. V tomto kraji se tento ukazatel pohybuje okolo 10 %, přičemž za dané období je vykazován v roce 2013 nejvyšší hodnota 11,47 %, naopak v roce 2015 je v tomto kraji dosaženo nejnižšího podílu nezaměstnaných osob 8,91 %. V rámci tohoto ukazatele nezaostávají ani kraje Olomoucký a Moravskoslezský, kde se hodnoty v daném období pohybují v rozmezí 7 až 10,5 %. Nejnížší podíl nezaměstnaných osob vykazuje Hl. město Praha, ovšem v tomto kraji došlo za sledované období k nárůstu tohoto ukazatele na rozdíl od ostatních krajů, kde je vykázán pokles.

Podíl nezaměstnaných osob v jednotlivých krajích v porovnání tohoto ukazatele za celou ČR v roce 2010 a 2015 znázorňuje obr. 4.6.

Obr. 4.6 Podíl nezaměstnaných osob v krajích a ČR za rok 2010 a 2015 (v %)

Zdroj.: ČSÚ, 2010 a 2015. Vlastní úprava.

Nejvyšší podíl nezaměstnaných osob je vykazován v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Mezi lety 2010 a 2015 dochází u obou krajů ke snížení podílu nezaměstnaných osob, přičemž výraznější pokles je evidován u kraje Ústeckého z 10,23 % na 8,91 %, tedy o 1,32 %. Ve srovnání s hodnotou za ČR je podíl nezaměstnaných osob v těchto dvou krajích téměř o 2,5 % vyšší, i přestože dochází ke snížení. Kraj Karlovarský a Olomoucký také zaznamenává vyšší podíl nezaměstnaných osob, kde ovšem rovněž dochází k poklesu na hodnotu 7 %. Nejnižšího podílu nezaměstnaných osob ze všech krajů je dosaženo v Hl. městě Praha. Mezi lety 2010 a 2015 je v Hl. městě Praha evidován růst počtu nezaměstnaných osob o 0,59 %, tedy na hodnotu 4,20 %. I když dochází v Hl. městě Praha k navýšení podílu, je v roce 2015 podíl nezaměstnaných osob zhruba o 2 % nižší, než je podíl nezaměstnaných osob v ČR.

4.2 Vývoj výdajů na dávky SSP na území krajů ČR

Jednotlivé kraje ČR se na dávkách podílí v závislosti na jejich rozloze zejména spíše počtu obyvatel daného území, dále pak také v závislosti na demografických a ekonomických vlivech. V této části je tak sledován vývoj poskytnutých prostředků na dávky SSP v rámci jednotlivých krajů za sledované období 2010 až 2015. Tento vývoj je sledován pro lepší vypovídací schopnost jako podíl výdajů vynaložených v jednotlivých krajích na celkových výdajích na dávky SSP v ČR. Také jsou poskytnuté prostředky na dávky SSP v jednotlivých krajích přepočteny na jednoho obyvatele, protože v každém kraji se počet obyvatel liší a to rovněž působí na objem výdajů. Vývoj výdajů na jednoho obyvatele je pro lepší srovnání také sledován jako podíl výdajů na jednoho obyvatele na území kraje na celkových výdajích na jednoho obyvatele ve všech krajích. Údaje jsou záměrně uvedeny v podílu z důvodu, ať je možné zřetelněji vidět rozdíl mezi jednotlivými kraji, ale také danými podíly. Konkrétní výše výdajů na jednoho obyvatele na dávky SSP v daném kraji jsou obsažené v příloze 4. Dále je také poukázáno na to, jak se odráží vliv vybraných ukazatelů na výdaje na dávky SSP v daném kraji.

Vývoj podílu celkových výdajů v jednotlivých krajích na celkových výdajích na dávky SSP a vývoj podílu výdajů na jednoho obyvatele v kraji na celkových výdajích na obyvatele ve všech krajích jsou zachyceny v tab. 4.7 za dané časové období. Dále pak jsou tyto vývoje sledovány v rámci jednotlivých dávek SSP.

Tab. 4.7 Vývoj podílu výdajů v krajích na celkových výdajích na dávky SSP a vývoj podílu výdajů na obyvatele v kraji na celkových výdajích na obyvatele v krajích v letech 2010 – 2015 (v %)

	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.
Hl. město Praha	10,48	6,25	11,21	6,79	11,76	7,16	12,01	7,35	12,21	7,41	12,38	7,49
Středočeský	11,66	6,92	11,77	6,92	11,81	6,94	11,70	6,83	11,42	6,63	11,37	6,57
Jihočeský	5,79	6,80	5,76	6,81	5,70	6,79	5,59	6,67	5,55	6,65	5,52	6,63
Plzeňský	4,96	6,51	4,89	6,44	4,76	6,32	4,63	6,14	4,51	5,99	4,46	5,93
Karlovarský	3,24	7,92	3,12	7,75	2,89	7,28	2,98	7,55	2,97	7,59	2,90	7,47
Ústecký	9,45	8,49	9,14	8,3	9,15	8,40	9,29	8,57	9,54	8,84	9,68	9,02
Liberecký	4,55	7,76	4,52	7,74	4,46	7,72	4,44	7,70	4,47	7,78	4,45	7,76
Královehradecký	5,17	6,99	5,12	6,96	5,03	6,90	4,93	6,79	4,88	6,75	4,85	6,74
Pardubický	4,78	6,94	4,78	6,97	4,72	6,94	4,64	6,84	4,56	6,74	4,51	6,70
Vysočina	4,55	6,63	4,46	6,56	4,42	6,57	4,33	6,45	4,24	6,34	4,21	6,34
Olomoucký	6,14	7,19	6,07	7,15	5,99	7,13	5,94	7,10	5,97	7,17	5,91	7,13
Jihomoravský	11,06	7,19	11,17	7,2	11,19	7,27	11,24	7,30	11,25	7,32	11,34	7,40
Zlínský	5,18	6,59	5,11	6,53	5,03	6,49	4,93	6,40	4,78	6,24	4,70	6,16
Moravskoslezský	13,00	7,85	12,88	7,87	13,09	8,10	13,36	8,32	13,65	8,56	13,74	8,68

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

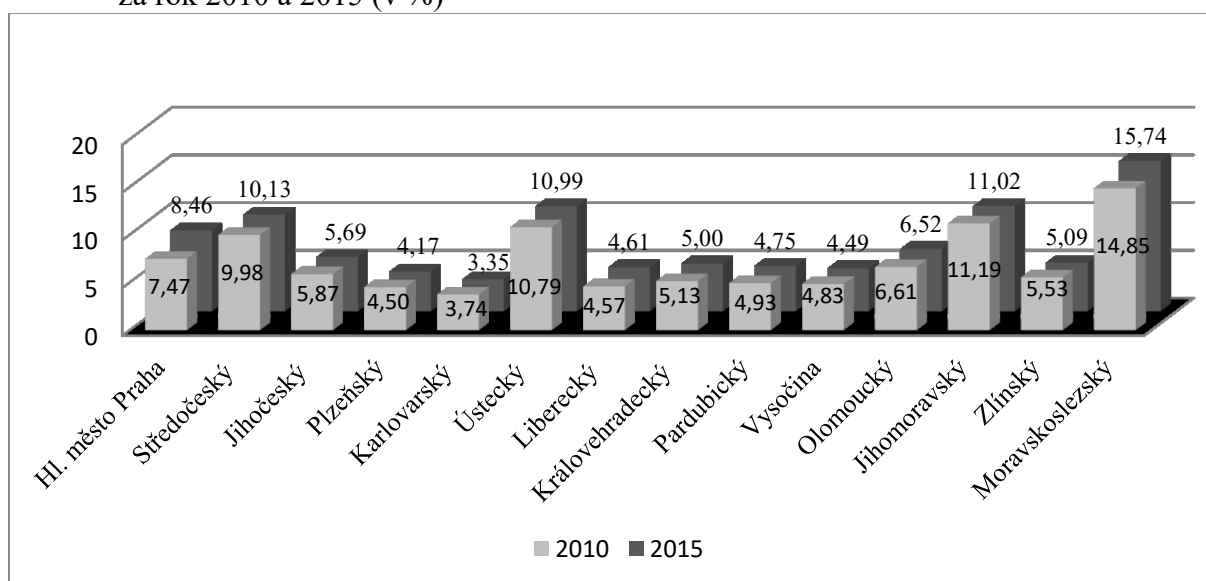
Za sledované období se Moravskoslezský kraj podílí na celkových výdajích na dávky SSP zhruba kolem 13 %, což je nejvíce ze všech krajů. Nejvyššího podílu v tomto kraji je dosaženo v roce 2015, kdy se podílí tento kraj 13,74 % na celkových výdajích na dávky SSP. V roce 2015 je vynaloženo necelých 5 mld. Kč jen v tomto kraji z celkově vynaložených zhruba 35 mld. Kč. Vyšších podílů je také dosaženo v Středočeském kraji, Hl. města Praha a Jihomoravském kraji. Na celkových výdajích se tyto kraje v daném časovém období podílí kolem 11 %, ovšem jedná se o kraje, kde počet obyvatel přesahuje 1 mil. obyvatel, tudíž tento vyšší podíl je na základě tohoto ukazatele statisticky odůvodnitelný. Ostatní kraje se podílí přibližně stejným podílem, jedinou výjimkou je kraj Ústecký, kde se podíl na celkových výdajích pohybuje kolem 9 %.

Z hlediska podílu výdajů na obyvatele na celkových výdajích na obyvatele je nejvyšší podíl ze všech krajů evidován za Ústecký kraj. V roce 2010 je hodnota tohoto podílu v Ústeckém kraji 8,49 %, v roce 2015 pak dosahuje hodnoty 9,02 %. Během sledovaného období dochází v tomto kraji k navýšení podílu o 0,53 %. Druhého nejvyššího podílu výdajů na obyvatele je pak dosaženo v Moravskoslezském kraji. V tomto kraji je také evidován nárůst podílu za sledované období a to ze 7,85 % na 8,68 %, tedy 0,83 %. V Plzeňském kraji je vykazován nejnižší podíl výdajů na obyvatele. Podíl v tomto kraji za dané období ovšem zaznamenává pokles o 0,58 %.

V příloze 4 jsou pak uvedeny konkrétní výše výdajů na dávky SSP na jednoho obyvatele na území krajů za sledované období. V Ústeckém kraji, kde je vykázán nejvyšší podíl výdajů na jednoho obyvatele dosahuje v roce 2015 výše výdajů na jednoho obyvatele 4 075,11 Kč. V Moravskoslezském kraji je pak vynakládáno na jednoho obyvatele částka nepatrně nižší a to 3 922,36 Kč. Rozdíl ve vynaložených výdajích na jednoho obyvatele v těchto krajích činí 152,75 Kč. Ze všech krajů je nejméně výdajů na dávky SSP na jednoho obyvatele vydáno v Plzeňském kraji. Výše výdajů na jednoho obyvatele v tomto kraji dosahuje 2 679,50 Kč. V Plzeňském kraji je tak na jednoho obyvatele poskytováno o 1 395,61 Kč méně výdajů na dávky SSP na jednoho obyvatele než v kraji Ústeckém. Za rok 2015 je v ČR v průměru vynaloženo na dávky SSP na jednoho obyvatele výdaje ve výši 3 228,40 Kč. Nad tímto průměrem se pohybuje Hl. město Praha a dále kraj Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Jihomoravský a Moravskoslezský. Ostatní kraje vynakládají na jednoho obyvatele v roce 2015 méně výdajů než je tento stanovený průměr.

Přestože je tedy největší počet obyvatel evidován ve Středočeském kraji a Hl. městě Praha je z pohledu podílu výdajů na celkových výdajích nejvíce vynaložených prostředků na dávky SSP v Moravskoslezském kraji. Ovšem po přepočtení na obyvatele pro lepší vypovídací schopnost je z hlediska tohoto podílu ve skutečnosti nejvíce finančních prostředků na dávky SSP vynakládáno v Ústeckém kraji. Tyto kraje ovšem mají mezi sebou jistou provázanost, jelikož se jedná o regiony, které jsou postihnuty vyšším podílem nezaměstnaných osob, což potvrzuje i sledovaný vývoj tohoto ukazatele v tab. 4.6. Tyto důsledky jsou dány restrukturalizací těžkého průmyslu, který byl po celé desetiletí podstatný pro rozvoj těchto oblastí. Na podporu těchto postižených regionů vznikají programy na vládní úrovni, kdy na základě usnesení vlády č. 826/2015 je s účinností od 1. 11. 2015 jmenován vládní zmocněnec Doc. Ing. Jiří Cienciala, CSc., pro řešení problémů s revitalizací Ústeckého, Moravskoslezského a také Karlovarského kraje. Prostřednictvím Strategie hospodářské restrukturalizace jsou řešeny hlavní problémové oblasti těchto krajů, kterými jsou zaměstnanost, životní úroveň obyvatel, vzdělanost, ale také právě průmysl a podnikání, technická a dopravní infrastruktura, životní prostředí.

Obr. 4.7 Podíl počtu vyplacených dávek v krajích k celkovému počtu vyplacených dávek SSP za rok 2010 a 2015 (v %)

Zdroj.: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 a 2015. Vlastní úprava.

Obr. 4.7 zachycuje podíl počtu vyplacených dávek v jednotlivých krajích na celkovém počtu vyplacených dávek v roce 2010 a 2015. Nejvyšší podíl a tedy i počet vyplacených dávek vykazuje Moravskoslezský kraj, což je odvoditelné také z hlediska sledovaného vývoje podílu výdajů v tomto kraji. V roce 2010 dosahuje podíl 14,85 %, ve srovnání s rokem 2015 dochází k navýšení podílu o 0,89 %. V Jihomoravském a Ústeckém kraji je také dosaženo vyšších

podílu počtu vyplacených dávek. Ovšem v Jihomoravském kraji dochází mezi léty 2010 a 2015 k mírnému snížení podílu z 11,19 % na 11,02 %. Nejnižšího podílu počtu vyplacených dávek vykazuje kraj Karlovarský.

Dále se je věnováno vývoji jednotlivých dávek SSP na území daných krajů ČR, přičemž platí právní změny, které nastaly u jednotlivých dávek SSP a které jsou popsány v rámci sledovaného vývoje za celou ČR.

4.2.1 Rodičovský příspěvek

Jak bylo poznamenáno, dávka RP patří k nejnákladnější dávce SSP. Vývoj podílu na tuto dávku vynaložených v jednotlivých krajích ČR na celkových výdajích na tuto dávku a vývoj podílu výdajů na obyvatele v kraji na celkových výdajích na obyvatele ve všech krajích zachycuje za sledované období 2010 až 2015 tab. 4.8.

Tab. 4.8 Vývoj podílu výdajů na rodičovský příspěvek v krajích na celkových výdajích na tuto dávku a vývoj podílu výdajů na tuto dávku na obyvatele na celkových výdajích na tuto dávku na obyvatele v letech 2010 – 2015 (v %)

	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.
Hl. město Praha	11,66	7,00	12,12	7,37	12,45	7,59	12,78	7,84	13,02	7,90	13,13	7,95
Středočeský	13,06	7,79	13,34	7,88	13,56	7,98	13,76	8,06	13,75	7,99	13,73	7,94
Jihočeský	5,93	7,01	5,95	7,07	5,95	7,10	5,94	7,12	5,98	7,17	5,98	7,19
Plzeňský	5,39	7,12	5,35	7,08	5,27	7,00	5,23	6,95	5,20	6,91	5,19	6,90
Karlovarský	2,92	7,17	2,79	6,95	2,66	6,70	2,59	6,58	2,58	6,58	2,46	6,34
Ústecký	8,15	7,36	7,82	7,13	7,65	7,04	7,47	6,91	7,39	6,85	7,31	6,81
Liberecký	4,43	7,61	4,39	7,57	4,30	7,45	4,23	7,35	4,19	7,29	4,13	7,21
Královéhradecký	5,31	7,22	5,28	7,21	5,22	7,17	5,12	7,07	5,10	7,06	5,08	7,06
Pardubický	4,86	7,09	4,91	7,19	4,90	7,21	4,88	7,21	4,88	7,22	4,89	7,27
Vysočina	4,65	6,81	4,61	6,80	4,64	6,90	4,66	6,96	4,70	7,05	4,77	7,18
Olomoucký	5,99	7,04	5,92	7,01	5,85	6,97	5,79	6,94	5,85	7,03	5,84	7,06
Jihomoravský	10,97	7,17	11,18	7,25	11,26	7,32	11,40	7,43	11,50	7,49	11,63	7,59
Zlínský	5,21	6,65	5,18	6,64	5,18	6,69	5,17	6,73	5,13	6,70	5,12	6,71
Moravskoslezský	11,47	6,96	11,16	6,85	11,10	6,88	10,98	6,86	10,76	6,75	10,74	6,79

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní zpracování.

Celkové výdaje vynaložené na dávku RP vykazoval v daném časovém období klesající charakter, tento trend je zaznamenán i u většiny krajů v rámci vývoje podílu na celkové výdaje na tuto dávku. Opačný trend a nejvyšší podíl za dané období je vykazován v Středočeském kraji, kde se hodnota podílu pohybuje kolem 13 %. Vývoj počtu živě narozených v tomto kraji dle tab. 4.4 klesá, nicméně je v tomto kraji evidován nárůst počtu obyvatel, což může podíl výdajů na tuto dávku ovlivňovat tím, že do tohoto kraje přicházejí

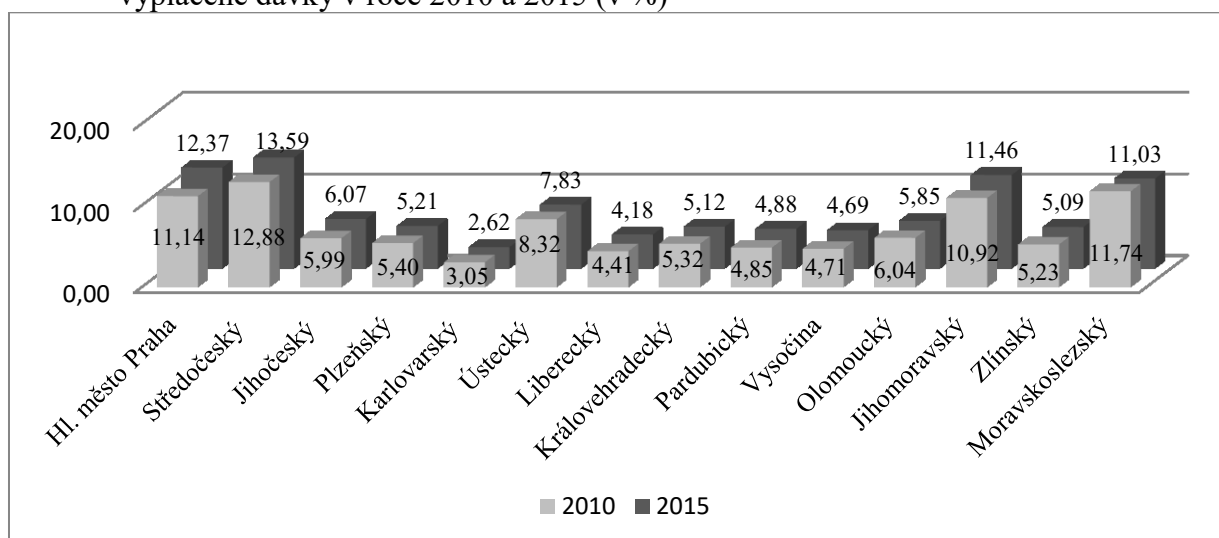
lidé s nárokem na pobírání této dávky z jiného kraje. Druhý nejvyšší podíl je evidován v Hl. městě Praha, kde se podíl výdajů na tuto dávku zvýšil z 11,66 % na 13,13 %, tedy za sledované období došlo k nárůstu o 1,47 %. Naopak v Karlovarském kraji je vykazován nejnižší podíl výdajů na tuto dávku na celkových výdajích vynaložených na rodičovský příspěvek a to kolem 2 %. V tomto kraji je dosaženo ze sledovaných ukazatelů nejnižšího počtu obyvatel a živě narozených, tudíž i tomu odpovídá podíl výdajů vynaložených v tomto kraji.

Také v rámci sledovaného vývoje výdajů na RP na obyvatele v kraji je nejvyššího podílu dosaženo ve Středočeském kraji. Za stanovené období 2010 až 2015 dochází v tomto kraji k nepatrnému navýšení podílu výdajů na obyvatele a to ze 7,79 % na 7,94 %. K výraznému navýšení také dochází v Hl. městě Praha, kde podíl za dané období vzrostl o 0,95 %, tedy v roce 2015 vykazuje hodnotu 7,95 %. Pro lepší představu o vynaložení konkrétní výše výdajů na jednoho obyvatele je dle tab. 2 přílohy 4 v Hl. městě Praha poskytnuta nejvyšší výše výdajů na jednoho obyvatele a to ve výši 2 299,98 Kč za rok 2015. Ve Středočeském kraji jsou pak výdaje na jednoho obyvatele nepatrně nižší 2 296,33 Kč. Nejnižší výdaje na jednoho obyvatele jsou vynaloženy ve výši 1 833,45 Kč v Karlovarském kraji. Rozdíl ve výši výdajů na jednoho obyvatele mezi Hl. městem Praha a krajem Karlovarským činí 466,53 Kč.

Jak z hlediska podílu výdajů na RP k celkovým výdajům na tuto dávku, tak z hlediska podílu výdajů na RP na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na tuto dávku ve všech krajích je nejvíce finančních prostředků vynakládáno ve Středočeském kraji.

Podíl počtu vyplaceného RP v daném kraji na celkovém počtu poskytnutého RP zaznamenává za rok 2010 a 2015 obr. 4.8.

Obr. 4.8 Podíl počtu vyplaceného rodičovského příspěvku v krajích na celkovém počtu vyplacené dávky v roce 2010 a 2015 (v %)

Zdroj.: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 a 2015. Vlastní úprava.

Rovněž z hlediska počtu vyplacených dávek v krajích se nejvíce podílí Středočeský kraj.

V roce 2015 dosahuje podíl počtu vyplacených 13,59 % na celkovém počtu vyplacených dávek RP, přičemž v roce 2010 vykazuje tento podíl nižší hodnotu 12,88 %. Mezi léty 2010 a 2015 dochází tedy ve Středočeském kraji k nárůstu podílu o 0,71 %. Kraj Moravskoslezský, Jihomoravský a Hl. město Praha také dosahují vyššího podílu počtu vyplacených dávek v rozmezí 10,5 – 12,5 %. Jihomoravský kraj a Hl. město Praha vykazují v daných letech zvýšení podílu počtu vyplacených dávek. Většina ostatních krajů pak naopak během let 2010 a 2015 zaznamenává pokles tohoto sledovaného podílu.

4.2.2 Pohřebné

Pohřebné patří k nejméně nákladné dávce a to zejména z důvodu, že je vypláceno jednorázově a ve stejné výši 5000 Kč. Tab. 4.9 zaznamenává vývoj podílu vynaložených prostředků na tuto dávku na území krajů ČR k celkovým výdajům na pohřebné a dále také vývoj podílu výdajů na pohřebné na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na tuto dávku na obyvatele všech krajů za období 2010 až 2015.

Tab. 4.9 Vývoj podílu výdajů na pohřebné v krajích na celkových výdajích na tuto dávku a vývoj podílu výdajů na tu dávku na obyvatele na celkových výdajích na tuto dávku na obyvatele v letech 2010 – 2015 (v %)

	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.
Hl. město Praha	7,72	4,55	7,61	4,56	8,26	4,93	8,24	4,92	8,15	4,80	8,07	4,72
Středočeský	10,17	5,96	10,93	6,36	10,34	5,95	11,27	6,42	11,14	6,28	11,68	6,52
Jihočeský	5,98	6,94	6,47	7,58	6,64	7,76	6,16	7,18	6,75	7,85	5,93	6,89
Plzeňský	3,83	4,96	4,29	5,59	4,63	6,02	3,13	4,05	3,75	4,84	4,28	5,49
Karlovarský	3,46	8,35	2,50	6,15	2,49	6,14	2,71	6,70	3,30	8,17	2,88	7,15
Ústecký	9,35	8,29	8,91	8,01	9,09	8,18	8,87	7,98	9,40	8,46	8,59	7,73
Liberecký	4,32	7,28	3,90	6,63	4,01	6,80	5,32	8,99	3,90	6,60	4,64	7,83
Královehradecký	5,73	7,66	6,02	8,09	5,77	7,77	5,46	7,34	5,31	7,13	6,19	8,32
Pardubický	4,90	7,03	4,78	6,89	6,46	9,32	5,11	7,34	5,53	7,95	5,57	7,99
Vysočina	4,32	6,22	5,34	7,76	4,98	7,25	4,40	6,40	4,36	6,34	4,31	6,27
Olomoucký	7,29	8,43	7,71	8,99	5,77	6,74	7,32	8,54	5,95	6,94	6,34	7,40
Jihomoravský	11,52	7,40	10,93	6,98	9,99	6,36	11,23	7,12	11,22	7,09	10,54	6,65
Zlínský	6,34	7,96	6,02	7,61	5,60	7,09	6,69	8,47	7,05	8,93	6,45	8,17
Moravskoslezský	15,05	8,97	14,57	8,82	15,97	9,69	14,08	8,55	14,18	8,63	14,52	8,87

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

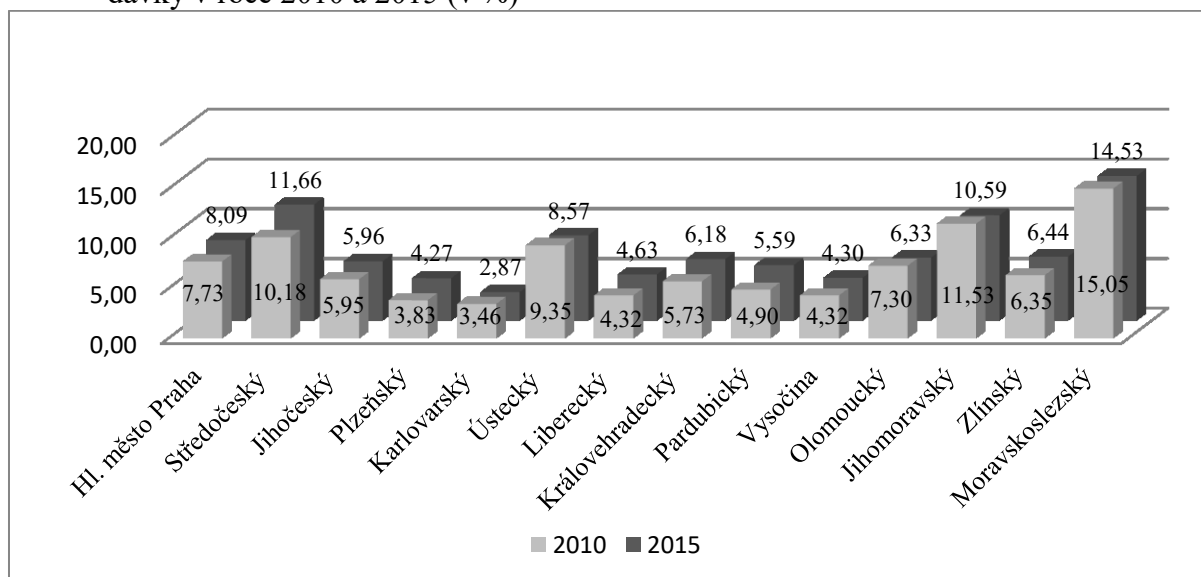
Z hlediska sledovaného ukazatele úmrtnosti na území krajů ČR docházelo k růstu, jak poukazuje tab. 4.5. Vývojový trend tohoto ukazatele se také projevuje u většiny krajů, kde je zachycen růst podílu výdajů na dávku pohřebního k celkovým výdajům na tuto dávku. K těmto krajům patří především kraj Středočeský, kde se podíl výdajů na pohřebné zvýšil z 10,17 % na 11,68 %, tedy o 1,51 %. Ovšem u kraje Moravskoslezského je zaznamenán mírný pokles, přestože tento kraj vykazuje nejvyšší počet zemřelých a dosahuje nejvyššího podílu výdajů na pohřebné ze všech krajů.

Za stanovené období je také nejvyššího podílu výdajů na obyvatele dosaženo v Moravskoslezském kraji. V roce 2010 vykazuje podíl výdajů v tomto kraji hodnoty 8,97 % a do roku 2015 dochází k mírnému snížení na 8,87 %. V ostatní krajích je v průběhu stanoveného období evidován kolísavý trend, nicméně v rámci srovnání roku 2010 a roku 2015 je převážné u všech krajů zaznamenáno snížení podílu výdajů na obyvatele. Dle přepočtené výše výdajů na jednoho obyvatele uvedené v tab. 3 přílohy 4 jsou v Moravskoslezském kraji vynaloženy v roce 2015 výdaje na pohřebné na jednoho obyvatele ve výši 1,62 Kč. Ze všech krajů je nejméně výdajů na pohřebné na obyvatele vydáno v Hl. městě Praha ve výši 0,86 Kč.

Je tedy zřejmé, že jak z pohledu podílu výdajů k celkovým výdajům tak také z pohledu podílu výdajů na obyvatele je nejvyšší podíl dosažen v Moravskoslezském kraji.

Obr. 4.9 zachycuje podíl počtu vyplacených dávek pohřebního k celkovému počtu dávek pohřebního poskytnutých v roce 2010 a 2015.

Obr. 4.9 Podíl počtu vyplaceného pohřebního v krajích na celkovém počtu vyplacené této dávky v roce 2010 a 2015 (v %)

Zdroj.: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 a 2015. Vlastní úprava.

Moravskoslezský kraj se počtem vyplacených dávek podílí na celkovém počtu poskytnutých dávek pohřebního nejvyšším podílem ze všech krajů, což také odpovídá vývoji sledovaných podílů výdajů. Mezi lety 2010 a 2015 dochází v tomto kraji ke snížení podílu počtu vyplacených dávek o 0,52 %, tedy z 15,05 % na 14,53 %. Vyšší podíly jsou také zaznamenány ve Středočeském a Jihomoravském kraji. Ovšem ve Středočeském kraji je zachyceno mezi danými lety výrazné zvýšení podílu o 1,48 %, v roce 2015 podíl v tomto kraji vykazuje tedy hodnotu 11,66 %. Kdežto v Jihomoravském kraji je naopak evidován pokles podílu počtu vyplacených dávek o téměř 1 %.

4.2.3 Porodné

K méně nákladným dávkám SSP patří rovněž i porodné, což je dáno změnou právní úpravy. Podstatná právní úprava nastala v roce 2011, kdy se tato dávka změnila na dávku testovanou, tedy závislou na výši příjmu.

Podíl výdajů na dávku porodného na území krajů k celkovým výdajům vynaloženým na tuto dávku a podíl výdajů na porodné na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na tuto dávku ve všech krajích v období od roku 2010 do roku 2015 znázorňuje tab. 5.0.

Tab. 5.0 Vývoj podílu výdajů na porodné v krajích na celkových výdajích na tuto dávku a vývoj podílu výdajů na tu dávku na obyvatele na celkových výdajích na tuto dávku na obyvatele v letech 2010 – 2015 (v %)

	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.
Hl. město Praha	12,62	7,63	13,80	8,52	8,18	4,80	8,61	5,09	9,10	5,38	8,21	4,78
Středočeský	13,06	7,85	11,79	7,06	11,46	6,49	11,09	6,25	10,70	6,06	10,89	6,06
Jihočeský	5,91	7,03	6,15	7,40	6,01	6,91	6,08	7,02	5,80	6,78	6,18	7,16
Plzeňský	5,28	7,02	4,93	6,60	4,70	6,01	5,02	6,42	4,61	5,96	4,55	5,83
Karlovarský	2,80	6,92	3,38	8,53	4,15	10,07	4,32	10,57	4,08	10,14	3,49	8,66
Ústecký	7,93	7,21	9,20	8,51	11,85	10,50	11,65	10,37	11,95	10,79	10,79	9,68
Liberecký	4,33	7,48	4,03	7,04	4,91	8,19	4,69	7,84	4,30	7,29	4,37	7,35
Královehradecký	5,19	7,11	4,42	6,12	4,97	6,58	5,19	6,90	5,05	6,82	5,65	7,56
Pardubický	4,88	7,17	4,23	6,27	4,94	7,01	4,22	6,01	4,57	6,58	4,96	7,10
Vysočina	4,58	6,76	3,83	5,73	4,33	6,20	3,78	5,44	3,81	5,57	4,58	6,64
Olomoucký	5,87	6,95	5,85	7,02	6,59	7,57	6,56	7,57	6,54	7,66	6,49	7,56
Jihomoravský	11,23	7,40	11,38	7,48	9,98	6,25	10,93	6,86	11,21	7,12	11,18	7,03
Zlínský	5,18	6,67	4,59	5,98	4,15	5,17	4,50	5,64	4,05	5,15	4,95	6,25
Moravskoslezský	11,15	6,82	12,42	7,73	13,79	8,23	13,35	8,02	14,23	8,70	13,70	8,34

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

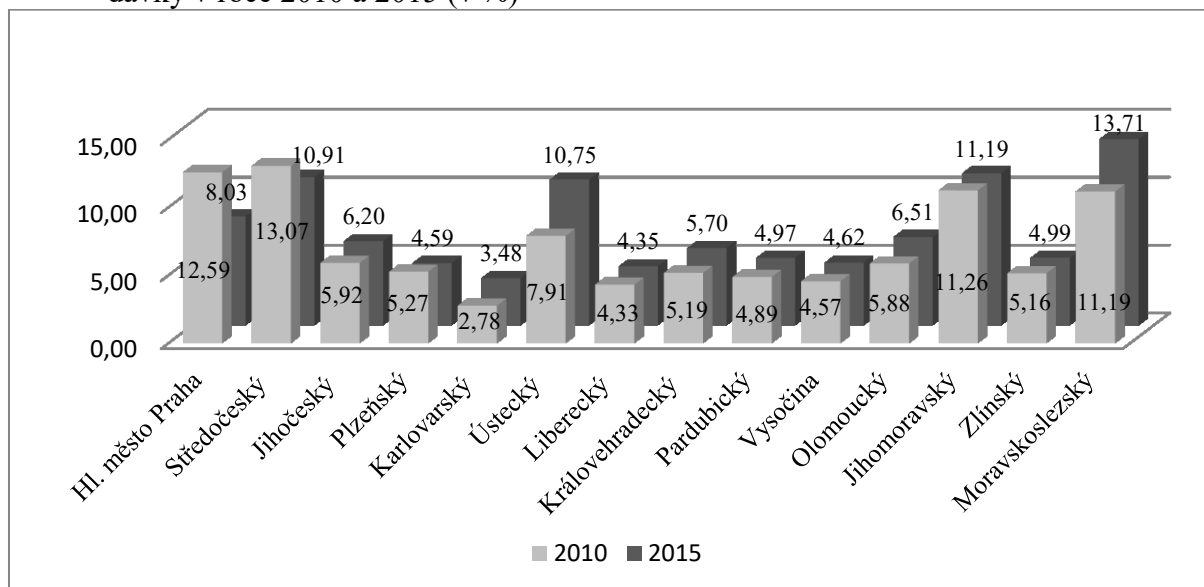
Na vývoj podílu výdajů na dávky porodného má vliv především ukazatel živě narozených, přičemž z tab. 4.4 je zřejmé, že nejvyšší počet živě narozených je ze všech krajů v kraji Středočeském. Tudíž by se na tomto základě dal očekávat také nejvyšší podíl výdajů vynaložených na tuto dávku ze všech krajů, ale vyšších podílů za sledované období je vykázáno u kraje Moravskoslezského. V tomto kraji je zaznamenán také nárůst podílu výdajů na dávku porodného o 2,55 %, přestože vývoj počtu živě narozených v Moravskoslezském kraji klesá.

Z hlediska sledovaného vývoje podílu výdajů na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na obyvatele ve všech krajích je nejvyšší podíl vykázán u kraje Ústeckého. I když v tomto kraji počet živě narozených také klesá, u podílu výdajů na obyvatele dochází k nárůstu ze 7,21 % na 9,68 %, tedy skoro o 2,5 %. Výraznému navýšení podílu také dochází v kraji Karlovarském, kde podíl výdajů na obyvatele eviduje zvýšení o 1,74 %, v roce 2015 dosahuje podíl hodnoty 8,66 %. U většiny ostatních krajů je pak naopak zaznamenán pokles podílu výdajů na obyvatele. Konkrétní výše výdajů na porodné na obyvatele jsou zachyceny v tab. 4 přílohy 4. V této tabulce je evidováno, že v roce 2015 je vynaloženo v Ústeckém kraji výdaje na porodné na jednoho obyvatele ve výši 33,34 Kč, naopak nejméně výdajů na tuto dávku jednomu obyvatieli je poskytnuto v Hl. městě Praha ve výši 16,47 Kč. V Hl. městě Praha je na jednoho obyvatele vynaloženo o 16,87 Kč méně výdajů ve srovnání s krajem Ústeckým, což je méně téměř o polovinu.

U podílu výdajů na porodné v kraji k celkovým výdajům na tuto dávku je nejvyšší podíl vykázán v Moravskoslezském kraji. Kdežto u podílu výdajů na porodné na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na tuto dávku na obyvatele ve všech krajích je nejvyššího podílu dosaženo v Ústeckém kraji. Tento opačný jev nejspíše poukazuje na to, že v těchto dvou krajích se nachází vyšší počet rodin splňující nárok pro získání této dávky.

Obr. 5.0 znázorňuje podíl počtu vyplacených dávek porodného v jednotlivých krajích k celkovému počtu poskytnutých těchto dávek za rok 2010 a 2015.

Obr. 5.0 Podíl počtu vyplaceného porodného v krajích na celkovém počtu vyplacené této dávky v roce 2010 a 2015 (v %)

Zdroj.: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 a 2015. Vlastní úprava.

Podílem počtu vyplacených dávek za rok 2015 dosahuje nejvyššího podílu 13,71 % kraj Moravskoslezský, ovšem v roce 2010 vykazoval tento podíl hodnotu 11,19 %. Mezi lety 2010 a 2015 tak došlo k zřetelnému navýšení podílu počtu vyplacených dávek o více než 2,5 %. Výrazné navýšení podílu je také evidováno v kraji Ústeckém. V tomto kraji dochází k nárůstu podílu ze 7,91 % na 10,75 %, tedy o 2,84 %. Vyšší podíly počtu vyplacených dávek je rovněž zaznamenáno v kraji Jihomoravském, Středočeském a Hl. městě Praha, nicméně v těchto krajích dochází k zjevnému snížení tohoto podílu.

4.2.4 Přídavek na dítě

Ve sledovaném období je přídavek na dítě řazen k třetí nejnákladnější dávce SSP.

Tab. 5.1 eviduje vývoj podílu výdajů na tuto dávku na území jednotlivých krajů k celkovým výdajům na tuto dávku a rovněž vývoj výdajů přídavku na dítě na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na tuto dávku na obyvatele ve všech krajích ve stanoveném období 2010 až 2015.

Tab. 5.1 Vývoj podílu výdajů přídavku na dítě v krajích na celkových výdajích na tuto dávku a vývoj podílu výdajů na tu dávku na obyvatele na celkových výdajích na tuto dávku na obyvatele v letech 2010 – 2015 (v %)

	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.
Hl. město Praha	5,26	3,03	4,90	2,83	4,75	2,74	4,69	2,72	4,73	2,71	4,80	2,74
Středočeský	9,41	5,38	9,37	5,26	9,48	5,28	9,69	5,36	9,72	5,33	9,80	5,35
Jihočeský	6,12	6,93	6,13	6,92	6,20	7,00	6,17	6,98	6,18	7,00	6,02	6,85
Plzeňský	4,30	5,45	4,33	5,44	4,27	5,37	4,24	5,33	4,16	5,23	4,10	5,16
Karlovarský	3,86	9,10	3,90	9,23	3,82	9,11	3,76	9,02	3,66	8,82	3,57	8,70
Ústecký	11,05	9,56	11,09	9,62	11,13	9,69	11,13	9,72	11,29	9,89	11,45	10,09
Liberecký	4,49	7,38	4,58	7,51	4,60	7,55	4,57	7,51	4,61	7,57	4,60	7,59
Královehradecký	5,29	6,90	5,27	6,84	5,26	6,85	5,27	6,87	5,27	6,89	5,33	7,01
Pardubický	5,29	7,40	5,33	7,41	5,35	7,46	5,36	7,48	5,33	7,45	5,23	7,35
Vysočina	5,42	7,62	5,50	7,72	5,48	7,71	5,42	7,65	5,36	7,59	5,23	7,44
Olomoucký	7,08	7,98	7,16	8,06	7,16	8,08	7,22	8,17	7,32	8,31	7,32	8,35
Jihomoravský	11,44	7,17	11,26	6,94	11,25	6,93	11,25	6,93	11,17	6,87	11,16	6,88
Zlínský	6,04	7,41	6,07	7,41	5,93	7,26	5,90	7,24	5,87	7,24	5,79	7,18
Moravskoslezský	14,94	8,69	15,10	8,81	15,31	8,98	15,32	9,03	15,33	9,09	15,59	9,31

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Vysokým podílem výdajů na dávku přídavek na dítě je vykazován v Moravskoslezském kraji, kde tento podíl v daném období mírně rostl a dosáhl v roce 2015 hodnoty 15,59 %. Jihomoravský kraj, taktéž vykazuje jeden z vyšších podílů výdajů na celkových výdajích a to kolem 11 %. Ovšem oproti předchozím dávkám je vysoký podíl vykazován u Ústeckého kraje. Podíl v tomto kraji mírně narůstá ve sledovaném období, ale stále se pohybuje kolem 11 %.

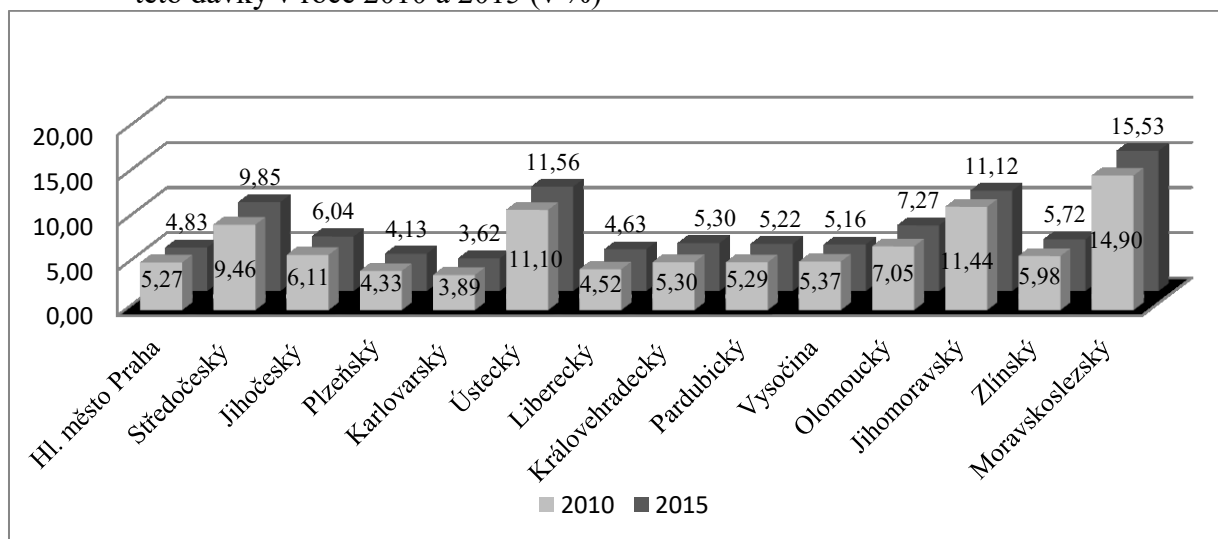
Z pohledu podílu výdajů na obyvatele je nejvyšší podíl zaznamenán v Ústeckém kraji. V průběhu daného časového období dochází v tomto kraji k postupnému navyšování u podílu výdajů na obyvatele z 9,56 % na 10,09 %, tedy o 0,53 %. Vyšších podílů je také dosaženo v kraji Karlovarském a Moravskoslezském. Nicméně v kraji Karlovarském je za sledované období evidováno snížení podílu výdajů na obyvatele a to o 0,4 %, kdežto naopak v kraji Moravskoslezském dochází k výraznému nárůstu daného podílu o více než 0,60 %. V roce 2015 tak hodnota podílu v Moravskoslezském kraji dosahuje hodnoty 9,31 %. Dle tab. 5 přílohy 4 se v Ústeckém kraji výše výdajů přídavku na dítě na jednoho obyvatele v roce 2015 pohybuje ve výši 420,52 Kč. V Moravskoslezském kraji je vynaloženo nepatrně méně výdajů na tuto dávku na jednoho obyvatele a to ve výši 388,20 Kč. Nejméně finančních

prostředků vynaložených na tuto dávku na jednoho obyvatele je poskytnuto v Hl. městě Praha ve výši 114,41 Kč.

V kraji Moravskoslezském je ze všech krajů dosaženo nejvyššího podílu výdajů přídatku na dítě v kraji k celkovým výdajům na tuto dávku, ale u sledovaného podílu výdajů na obyvatele v kraji vykazuje nejvyšší podíl kraj Ústecký. Ovšem tyto kraje, jak bylo již zmíněno, se vyznačují vysokým podílem nezaměstnaných osob, tudíž je zřejmé, že vyšší počet rodin v těchto krajích nedosahují dostatečného příjmu a splňují tedy nárok na dávku přídatku na dítě.

Obr. 5.1 zobrazuje podíl počtu poskytnuté dávky přídatku na dítě na území krajů k celkovému počtu vyplacených dávek za rok 2010 a 2015.

Obr. 5.1 Podíl počtu vyplaceného přídatku na dítě v krajích na celkovém počtu vyplacené této dávky v roce 2010 a 2015 (v %)

Zdroj.: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 a 2015. Vlastní úprava.

Stejně jako u předešlých dávek je také u dávky přídatku na dítě vykazován nejvyšší podíl počtu vyplacených dávek v Moravskoslezském kraji. V tomto kraji dochází mezi lety 2010 a 2015 k navýšení podílu počtu vyplacených dávek o 0,63 %, tedy v roce 2015 je hodnota podílu 15,53 %. V Ústeckém kraji je zaznamenán také rostoucí vývoj podílu počtu vyplacených dávek a to z 11,10 % na 11,56 %. Ve většině ostatních krajů je pak evidováno snížení tohoto podílu.

4.2.5 Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení je řazen k druhé nejnákladnější dávce SSP v daném období.

Vývoj podílu výdajů na příspěvek na bydlení v jednotlivých krajích na celkových výdajích poskytnutých na tuto dávku a rovněž i vývoj podílu výdajů příspěvku na bydlení na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na tuto dávku ve všech krajích zaznamenává tab. 5.2 za stanovené období 2010 až 2015.

Tab. 5.2 Vývoj podílu výdajů příspěvku na bydlení v krajích na celkových výdajích na tuto dávku a vývoj podílu výdajů na tu dávku na obyvatele na celkových výdajích na tuto dávku na obyvatele v letech 2010 – 2015 (v %)

	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.
Hl. město Praha	11,29	6,91	11,94	7,39	12,91	8,00	12,82	7,98	12,9	7,97	13,18	8,12
Středočeský	5,32	3,23	5,42	3,26	5,48	3,28	5,87	3,49	6,09	3,60	6,18	3,64
Jihočeský	4,47	5,38	4,38	5,30	4,26	5,17	4,14	5,03	4,24	5,18	4,21	5,15
Plzeňský	2,93	3,94	2,85	3,83	2,81	3,79	2,81	3,79	2,86	3,87	2,80	3,79
Karlovarský	4,24	10,60	4,19	10,62	4,07	10,42	3,89	10,03	3,72	9,68	3,72	9,75
Ústecký	14,45	13,29	14,32	13,29	14,38	13,43	14,41	13,51	14,36	13,56	14,81	14,06
Liberecký	5,12	8,95	4,97	8,70	5,03	8,86	5,07	8,94	5,16	9,15	5,17	9,19
Královehradecký	3,98	5,52	4,04	5,60	3,98	5,56	4,12	5,78	4,17	5,87	4,12	5,84
Pardubický	3,53	5,24	3,52	5,24	3,51	5,25	3,54	5,31	3,46	5,22	3,34	5,06
Vysočina	2,99	4,46	2,92	4,38	2,79	4,22	2,77	4,20	2,64	4,02	2,52	3,87
Olomoucký	5,69	6,82	5,85	7,04	5,80	7,03	5,84	7,10	5,80	7,09	5,58	6,87
Jihomoravský	11,66	7,77	11,12	7,33	10,81	7,15	10,71	7,08	10,63	7,05	10,69	7,11
Zlínský	4,18	5,45	4,02	5,24	3,81	5,01	3,70	4,89	3,51	4,66	3,30	4,41
Moravskoslezský	20,14	12,46	20,45	12,77	20,35	12,82	20,31	12,86	20,44	13,06	20,39	13,13

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

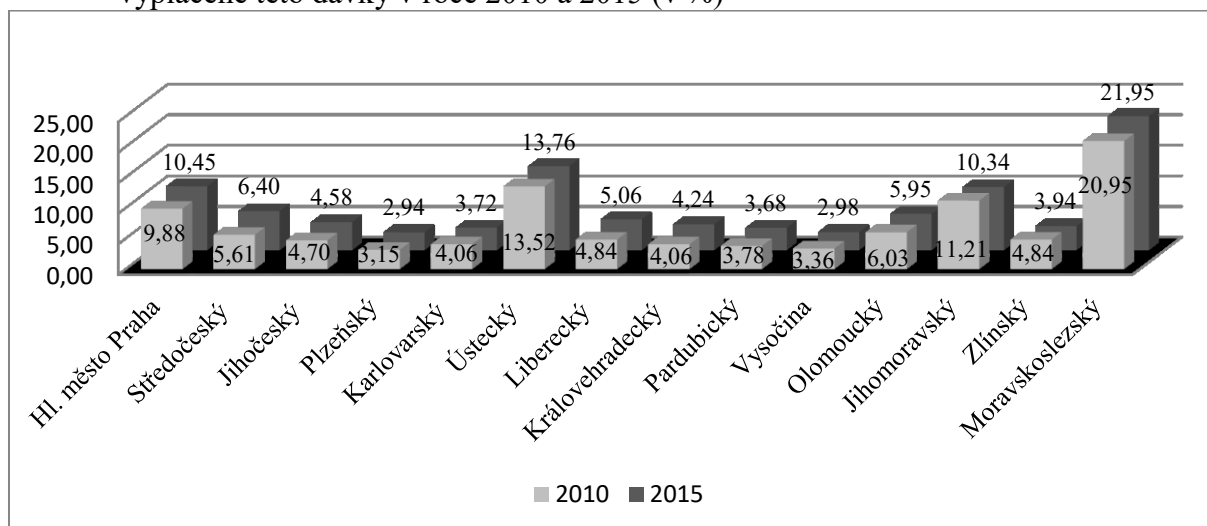
V rámci sledovaného vývoje podílu výdajů vynaložených na příspěvek na bydlení se také projevuje vliv vysokého podílu nezaměstnaných osob v Moravskoslezském a Ústeckém kraji. V Moravskoslezském kraji dosahuje výše podílu až kolem 20 %, v Ústeckém kraji se pak tento podíl výdajů pohybuje zhruba okolo 14 %. Nezaostávají pak ani kraj Jihomoravský a Hl. město Praha. Celkový objem výdajů v jednotlivých letech vynaložených na příspěvek na bydlení vyznačuje růst, nicméně podíly v některých krajích vykazují pokles vůči těmto celkovým výdajům.

U sledovaného podílu výdajů příspěvku na bydlení na obyvatele v kraji je nejvyšší podíl evidován v kraji Ústeckém. Za stanovené období 2010 až 2015 se projevuje v tomto kraji pozvolný rostoucí trend podílu výdajů na obyvatele z 13,29 % na 14,06 %, tedy dochází k navýšení o více než 0,70 %. Výrazně nezaostává ani kraj Moravskoslezský, kde se podíl výdajů na obyvatele navýšil o 0,67 %. V roce 2015 vykazuje podíl výdajů na obyvatele v tomto kraji hodnoty 13,13 %. V převážné většině ostatních krajů dochází naopak za dané časové období ke snížení podílu výdajů na obyvatele. Dle konkrétní výše poskytnutých finančních prostředků na jednoho obyvatele zachycených v tab. 6 přílohy 4 jsou v Ústeckém kraji v roce 2015 vynaloženy výdaje na jednoho obyvatele ve výši 1 646, 82 Kč. Výše výdajů příspěvku na bydlení poskytnutých jednomu obyvateři v Moravskoslezském kraji pak činí 1 537,95 Kč. Nejnížší výše výdajů vynaložených na tuto dávku na jednoho obyvatele je evidována ve Středočeském kraji, kde hodnota výdajů na jednoho obyvatele dosahuje 426,98 Kč. Ve Středočeském kraji je tak v roce 2015 vydáno o 1 220,26 Kč méně výdajů na jednoho obyvatele než v Ústeckém kraji.

Prostřednictvím sledovaného podílu výdajů příspěvku na bydlení v kraji k celkovým výdajům je tedy nejvyššího podílu ze všech sledovaných krajů dosaženo v Moravskoslezském kraji. Nicméně sledovaný podíl výdajů příspěvku na bydlení vynaložených na jednoho obyvatele kraji vykazuje nejvyšší podíl v kraji Ústeckém. Ovšem rozdíly, jak v rámci těchto sledovaných podílů tak mezi jednotlivými kraji se odvíjí od nastavené výše normativních nákladů na bydlení podle počtu osob v rodině a zejména pak podle počtu obyvatel obce.

Podíl počtu poskytnuté dávky příspěvek na bydlení v jednotlivých krajích k celkovému počtu poskytnuté této dávky za rok 2010 a 2015 zachycuje obr. 5.2.

Obr. 5.2 Podíl počtu vyplaceného příspěvku na bydlení v krajích na celkovém počtu vyplacené této dávky v roce 2010 a 2015 (v %)

Zdroj.: Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 a 2015. Vlastní úprava.

Ze všech krajů je nejvyššího podílu počtu vyplacených dávek mezi lety 2010 a 2015 vykázáno opět u kraje Moravskoslezského, což rovněž odpovídá podílu výdajů příspěvku na bydlení k celkovým výdajům na tuto dávku. V tomto kraji dochází k nárůstu podílu počtu vyplacených dávek přesně o 1 %, tedy v roce 2015 je evidována hodnota podílu 21,95 %. V Ústeckém kraji je pak evidován druhý nejvyšší podíl počtu vyplacených dávek, ale zde dochází pouze k mírnému navýšení tohoto podílu z 13,52 % na 13,76 %. Nejnižší podíl počtu vyplacených dávek je zaznamenán v kraji Vysočina a v kraji Plzeňském, přičemž v těchto krajích dochází k poklesu podílu stejně jako u většiny dalších krajů.

2.4.6 Sociální příplatek

Sociální příplatek byl zrušen k 1. 1. 2012, nicméně v rámci sledovaného období byla tato dávka poskytována od roku 2010 do roku 2012, čímž se tato dávka podílela v těchto letech na celkových výdajích, a proto je na tento vývoj poukázáno i na úrovni jednotlivých krajů. Tab. 5.3 zachycuje vývoj podílu výdajů na sociální příplatek v krajích na celkových výdajích na tuto dávku a také vývoj podílu výdajů sociálního příplatku na jednoho obyvatele v kraji k celkovým výdajům poskytnutých na tuto dávku na jednoho obyvatele ve všech krajích a to ve stanovených letech 2010 až 2012.

Tab. 5.3 Vývoj podílu výdajů na sociální příplatek v krajích na celkových výdajích na tuto dávku a vývoj podílu výdajů na tuto dávku na obyvatele na celkových výdajích na tuto dávku na obyvatele v letech 2010 – 2012 (v %)

	2010		2011		2012	
	Podíl na celk. výdaj.	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj	Podíl na 1 obyv.	Podíl na celk. výdaj	Podíl na 1 obyv.
Hl. město Praha	4,38	4,55	4,2	4,56	4,95	4,93
Středočeský	8,45	5,96	8,49	6,36	8,12	5,95
Jihočeský	5,54	6,94	5,80	7,58	6,29	7,76
Plzeňský	4,00	4,96	4,32	5,59	4,28	6,02
Karlovarský	4,45	8,35	4,11	6,15	4,02	6,14
Ústecký	14,23	8,29	13,14	8,01	12,28	8,18
Liberecký	5,08	7,28	5,69	6,63	5,92	6,80
Královehradecký	5,05	7,66	5,85	8,09	6,14	7,77
Pardubický	4,83	7,03	5,53	6,89	6,74	9,32
Vysočina	4,35	6,22	4,54	7,76	4,40	7,28
Olomoucký	7,01	8,43	7,44	8,99	7,93	6,74
Jihomoravský	10,56	7,40	10,55	6,98	9,82	6,36
Zlínský	4,99	7,96	5,31	7,61	5,42	7,09
Moravskoslezský	17,08	8,97	15,03	8,82	13,67	9,69

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2012. Vlastní úprava.

Ani u sociálního příplatku v posledních třech letech nebyla zaznamenána výjimka oproti předchozím dávkám a nejvyšší podíl výdajů je rovněž vykázán ze všech krajů v Moravskoslezském kraji, dále pak v kraji Ústeckém. Přestože se celkové výdaje na tuto dávku postupně snižovaly, tak u většiny krajů je evidován růst podílu výdajů. Tento protichůdný jev lze spíše považovat za důsledek právních změn, kdy tato dávka byla od roku 2011 vyplácena rodičům, kteří pečovali o nemocné nebo postižené dítě a celkový příjem rodiny nesměl přesáhnout dvojnásobek ŽM.

V rámci sledovaného podílu výdajů sociálního příplatku na jednoho obyvatele je také nejvyššího podílu dosaženo v kraji Moravskoslezském. Mezi lety 2010 až 2012 je rovněž zaznamenán v tomto kraji rostoucí charakter podílu výdajů na obyvatele, který se zvýšil o více než 0,70 % a v roce 2012 dosahuje hodnoty 9,69 %. Nezaostává ani kraj Ústecký, ale podíl v tomto kraji naopak zachycuje mírný pokles z 8,29 % na 8,18 %. Z hlediska konkrétní výše poskytnutých výdajů sociálního příplatku na jednoho obyvatele, které jsou obsaženy v tab. 7 přílohy 4 je nejvíce finančních prostředků na jednoho obyvatele v roce 2012 vynaloženo v Moravskoslezském kraji ve výši 1,88 Kč. Naopak nejméně výdajů na jednoho obyvatele je vynaloženo ve výši 0,96 Kč v Hl. městě Praha.

Z hlediska sledovaného podílu výdajů na sociální příspěvek v kraji k celkovým výdajům na tuto dávku je nejvyšší podíl evidován v Moravskoslezském kraji stejně jako u sledovaného podílu výdajů na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na tuto dávku na jednoho obyvatele ve všech krajích.

4.3 Zhodnocení

V předchozí části této práce je vystihnout vývoj podílu výdajů na jednotlivé dávky SSP na úrovni krajů v ČR k celkovým výdajům na danou dávku a také je poukázáno na vývoj faktorů, které na dané dávky mohou nejvíce působit. Pro lepší vypovídací schopnost je vývoj výdajů sledován z hlediska podílu výdajů na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na obyvatele ve všech krajích. Na základě zjištěných poznatků je v této části zhodnoceno, jak dané faktory, ale i právní změny mohou ovlivňovat vývoj výdajů na dávky SSP a také je zhodnocen vývoj výdajů.

4.3.1 Faktory působící na dávky SSP

Faktory působící na dávky SSP je mnoho. Poukázáno je především na faktory demografické, faktory trhu práce a legislativní faktory.

a) Demografické faktory

Významným prvkem demografického vývoje jsou změny počtu obyvatel. Většina krajů se z hlediska vývoje počtu obyvatel vyznačuje poklesem, výjimkou jsou ovšem kraj Jihomoravský, Hl. město Praha a kraj Plzeňský, kde je zaznamenán růst počtu obyvatel. Z pohledu sociálního systému pak také záleží na věkové struktuře obyvatel. Určitou spojitost tak tento ukazatel s vývojem výdajů na dávky SSP vyznačuje.

Dalším sledovaným ukazatelem je počet živě narozených, který se váže k dávce porodné. Celkově ve všech krajích počet živě narozených klesá, nicméně tento klesající charakter se neprojevuje ve výdajích na dávku porodné. Z hlediska výdajů spíše naopak je zaznamenán rostoucí trend.

Demografický ukazatel úmrtnost vykazuje ve všech krajích ČR růst a tento charakter je také vykázan u většiny krajů ve výdajích na dávku pohřebné, s výjimkou kraje Moravskoslezského, který v daném období 2010 až 2015 eviduje mírný pokles.

Souhrnně tak lze konstatovat, že vliv demografických údajů na výdaje na dávky SSP nemá žádnou jasnou spojitost, kterou je možné u sledovaných ukazatelů zřetelně prokázat. Působení demografických faktorů není dostatečně velké, aby bylo možné je označit jako jedinou příčinu ve změnách některé z dávek. Tento závěr lze také potvrdit na základě srovnání sledovaných podílů výdajů, které se mezi jednotlivými kraji výrazně odlišovaly zejména u testovaných dávek (porodné, příspěvek na dítě, příspěvek na bydlení), což naznačuje, že na vynaložené prostředky na dávky SSP mají vliv i jiné faktory než pouze demografické.

b) Ekonomické faktory

Z ekonomických faktorů je na úrovni jednotlivých krajů sledován jediný faktor v této práci a to podíl nezaměstnaných osob. Je totiž vyvoditelné, že s rostoucím podílem nezaměstnaných osob může docházet také ke zvyšování počtu domácností s příjmy pod ŽM, což pak působí na zvyšující se potřebu testovaných dávek. Tento důsledek se může projevit zejména u dávky příspěvek na dítě a příspěvek na bydlení. Ve vývoji sledovaných výdajů na tyto dávky je vykázan nejvyšší podíl, jak z hlediska podílu výdajů na celkových výdajích tak i z hlediska podílu výdajů na obyvatele u kraje Moravskoslezského a Ústeckého, které právě patří k postihnutým krajům s vysokým podílem nezaměstnaných osob. Na základě těchto skutečností je tak možné považovat, že jistý vliv zde existuje, ale jednoznačný vztah určit nelze.

c) Legislativní faktory

Během sledovaného období docházelo u jednotlivých dávek SSP k právním úpravám, které měly také vliv na vývoj vynaložených výdajů a počet vyplacených dávek SSP. Změny, ke kterým došlo v daném období, jsou popsány u jednotlivých dávek v třetí kapitole této práce.

Zde jsou pouze znovu uvedeny zásadní změny, které nastaly u dávky porodného. Do 31. 12. 2010 tato dávka patří mezi dávky netestované (Břeská, 2010). Každá žena, která porodila dítě, měla nárok na jednorázové porodné ve výši 13 000 Kč. Od 1. 1. 2011, kdy tato dávka byla zařazena mezi dávky testované, tedy závislé na výši příjmu rodiny, vzniká nárok na tuto dávku pouze u prvního živě narozeného dítěte, a pokud příjem rodiny nepřesáhne 2,4 násobek ŽM. K další právní úpravě došlo v roce 2015, kdy nárok vzniká u prvního a druhého živě narozeného dítěte a pokud příjem rodiny je nižší než 2,7 násobek ŽM. Změny nastaly také u výše porodného. Do roku 2015 výše porodného činilo u prvního živě narozeného dítěte 13 000 Kč, v případě narození dvou a více dětí činila částka 19 500 Kč. Od roku 2015 je výše porodného stanovena částkou 13 000 Kč na první živě narozené dítě, při narození druhého živě narozeného dítěte činí částka 10 000 Kč.

Na základě zjištěných informací lze konstatovat, že změny v právních úpravách jednotlivých dávek jsou významným faktorem působícím na počet vyplacených dávek a tím tedy i na objem vynaložených prostředků na dávky SSP. Nejvíce se tento vliv projevuje u dávek testovaných, kdy se pro přiznání nároku na dávku posuzuje s ohledem na to, jestli příjem rodiny nepřesahuje stanovenou hranici násobku ŽM.

4.3.2 Zhodnocení vývoje výdajů dávek SSP

Z provedené analýzy je zjištěno, že od roku 2010 do roku 2015 se počet dávek SSP, ale i finanční prostředky vynaložené na dávky SSP snižují. Klesající trend je zaznamenán téměř u všech dávek SSP s výjimkou dávky příspěvek na bydlení, kde je vykázán naopak trend rostoucí. Na tento klesající průběh měl pouze nepatrný vliv demografický vývoj a vývoj trhu práce, větší vliv působí z hlediska legislativních změn, které stanovují podmínky pro přiznání dávek.

Z provedené analýzy lze vyvodit, že systém SSP je velice nákladný a prostřednictvím legislativních změn má nejspíše dojít k snížení těchto nákladů. Na celkových výdajích SSP se kolem 60 % podílejí dávky nezávislé na výši příjmu rodiny. K nejnákladnější netestované

dávce patří rodičovský příspěvek. V oblasti dávek testovaných, tedy závislých na výši příjmu je pak nejnákladnější dávkou příspěvek na bydlení. Právě u dávek testovaných je v rámci analýzy vynaložených výdajů v jednotlivých krajích, která je zhodnocena pomocí podílu výdajů na celkových výdajích a podílu výdajů na obyvatele poukázáno na kraje, které se potýkají s problémy, jako je například vysoký podíl nezaměstnaných osob. Jedná se především o kraj Moravskoslezský a Ústecký, z čehož je zřejmé, že v těchto krajích větší počet rodin nedosahuje dostatečného příjmu a splňuje tak podmínky pro přiznání nároku na dávky, nejvíce na příspěvek na bydlení a přídavek na dítě. Ovšem zejména u těchto dávek může docházet k jejich zneužívání. Proto pokud se mají výdaje na dávky SSP dále snižovat, nemůže pouze docházet k právním úpravám podmínek pro vyplácení, ale je nutné se také zaměřit na větší kontrolu skutečných příjmů oprávněných osob či kontrolu počtu osob společně žijících ve společné domácnosti. Pokud tedy i v dalších letech se výdaje na dávky SSP mají snižovat, měl by se systém SSP zlepšovat tak, aby nedocházelo k zneužívání dávek či zhoršování situace sociálně slabých rodin a byl tak zachován účel tohoto systému.

5 ZÁVĚR

Systém finanční podpory rodin je nedílnou součástí rodinné politiky, která tvoří základní jednotku společnosti. Rodinná politika zahrnuje nejen mateřství a rodičovství, ale i výchovu a výživu dítěte. Z tohoto důvodu jsou zaváděny různé formy podpory. V teoretické části této diplomové práce jsou tak vymezeny základní pojmy sociální a rodinné politiky, ale především je charakterizována přímá a nepřímá finanční podpora rodin.

V České republice je přímá podpora vykonávána pomocí všech tří systémů sociálního zabezpečení. V závislosti na charakteru sociální události pak záleží, z jakého systému sociálního zabezpečení je rodina zabezpečena. Prostřednicím dávek nemocenského pojištění jsou dávky vypláceny v souvislosti s těhotenstvím, mateřstvím a péčí o dítě. Z nemocenského pojištění jsou na podporu těchto situací poskytovány dávky peněžité pomoci v mateřství, ošetrovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Další podpora je zahrnuta v rámci dávek sociální pomoci, které směřují přímo k občanům, ale jsou závislé na výši příjmu domácnosti. Při nedostatečném příjmu rodiny jsou z dávek sociální pomoci poskytovány zejména příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení atd. Dávky státní sociální podpory jsou primárně určeny k podpoře rodin. V rámci těchto dávek jsou rodiny podporovány v situacích, jako je narození dítěte, péče o dítě v raném stádiu a v jeho další výchově. Dávky státní sociální podpory se člení na dávky testované a netestované. Testované dávky se odvíjí od výše příjmů rodiny a jsou zde zařazovány dávka přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné. Netestované jsou pak poskytovány bez ohledu na výši příjmu, jedná se o dávky rodičovský příspěvek a pohřebné.

Nepřímá finanční podpora rodin je poskytována formou daňových opatření. Jedná se o opatření, kdy si daňový poplatník od základu daně může odečíst různé formy slev, kterými může například být daňové zvýhodnění na manžela/ku, daňové zvýhodnění na vyživované dítě a další.

Cílem této diplomové práce bylo provedení analýzy vývoje výdajů na dávky státní sociální podpory na území krajů České republiky v letech 2010 až 2015. Tento cíl je naplňován v praktické části práce, kdy je na základě získaných dat zkoumán vývoj objemu finančních prostředků vynaložených na jednotlivé dávky státní sociální podpory, jak za celou Českou republiku, tak v rámci všech krajů České republiky. Dílčím cílem práce bylo pak stanovení

zhodnocení krajů České republiky z hlediska vynaložených výdajů na dávky státní sociální podpory na jednoho obyvatele. Toto zhodnocení je provedeno pro lepší vypovídací schopnost za pomoci sledování podílu výdajů na jednoho obyvatele v kraji k celkovým výdajům na obyvatele ve všech krajích. Důležitou součástí práce je sledování vybraných faktorů, které mohou působit právě na vývoj výdajů dávek státní sociální podpory.

Na základě provedené analýzy lze konstatovat, že za sledované období od roku 2010 do roku 2015 dochází ve vývoji objemu finančních prostředků vynaložených na dávky státní sociální podpory, ale i počtu vyplacených dávek k poklesu. Klesající trend je zaznamenán téměř u všech dávek s výjimkou dávky příspěvek na bydlení, kde je vykázán naopak růst. Nejvíce se na celkových výdajích podílí dávka rodičovský příspěvek. Za sledované období se tato dávka podílela na celkových výdajích v rozmezí 64 – 73 % a patří tedy k nejnákladnější dávce státní sociální podpory. Druhou nejvíce nákladnou dávkou je pak právě dávka příspěvek na bydlení, která se v daném časovém období podílela 8 – 26 % na celkových vynaložených prostředcích. Další dávkou značně se podílející na výdajích na dávky státní sociální podpory je přídavek na dítě, ostatní dávky porodné a pohřebné se zásadně na výdajích nepodílejí.

Za účelem zhodnocení vývoje poskytnutých prostředků na území krajů je srovnáván podíl výdajů v kraji k celkovým výdajům a podíl výdajů na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na obyvatele ve všech krajích. Tyto podíly se odlišovaly pouze u dávek, které jsou závislé na výši příjmů (porodné, přídavek na dítě, příspěvek na bydlení), což tedy poukazuje na to, že v krajích, ve kterých se vyskytuje vyšší počet nízkopříjmových rodin splňující podmínky nároku na získání dané testované dávky jsou vynakládány vyšší výdaje. Z hlediska těchto sledovaných podílů je nejvyšších podílů ze všech krajů vykazováno v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Tyto kraje jsou postihnuty vyšším podílem nezaměstnaných osob, což je zejména dáno důsledkem restrukturalizací těžkého průmyslu, který byl po celé desetiletý podstatný pro rozvoj těchto oblastí. Je tedy zřejmé, že v těchto krajích se vyskytuje vyšší počet rodin s nedostatečnými příjmy, a které tak mohou splňovat podmínky na získání jednotlivých dávek státní sociální podpory. Pro zřetelnější představu jsou v Ústeckém kraji vynaloženy výdaje například dávky příspěvek na bydlení na jednoho obyvatele ve výši 1 646,82 Kč, což je za rok 2015 ze všech krajů nejvíce vynaložených prostředků na jednoho obyvatele této dávky. V Moravskoslezském kraji pak tato výše činí 1 537,95 Kč. Nejméně výdajů této dávky na jednoho obyvatele je pak vynaloženo ve Středočeském kraji, kde výše výdajů na jednoho obyvatele činí 426,56 Kč. V Ústeckém kraji je tak vydáno na jednoho

obyvatele o 1 220,26 Kč více finančních prostředků než v kraji Středočeském, což je téměř čtyřnásobek.

V úvodu diplomové práce je rovněž stanovena kromě cíle taktéž hypotéza, která zní: *Výdaje na dávky státní sociální podpory jsou především ovlivňovány faktory demografickými a trhu práce.* V praktické části je kromě sledování vývoje výdajů na dávky státní sociální podpory také sledovány vybrané faktory demografické, trhu práce a legislativní, které mohou mít na vývoj výdajů vliv. Ze sledovaného vývoje výdajů a vybraných faktorů vyplynulo, že tuto hypotézu lze potvrdit pouze částečně. Faktory demografické a trhu práce mají na výdaje na dávky státní sociální podpory částečný vliv, ale nikoliv tak velký, aby je bylo možné označit jako jedinou příčinu. Jejich vliv je znatelnější z hlediska poskytovaných výdajů na úrovni krajů České republiky. V krajích, kde se například potýkají s vysokým podílem nezaměstnaných osob a rodiny nedosahují dostatečných příjmů, jsou rovněž i vynaloženy vyšší výdaje oproti ostatním krajům na dávky přírůstek na dítě a příspěvek na bydlení, u nichž nárok na dávku vzniká na základě výše příjmu rodiny. Toto je také zřetelné z hlediska srovnání podílu výdajů v kraji na celkových výdajích a podílu výdajů na obyvatele v kraji k celkovým výdajům na obyvatele ve všech krajích. Nicméně souhrnně lze říci, že významným faktorem, který nejvíce působí na výdaje na dávky státní sociální podpory, jsou legislativní změny. Zejména se tento vliv projevuje u dávek testovaných, kdy se pro přiznání nároku na danou dávku posuzuje příjem rodiny.

Jestliže na výdaje na dávky mají největší vliv legislativní změny, měl by se systém státní sociální podpory zlepšovat tak, aby se zachoval účel tohoto systému a docházelo k přímé podpoře rodin ve stanovených sociálních situacích.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura

- [1] BŘESKÁ N., BURDOVÁ E., VRÁNOVÁ L. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady k 1. 6. 2010.* 13. vyd. Olomouc: ANAG, 2010. 239 s. ISBN 978-80-7263-609-9.
- [2] KACZOR, Pavel. *Sociální politika a sociální systém ČR.* Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. 270 s. ISBN 978-80-245-2096-4.
- [3] KAHOUN, Vilém. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly.* 2. vyd. Praha: Triton, 2013. 468 s. ISBN 978-80-7387-733-0.
- [4] KREBS, Vojtěch. *Sociální politika.* 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 568 s. ISBN 978-80-7478-921-2.
- [5] PEKOVÁ J., PILNÝ J., JETMAR M. *Veřejný sektor – řízení a financování.* Praha: Wolters Kluwer, 2012. 485 s. ISBN 978-80-7357-936-4.
- [6] PRŮŠA L., VÍŠEK P., JAHODA R. *Alchymie nepojistných sociálních dávek.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. 280 s. ISBN 978-80-7478-528-3.
- [7] STIGLITZ E. J., ROSENGARD J. K., *Economics of the public sector.* 4. edition. New York: W. W. Norton & Company, 2015. 923 s. ISBN 978-0-393-93709-1

Právní předpisy

- [8] Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: Sbírka zákonů České republiky. 2012, částka 33, s. 1026 – 1368. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy ISSN 1449 – 0330
- [9] Zákon č. 110 ze dne 14. března 2006 o životním a existenčním minimu. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 37, s. 1300 – 1304. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=110/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy ISSN 1211 - 1244
- [10] Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře. In: Sbírka zákonů České republiky. 1995, částka 31, s. 1634 – 1653. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=117/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy ISSN 1801-8688

- [11] Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In. Sbírka zákonů České republiky. 1995, částka 41, s. 1986 – 2011. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=155/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- [12] Zákon č. 187 ze dne 14. března 2006 o nemocenském pojištění. In. Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 64, s. 2330 – 2392. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=187/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy ISSN 1211 – 1244
- [13] Zákon č. 235 ze dne 1. dubna 2004 o dani z přidané hodnoty. In. Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 78, s. 4946 – 5004. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=235/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy ISSN 1499 – 0780
- [14] Zákon č. 329 ze dne 13. října 2011 o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů. In. Sbírka zákonů České republiky. 2011, částka 115, s. 3970 – 3994. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=329/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy ISSN 1211 – 1244
- [15] Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In. Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 111, s. 7662 – 7681. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=359/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- [16] Zákon č. 426 ze dne 6. listopadu 2011 o důchodovém spoření. In. Sbírka zákonů České republiky. 2011, částka 149, s. 5586 – 5623. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=426/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy ISSN 1211 – 1244
- [17] Zákon č. 427 ze dne 6. listopadu 2011 o doplňkovém penzijním spoření. In. Sbírka zákonů České republiky. 2011, částka 149, s. 5624 – 5690. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka->

zakonu/SearchResult.aspx?q=426/2011&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy ISSN 1211 – 1244

- [18] Zákon č. 582 ze dne 17. prosince 1991 o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. In. Sbírka zákonů České republiky. 1991, částka 111, s. 2890 – 2919. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=582/1991&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- [19] Zákon č. 586 ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů. In. Sbírka zákonů České republiky. 1992, částka 117, s. 3474 – 3490. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=586/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- [20] Zákon č. 589 ze dne 20. listopadu 1992 o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. In. Sbírka zákonů České republiky. 1992, částka 118, s. 3522 – 3528. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=589/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- [21] Usnesení vlády č. 826 ze dne 19. října 2015 o postupu přípravy koncepce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje. Dostupný z: <http://www.zmocnenecvlady.cz/wp-content/uploads/2015/11/uv151019.0826.pdf>

Elektronické zdroje

- [22] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Veřejná databáze – obyvatelstvo* [online]. ČSÚ [10. 3. 2017]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky&katalog=30845&akt=590>
- [23] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Vývoj obyvatelstva České republiky* [online]. ČSÚ [10. 3. 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky>
- [24] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Veřejná databáze – zaměstnanost, nezaměstnanost* [online]. ČSÚ [10. 3. 2017]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky&katalog=30845&akt=590#katalog=30853>

- [25] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Příjmy a životní podmínky domácností* [online]. ČSÚ [10. 3. 2017]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti>
- [26] ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ: *Nemocenské pojištění – dávky* [online]. ČSSZ [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/>
- [27] INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV: *Pomoc v hmotné nouzi* [online]. MPSV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/hn>
- [28] INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV: *Dávky pro osoby se zdravotním postižením* [online]. MPSV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/soc/dzp>
- [29] INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV: *Státní sociální podpora* [online]. MPSV [18. 2. 2017]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni
- [30] INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV: *Sociální příplatek* [online]. MPSV [20. 2. 2017]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/soc_priplatek
- [31] NÁRODNÍ KONCEPCE PODPORY RODIN S DĚTMI [online] [10. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7958/Narodni_koncepce_podpory_rodin_s_detmi.pdf
- [32] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Rodina a ochrana práv dětí* [online]. MPSV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>
- [33] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Důchodové pojištění* [online]. MPSV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>
- [34] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Nemocenské pojištění* [online]. MPSV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7#vdpn>
- [35] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Státní sociální podpora* [online]. MPSV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>
- [36] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Pomoc v hmotné nouzi* [online]. MPSV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>
- [37] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Noviny práce a sociální politika – sociální příplatek* [online]. MPSV [20. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/10166>
- [38] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Všechny nepojistné sociální dávky vyplácí Úřad práce ČR* [online]. MPSV [17. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11956>

- [39] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Co se mění v roce 2017. Novinky Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. MPSV [22. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/29019>
- [40] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí* [online]. MPSV [15. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3869>
- [41] PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY: *Nemocenské pojištění* [online]. PORTAL.GOV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/191/193/6063.html>
- [42] PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY: *Pomoc v hmotné nouzi* [online]. PORTAL.GOV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/191/10064/16684.html#obsah>
- [43] PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY: *Zdravotně postižení* [online]. PORTAL.GOV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/224/229/16639.html#obsah>
- [44] PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY: *Péče o dítě* [online]. PORTAL.GOV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/183/189/4477.html>
- [45] PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY: *Úmrtí* [online]. PORTAL.GOV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/183/190/>
- [46] PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY: *Bydlení – příspěvky a doplatky* [online]. PORTAL.GOV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/101/106/>
- [47] PORTÁL VEŘEJNÉ SPRÁVY: *Narození dítěte* [online]. PORTAL.GOV [18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/183/187/>
- [48] STRATEGIE HOSPODÁŘSKÉ RESTRUKTURALIZACE ÚSTECKÉHO, MORAVSKOSLEZSKÉHO A KARLOVARSKÉHO KRAJE: *Konference „zaměstnanost 2015“* [online]. [20. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.karp-kv.cz/cz/Documents/Konference%20Zam%C4%9Bstnanost%202015/14_Nekolova_SHR.pdf

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
DVZ	Denní vyměřovací základ
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PPM	Peněžitá pomoc v mateřství
RP	Rodičovský příspěvek
SP	Sociální pomoc
SPJ	Sociální pojištění
SSP	Státní sociální podpora
SZ	Sociální zabezpečení
VPTM	Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství
ŽM	Životní minimum

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- sem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. - autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 21. 4. 2017

Bc. Michaela Kalandříková

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1: Výše částek normativních nákladů na bydlení
- Příloha 2: Výše určitých dávek vypočtené na názorném příkladu
- Příloha 3: Vývoj částek životního a existenčního minima v letech 2010 až 2015
- Příloha 4: Výše výdajů na dávky SSP na jednoho obyvatele na území krajů v letech 2010 až 2015

Příloha 1: Výše částek normativních nákladů na bydlení

(platné pro období od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2017)

a) bydlení v bytech užívaných na základě nájemní smlouvy

Počet osob v rodině	Normativní náklady na bydlení pro nájemní byty platné od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2017 podle počtu obyvatel obce v Kč měsíčně				
	Praha	Více než 100 000	50 000 – 99 999	10 000 - 49 999	do 9 999
jedna	7 720	6 114	5 822	4 950	4 763
dvě	11 004	8 806	8 407	7 213	6 957
tři	14 896	12 022	11 500	9 939	9 604
čtyři a více	18 577	15 112	14 482	12 599	12 195

Zdroj.: Zákon č. 117/1995 Sb., o sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Vlastní úprava.

b) v družstevních bytech a bytech vlastníků

Počet osob v rodině	Normativní náklady na bydlení pro nájemní byty platné od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2017 podle počtu obyvatel obce v Kč měsíčně				
	Praha	Více než 100 000	50 000 – 99 999	10 000 - 49 999	do 9 999
jedna	4 357	4 357	4 357	4 357	4 357
dvě	6 429	6 429	6 429	6 429	6 429
tři	8 880	8 880	8 880	8 880	8 880
čtyři a více	11 244	11 244	11 244	11 244	11 244

Zdroj.: Zákon č. 117/1995 Sb., o sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Vlastní úprava.

Příloha 2: Výše určitých dávek vypočtené na názorném příkladu

Rodičovský příspěvek

Příklad: Adamovi a Nikol se narodil syn Sebastian. S Adamem se musí rozhodnout, jak dlouho a v jaké výši bude pobírat rodičovský příspěvek.

- Celková vyplacená částka rodičovského příspěvku je pro všechny stanovena ve stejné výši 220 tisíc korun. Rodiče ji mohou čerpat až do čtyř let věku dítěte. Výše příspěvku je však omezena 70 % předešlé hrubé mzdy.
- Maximální rodičovský příspěvek, který by bylo možné zvolit činí 11 500 Kč a celková doba pobírání je 19 měsíců.
- Minimální rodičovský příspěvek by v tomto případě činil 5 116 Kč a celková doba pobírání je 43 měsíců, tedy nejdéle možnou do 4 let věku dítěte.
- Častou volbou rodičů je pobírání rodičovského příspěvku do 3 let věku dítěte, tedy po ukončení mateřské činí doba pobírání 31 měsíců a částka by v tomto případě činila 7 097 Kč.
- V případě, kdy by nebylo možné stanovit denní vyměřovací základ ani jednomu z rodičů, tudíž nevznikl by nárok na peněžitou pomoc v mateřství, pak je možné pobírat jen minimální výši rodičovského příspěvku 7 600 Kč do 9. měsíce věku nejmladšího dítěte a od desátého měsíce věku ve výši 3 800 Kč měsíčně do 4 let věku dítěte.
- Výši rodičovského příspěvku je možné pokaždé měnit po uplynutí tří po sobě jdoucích měsíců, a tím si zkracovat či prodlužovat dobu pobírání rodičovského příspěvku ovšem až do vyčerpání celé stanové částky.

Porodné

Příklad: Tříčlenná rodina Novákových očekává narození dalšího potomka. V rodině jsou dva dospělí a dítě ve věku 5 let. Měsíční příjem rodiny činí 18 900 Kč.

- Výše životního minima rodiny Novákových činí $3\,140 + 2\,830 + 1\,740 + 1\,740 = 9\,450$ Kč.
- Nárok na porodné vzniká v případě, že rozhodný příjem rodiny nepřevyšuje 2,7 násobek životního minima. $9\,450 \times 2,7 = 25\,515$ Kč.

- Rodině po narození druhého dítěte vzniká nárok na porodné, protože $25\,515 > 18\,900$. Výše porodného činí u druhého živě narozeného dítěte 10 000 Kč, kdyby se jednalo o první živě narozené dítě v rodině, částka by činila 13 000 Kč.

Přídavek na dítě

Příklad: Čtyřčlenná rodina Novákových má příjem za kalendářní měsíc ve výši 15 295 Kč.

V rodině jsou tedy dva dospělí, dítě ve věku 2 let a jedno studující dítě ve věku 23 let.

- Výše životního minima rodiny Novákových činí $3\,140 + 2\,830 + 1\,740 + 2\,450 = 10\,160$ Kč.
- Nárok na přídavek vzniká v případě, jestliže příjem rodiny nedosahuje 2,4 násobku životního minima. $10\,160 \times 2,4 = 24\,384$ Kč.
- Rodina má na přídavek nárok, jelikož $24\,384 > 15\,295$. Nárok vzniká ve výši 500 Kč. a 700 Kč, celkem 1 200 Kč.

Příspěvek na bydlení

Příklad: Čtyřčlenná rodina Novákových žije v pronajatém bytě v Ostravě. V rodině jsou tedy dva dospělí, dítě ve věku 2 let a jedno studující dítě ve věku 23 let. Celkový měsíční příjem rodiny je 15 295 Kč. Náklady na bydlení (voda, plyn, elektřina, nájem) činí 8 900 Kč.

- Normativní náklady na bydlení činí 15 112 Kč.
- 35 % příjmu rodiny nestačí na pokrytí nákladů na bydlení $15\,295 \times 0,30 = 4\,585$ Kč.
- 35 % příjmu rodiny je nižší nejsou normativní náklady na bydlení $15\,112 > 4\,585$.
- Podmínky pro získání nároku na příspěvek na bydlení je splněn.
- Výše měsíčního příspěvku na bydlení: $8\,900 - (15\,295 \times 0,30) = 4\,315$ Kč.

Příloha 3: Vývoj částek životního a existenčního minima v letech 2010 až 2015

Tab. Vývoj částek životního a existenčního minima v letech 2010 – 2015 (v Kč za měsíc)

Životní minimum	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Jednotlivec	3 216	3 126	3 410	3 410	3 410	3 410
První osoba v domácnosti	2 880	2 880	3 140	3 140	3 140	3 140
Druhá a další osoba v domácnosti od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem	2 600	2 600	2 830	2 830	2 830	2 830
Nezaopatřené dítě od 15 let do 26 let věku	2 250	2 250	2 450	2 450	2 450	2 450
Nezaopatřené dítě od 6 do 15 let věku	1 960	1 960	2 140	2 140	2 140	2 140
Nezaopatřené dítě do 6 let věku	1 600	1 600	1 740	1 740	1 740	1 740
Existenční minimum	2 020	2 020	2 200	2 200	2 200	2 200

Zdroj.: Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Vlastní úprava.

Příloha 4: Výše výdajů na dávky SSP na jednoho obyvatele na území krajů v letech 2010 až 2015

Tab. 1 Vývoj výdajů na dávky SSP na jednoho obyvatele na území krajů v letech 2010 – 2015 (v Kč)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hl. město Praha	3 314,51	3 152,13	3 222,65	3 401,71	3 375,43	3 384,09
Středočeský	3 666,40	3 212,69	3 123,55	3 165,17	3 021,36	2 968,57
Jihočeský	3 605,76	3 163,02	3 058,44	3 090,94	3 033,11	2 997,80
Plzeňský	3 449,30	2 989,33	2 842,68	2 843,94	2 728,22	2 679,50
Karlovarský	4 196,49	3 598,28	3 274,78	3 496,50	3 458,07	3 374,75
Ústecký	4 498,80	3 853,86	3 782,05	3 966,79	4 027,91	4 075,11
Liberecký	4 112,30	3 595,53	3 476,97	3 563,61	3 547,51	3 505,46
Královehradecký	3 704,04	3 231,63	3 105,44	3 143,69	3 076,50	3 046,79
Pardubický	3 677,49	3 233,93	3 123,55	3 168,60	3 071,26	3 028,48
Vysočina	3 515,35	3 045,52	2 955,79	2 987,06	2 890,76	2 865,55
Olomoucký	3 808,63	3 321,33	3 207,34	3 285,67	3 267,26	3 223,57
Jihomoravský	3 808,78	3 344,77	3 272,01	3 381,76	3 337,03	3 342,98
Zlínský	3 490,85	3 030,56	2 921,56	2 962,65	2 842,99	2 782,62
Moravskoslezský	4 158,62	3 655,13	3 646,67	3 850,88	3 899,98	3 922,36

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Tab. 2 Vývoj výdajů na rodičovský příspěvek na jednoho obyvatele na území krajů v letech 2010 – 2015 (v Kč)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hl. město Praha	2 570,79	2 507,85	2 490,38	2 501,61	2 338,97	2 299,98
Středočeský	2 861,66	2 679,59	2 618,83	2 570,84	2 365,24	2 296,33
Jihočeský	2 573,98	2 403,71	2 331,13	2 271,09	2 121,45	2 080,59
Plzeňský	2 613,64	2 406,86	2 296,14	2 217,96	2 044,86	1 996,18
Karlovarský	2 631,75	2 364,78	2 197,55	2 097,90	1 947,88	1 833,45
Ústecký	2 703,35	2 426,33	2 308,90	2 203,37	2 029,13	1 971,32
Liberecký	2 793,82	2 574,10	2 446,42	2 346,10	2 157,67	2 085,99
Královehradecký	2 651,41	2 451,71	2 353,05	2 255,84	2 090,28	2 043,89
Pardubický	2 602,47	2 445,78	2 366,38	2 300,39	2 137,88	2 102,31
Vysočina	2 502,91	2 312,95	2 265,26	2 220,70	2 086,68	2 076,55
Olomoucký	2 586,88	2 383,34	2 288,27	2 212,45	2 081,17	2 041,91
Jihomoravský	2 633,58	2 464,20	2 403,53	2 369,88	2 218,43	2 197,45
Zlínský	2 444,11	2 258,06	2 196,70	2 147,36	1 983,60	1 942,88
Moravskoslezský	2 556,31	2 329,76	2 257,46	2 186,94	1 998,85	1 964,89

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Tab. 3 Vývoj výdajů na pohřebné na jednoho obyvatele na území krajů v letech 2010 – 2015
(v Kč)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hl. město Praha	1,00	0,94	0,96	0,94	0,85	0,86
Středočeský	1,31	1,31	1,16	1,23	1,12	1,19
Jihočeský	1,53	1,56	1,51	1,37	1,40	1,26
Plzeňský	1,09	1,15	1,17	0,78	0,86	1,01
Karlovarský	1,84	1,27	1,19	1,28	1,45	1,31
Ústecký	1,82	1,65	1,59	1,53	1,50	1,42
Liberecký	1,60	1,37	1,32	1,72	1,17	1,43
Královohradecký	1,69	1,67	1,51	1,40	1,27	1,52
Pardubický	1,55	1,42	1,81	1,41	1,41	1,46
Vysočina	1,37	1,60	1,41	1,23	1,13	1,15
Olomoucký	1,85	1,86	1,31	1,63	1,23	1,35
Jihomoravský	1,63	1,44	1,24	1,36	1,26	1,22
Zlínský	1,75	1,57	1,38	1,62	1,59	1,50
Moravskoslezský	1,97	1,82	1,88	1,64	1,54	1,62

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Tab. 4 Vývoj výdajů na porodné na jednoho obyvatele na území krajů v letech 2010 – 2015
(v Kč)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hl. město Praha	157,11	32,46	9,43	10,23	10,22	16,47
Středočeský	161,53	26,91	12,76	12,58	11,51	20,87
Jihočeský	144,73	28,20	13,58	14,12	12,89	24,64
Plzeňský	144,50	25,16	11,81	12,92	11,33	20,06
Karlovarský	142,46	32,50	19,78	21,28	19,27	29,83
Ústecký	148,36	32,43	20,62	20,87	20,52	33,34
Liberecký	153,94	26,82	16,09	15,78	13,86	25,31
Královohradecký	146,34	23,32	12,92	13,89	12,96	26,04
Pardubický	147,62	23,90	13,77	12,09	12,51	24,45
Vysočina	139,14	21,83	12,19	10,95	10,58	22,86
Olomoucký	143,07	26,76	14,86	15,23	14,56	26,02
Jihomoravský	152,25	28,49	12,29	13,81	13,53	24,21
Zlínský	137,33	22,77	10,15	11,34	9,79	21,53
Moravskoslezský	140,30	29,46	16,17	16,15	16,53	28,71

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Tab. 5 Vývoj výdajů přídavku na dítě na jednoho obyvatele na území krajů v letech 2010 – 2015 (v Kč)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hl. město Praha	161,47	137,71	126,72	125,48	119,13	114,41
Středočeský	286,96	255,61	243,85	247,25	234,17	223,08
Jihočeský	369,50	336,43	323,59	321,97	307,55	285,36
Plzeňský	290,21	264,12	247,95	245,86	229,53	215,05
Karlovarský	484,71	448,55	420,95	416,25	387,57	362,66
Ústecký	509,57	467,39	447,51	448,43	434,47	420,52
Liberecký	393,27	364,80	348,84	346,56	332,65	316,20
Královohradecký	367,70	332,19	316,51	317,09	302,76	291,98
Pardubický	394,43	360,19	344,69	344,96	327,27	306,14
Vysočina	406,14	375,07	356,03	352,80	333,40	310,11
Olomoucký	425,43	391,48	373,27	377,12	364,95	348,20
Jihomoravský	381,92	336,96	320,01	319,63	301,82	286,81
Zlínský	394,65	359,93	335,21	334,30	317,79	299,30
Moravskoslezský	463,32	428,25	414,97	416,60	399,11	388,20

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Tab. 6 Vývoj výdajů příspěvku na bydlení na jednoho obyvatele na území krajů v letech 2010 – 2015 (v Kč)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hl. město Praha	315,78	445,36	592,72	762,55	905,41	951,55
Středočeský	147,83	196,20	243,07	333,26	409,03	426,56
Jihočeský	245,81	319,13	383,29	480,60	588,42	603,64
Plzeňský	180,07	230,89	281,12	362,69	439,92	443,98
Karlovarský	484,71	639,84	772,29	959,04	1 099,23	1 141,71
Ústecký	607,66	800,72	995,40	1 291,96	1 540,05	1 646,82
Liberecký	409,18	524,40	656,63	854,99	1 038,96	1 075,98
Královohradecký	252,34	337,61	412,37	552,64	667,15	683,71
Pardubický	239,75	315,65	389,23	507,75	592,56	592,91
Vysočina	204,04	263,72	312,99	401,80	456,95	453,39
Olomoucký	311,67	424,37	520,70	678,82	805,41	805,10
Jihomoravský	355,07	441,57	529,65	676,87	800,58	832,34
Zlínský	248,98	315,79	370,94	467,34	529,64	516,50
Moravskoslezský	569,50	769,54	949,78	1 229,33	1 483,12	1 537,95

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2015. Vlastní úprava.

Tab. 7 Vývoj výdajů na sociální příspěvek na jednoho obyvatele na území krajů v letech 2010 – 2012 (v Kč)

	2010	2011	2012
Hl. město Praha	1,00	0,94	0,96
Středočeský	1,31	1,31	1,16
Jihočeský	1,53	1,56	1,51
Plzeňský	1,09	1,15	1,17
Karlovarský	1,84	1,27	1,19
Ústecký	1,82	1,65	1,59
Liberecký	1,60	1,37	1,32
Královehradecký	1,69	1,67	1,51
Pardubický	1,55	1,42	1,81
Vysočina	1,37	1,60	1,41
Olomoucký	1,85	1,86	1,31
Jihomoravský	1,63	1,44	1,24
Zlínský	1,75	1,57	1,38
Moravskoslezský	1,97	1,82	1,88

Zdroj.: Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí, 2010 – 2012. Vlastní úprava.